

PASTAA JA PERSPEKTIIVIÄ

Tapaustutkimus kansainvälisyyden merkityksistä nuorten kansainväliseen
ryhmätapaamiseen osallistuneiden kerronnassa

Satu Hotari

Etnologian ja antropologian pro gradu -tutkielma
Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteriohjelma

Huhtikuu 2018

Historian ja etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Historian ja etnologian laitos
Tekijä – Author Satu Hotari	
Työn nimi – Title Pastaa ja perspektiiviä – Tapaustutkimus kansainvälisyyden merkityksistä nuorten kansainväliseen ryhmätapaamiseen osallistuneiden kerronnassa	
Oppiaine – Subject Etnologia ja antropologia Kansalaisyhteiskunnan asiantuntijuuden maisteriohjelma	Työn laji – Level Maisterintutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2018	Sivumäärä – Number of pages 82 + liitteet (7 kpl)
Tiivistelmä – Abstract Tässä maisterintutkielmassa tarkastelen kansainvälisyyden merkityksiä. Tutkimuksen aineistona on neljän EU:n Nuoriso-ohjelman mukaiseen kansainväliseen ryhmätapaamiseen teini-ikäisenä osallistuneiden haastattelut. Haastattelut on toteutettu vuosien 2006 ja 2015 välillä 3-4 kertaa kunkin informantin kohdalla. Lisäksi olen reflektoinut autoetnografisesti omia kokemuksiani EU:n tuella toteutetun nuorisotoiminnan järjestäjänä ja analysoinut nuoriso-ohjelman opaskirjaa ja tarkastelemieni hankkeiden loppuraportteja. Tutkimuksen lähtökohtana on kansalaisuus kansainvälisyyden perustana. Kansalaisuudet ovat olemukseltaan aina kuvitteellisia. Samoin kansainvälisyys määrittyy mielikuvituksen ja kerronnan kautta. Kansainvälisyys ei ole ilmiönä uusi, sillä ihmiset ovat olleet liikkeessä ja vuorovaikutuksessa alueellisista etäisyyksistä huolimatta jo ennen kansojen ja kansallisten rajojen keksimistä. Teknologisen kehityksen myötä ylitrajainen vuorovaikutus on kiihtynyt ja monimuotoistunut. Tänä päivänä kansainvälisyys näyttäytyy yksilölle paitsi uusina toiminnan mahdollisuuksina arjessa, myös ulkopuolelta esitettyinä vaatimuksina. 2010-luvulla kansalaisuutta pidetään melko itsestäänselvänä asiana, jonka usein koetaan olevan sidottu yleisesti tunnustettuun kansallisvaltion. Globalisaation myötä kansallisvaltion suvereenius on kyseenalaistunut esimerkiksi Euroopan integraation myötä. Samaistamispyrkimykset EU-instituutioon ovat johtaneet myös esimerkiksi käsitteen EU-kansalaisuus keksimiseen. EU:n Nuoriso-ohjelma ja sen alaohjelma nuorten kansainvälinen ryhmätapaaminen ovat myös osa EU-hallinnon mekanismeja, joilla pyritään sekä tukemaan että luomaan yhteisöllisiä sisältöjä instituutioon sisällä. EU:n nuorisotoimintaohjelma on ollut laajalti suomalaisessa nuorisotyössä hyödynnetty mahdollisuus lakisääteiseen kansainväliseen toimintaan. Käytännössä yksilöt eivät ole vain vastaanottajan roolissa näissä prosesseissa, vaan muokkaavat tavoitteet itselleen sopiviksi. Vaikka ohjelman lähtökohdiksi voidaan osoittaa eurooppalaisen kilpailukyvyyn kehittäminen, ovat osallistujien kansainvälisyydelle kertomat merkitykset tätä moninaisempia ja henkilökohtaisempia. Tässä aineistossa esiin nousevat kansainvälisyyden instrumentaalinen, yhteisöllinen, hedonistinen ja symbolinen merkitys. Tässä pitkittäistutkimuksessa on havaittavissa, että EU:n Nuoriso-ohjelman mahdollistama kansainvälinen vuorovaikutus ja kohtaamiset ovat rohkaisseet osallistujia myös maailmankansalaisuuden ajatusta tukevaan osallistumiseen ja ajatteluun. Aineistossa ilmenneiden merkitysten perustana kuitenkin olivat kansallisiin rajoihin sitoutuminen ja niiden representointi heidän kerronnassaan. Uskon aineiston sisältöön vaikuttaneen oleellisesti myös informanttien omat käsitykset kansainvälisyydestä yleisesti jaettuna ihanteena.	
Asiasanat – Keywords EU-ohjelmat, kansalaisuus, kansainvälisyys, nuorisotyö, nuorisovaihto, maailmankansalaisuus	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston kirjasto, JYX-julkaisuarkisto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	7
1.1 Taustana kansainvälisyys.....	7
1.2 Tutkimuksen tarkoitus.....	11
2. KANSAINVÄLISEN TOIMINNAN MUISTELU.....	15
2.1 Aineisto.....	15
2.2 Informantit.....	19
2.3 Omien elämäkertomusten muistelu.....	21
3. KANSAINVÄLISYYS KANSOJEN VÄLISENÄ VUOROVAIKUTUKSENA.....	25
3.1 Kansalaisuus identiteettinä ja ideologiana.....	25
3.2 Maailmankansalaisuus ja siihen kasvattaminen.....	28
4. PUITTEITA OSALLISTUMISELLE KANSAINVÄLISELLÄ NUORISOTYÖLLÄ	32
4.1 EU:n Nuoriso-ohjelma 2000-2006 ja Youth in Action 2007-2012.....	33
4.2 Nuorten osallistumisen tavoitteena aktiivinen kansalaisuus.....	36
4.3 Integroitunut Eurooppa oppimisyhteiskuntana.....	39
5. KANSAINVÄLISYYDEN KERROTUT MERKITYKSET.....	43
5.1 Kansainvälinen ryhmätapaamisen käytännössä.....	43
5.2 Kansainvälisyyden instrumentaalinen arvo.....	46
5.3 Kansainvälisyyden kollektiivinen merkitys.....	49
5.4 Kansainvälisyyden hedonistinen arvo.....	53
5.5 Kansainvälisyyden symbolinen merkitys.....	56
5.6 Kansainvälisen toiminnan merkitys EU:n Nuoriso-ohjelman näkökulmasta.....	58
6. POHDINTAA.....	63
6.1 Kansainvälisyys: kansalaisuudesta irtautumista vai sen toteuttamisen tapa?.....	63
6.2 Lopuksi.....	68
LÄHTEET.....	73

LIITTEET

Liite 1: Teemahaastattelurunko 2006a

Liite 2: Teemahaastattelurunko 2006b

Liite 3: Teemahaastattelurunko 2012

Liite 4: Täydentävien haastattelujen teemat 2014

Liite 5: Ryhmätapaamisen ohjelma ja aikataulu 2006

Liite 6: Ryhmätapaamisen ohjelma ja aikataulu 2007

Liite 7: Hankeraportin kysymykset toteutuneen toiminnan arvioimiseksi (2006)

1. JOHDANTO

1.1 Taustana kansainvälisyys

Lähes kolmetoista vuotta sitten keväällä kävelin mieteliäänä Jyväskylän Nuorisoasiainkeskuksen käytäviä opiskelijatoverini Niinan kanssa. Päätöprojekti kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman opintoihin puuttui. Tarkoituksena oli tiedustella Jyväskylän kaupungin nuorisotoimen kiinnostusta ja ideoita yhteistyöhön. Valmiin projektiaihion sijaan meille tarjottiin linkkivinkkejä ja henkistä tukea. Meitä rohkaistiin ottamaan selvää EU:n Nuoriso-toimintaohjelman tarjoamista kansainvälistymismahdollisuuksista. Näin teimme ja sillä tiellä olen edelleen.

Olimme tuolloin vähän päälle kahdenkymmenen. Kummallakaan meistä ei ollut kovin kummoista nuorisoalan työkokemusta tai itsenäistä matkustuskokemusta. Tuntemattomien nuorten kokoaminen vastuullemme vielä määrittelemättömään ulkomaan kohteeseen kuulosti kuitenkin erinomaiselta idealta ja jännittävältä seikkailulta. Ensi töiksemme perehdyimme nuoriso-ohjelman periaatteisiin, osallistumisen edellytyksiin, hakuaikeihin ja muihin yksityiskohtiin. Milloin ravasimme paperinivaskan kanssa pyytämässä tulkinta-apua nuorisotyöntekijöiltä, milloin varmistelimme puhelinlinjoja pitkin luetun ymmärtämistämme ohjelmaa koordinoivalta kansalliselta toimistolta.

Löysimme nuoret omaan porukkaamme, kumppaniryhmän Italiasta ja aloimme suunnitella viestintä- ja mediateemaista nuorten ryhmätapaamista Italiassa seuraavalle kesälle. Kevättalvella aloitimme varainkeruun rahoittaaksemme 30 prosentin omavastuuosuus ryhmätapaamiseen osallistumisesta, jonka Nuoriso-ohjelman tuki jätti kattamatta. Viikoittaisissa tapaamisissamme suunnittelimme, pyörittelimme viestintä- ja mediateemaa erilaisten harjoitusten ja puheenaiheiden muodossa, tutustuimme toisiimme ja ryhmäydyimme. Kesän korvalle elimme epätietoisuudessa siitä, hyväksyttäisiinkö hankesuunnitelmamme toteutettavaksi.

Heinäkuussa lähdin valmistelutapaamiseen tähän tutkimukseen osallistuneen Iidan kanssa. Rooman lentokentällä jäimme tekemään selvitystä matkalla kadonneista matkatavaroista, minkä johdosta myöhästyimme jatkoyhteyksiltämme. ”No panic, odottakaa siellä”, kommentoi kumppaniryhmän yhteyshenkilömme puhelimesta. Aikamme odotettuaamme meitä vastaan tuli juuri pubista rantautuneen oloinen nuorten miesten seurue, joka mitään kommentoimatta johdatti meitä kävellen pitkin pimeitä Rooman katuja. Liikennevaloissa 15-vuotias Iida ei pystynyt peittelemään huvittuneisuuttaan, kun raavaat miehet jakoivat helliä poskisuudelmia keskenään yhden erkaantuessa seurueesta. Loput johdattivat meidät rapistuneen kerrostalon toiseen tai kolmanteen kerrokseen, jossa sijaisi soluasunto tai kimppakämpä, jonka yhteen huoneeseen meidät ohjattiin lepäämään. Suljetun oven toisella puolella miehet puhuivat keskenään kieltä, josta ymmärsimme ehkä sanan tai kaksi.

Siinä sängyn laidalla, matkatoverini kysyvän katseen alla oli hyvä hetki pohtia, mitä kaikkea voisi omasta toiminnastani riippumatta tapahtua ja kelle kaikille olisin siitä mahdollisesti itse tilivelvollinen. Nokian 3310:sta ei löytynyt WhatsAppia tai Googlemapsia, josta olisi näppärästi voinut tarkastaa vaikkapa omat senhetkiset sijaintitietonsa. Jos olisin tähän mennessä yrittänyt esittää tyynen varmaa ja etäistä osaa-auktoriteettiä, olisi se viimeistään tämän katon alla ollut historiaa. Mielessä vilisivät tarkkaan muistiin tahkotut ohjelmaoppaan kuvaukset valmistelutapaamisen luonteesta, itse sille laatimamme kansallisen toimiston hyväksymät ohjelmarungot ja aikataulut, muistilistat, infokirjeet ja kymmeniä kertoja varmistetut yksityiskohdat ja reittiohjeet. Seuraavana aamuna meille tarjoiltiin hymyjen saattamana tonnikalapastaa.

Tämä tarina kuvaa henkilökohtaista ensikosketustani Euroopan Komission Nuoriso-ohjelmaan. Vailla käytännön kokemusta tällä toiminnan kentällä hyppäsin kerralla itse puikkoihin kansainvälistä nuorisotoiminnan organisoijaksi. Sen suunnittelun lähtökohtina olivat hohdokkaat mielikuvat elämyksistä, joita kansainvälinen toiminta voisi tarjota. Opin monelta taholta ja monesta paperista, että tarttumalla tähän tilaisuuteen tekisimme paljon hyvää: tarjoaisimme toimintamahdollisuuksia,

mahdollistaisimme monenlaista, rakentaisimme eettisesti kestäväää tulevaisuutta ja verkostoja, joista voisi olla hyötyä monille. Riskien turhan tarkka pohtiminen olisi voinut seisauttaa selkeästi tarpeellisen toiminnan etenemisen. Ryhmän ohjaajana keskityin innostamaan, kannustamaan ja sitouttamaan nuoria.

Nyt ruokapöydässä höyrysi symboli, jonka olimme osanneet liittää osaksi mielikuviamme. Vähän kaikki muu ympärillä tuntui nurinkuriselta. Se, kuinka ja missä tuon ikonisen pastan nautimme, oli kokemuksena hyvin toisenlainen kuin olimme yhdessä käsikirjoittaneet. Pienten sattumusten summana tuohon saakka yhdenmukainen ja looginen narratiivi ei enää näyttäytynyt itsestäänselvänä.

Tarinat kietoutuvat erottamattomasti kaikkeen ihmiselämään (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Samalla kun tarinaa kerrotaan, sitä myös eletään (mt.). Tässä tutkimuksessa tarkastelen kertomuksia kansainvälisyydestä. Historiallisesti tarkasteltuna, ihminen on ollut liikkeessä ja vuorovaikutuksessa aina (Reilly 2012, 21). Kuitenkin pienemmät kulttuuriset yksiköt, yhteisöt, ovat vetäneet ihmistä aina puoleensa (Appadurai 1996, 28). Kertomuksellisuus on ollut resurssi niin kulttuurin, identiteettien kuin poliittisten projektienkin muodostumisessa (Löytönen s.a.).

Esi-isämme ottivat merkittävän askeleen kohti globalisaatiota jo kymmenentuhatta vuotta sitten siirtyessään vaihdantatalouteen (Reilly 2012, 32–35). Pitkiä etäisyyksiä kansojen ja kulttuurien välillä ovat halkoneet matkamiehet, pyhiinvaeltajat, valloittajat ja kauppiat. Verrattuna tähän päivään matkustaminen ja kulttuurien välinen vuorovaikutus on kuitenkin monella tapaa ollut rajatumpaa. (Appadurai 1996, 27–28.)

Kansainvälisyys on ajan saatossa monimuotoistunut ja monimutkaistunut ja on tänä päivänä keskeinen osa lähes kenen tahansa jokapäiväistä ajattelua ja toimintaa. Elämänpiiri ei ole enää samalla tavoin sidottu vain välittömään fyysiseen ympäristöön, kuten joskus aiemmin on ollut luontevinta (Appadurai 1996, 5; Sassen 2010, 23; Williams 2003, 225).

2000-luvulla kansainvälisyyden kannalta on tapahtunut paljon sellaista, mikä on sittemmin vaikuttanut jokapäiväiseen elämään sekä moniin arkea koskeviin käytäntöihin ja käsityksiin. Esimerkiksi seuraavat suomalaisen työelämän kansainvälistymistä koskevat neljä keskeistä muutosta kuvaavat hyvin myös laajempaa kulttuurista murrosta: yleisen koulutustason nousu, internetin vakiintuminen arjen työkaluksi, työmarkkinoiden ja yrityselämän globalisoituminen ja työperäisen maahanmuuton yleistyminen myös Suomessa. (Siivonen 2013, 16–19, 21).

Kansainvälisyys on näyttäytynyt uusina osallistumisen ja toiminnan mahdollisuuksina, mutta hiljalleen on alettu puntaroida myös sen kääntöpuolta joskus jopa yksilön ulkopuolelta esitettynä itsetarkoituksellisena vaatimuksena ja hallinnollisilta yläportailta saneltuna joskus ehkä perusteettomanakin ehtona eri toimintojen tukemiseen (esim. Frigren & Koskinen-Koivisto 2017). Suomessa esimerkiksi korkeakoulujen kansainvälinen vuorovaikutus on riippuvainen laajemmista kansallisista strategioista (esim. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a). Näin vaikkapa vaihto-opiskelun standardoituminen ei siis ole yksioikoisesti kiinni vain jaetusta mielenkiinnosta kansainvälisyyteen ja ylijarjaiseen verkostoitumiseen.

Kansainvälistymistä tukemaan on luotu lukuisia erilaisia vaihto-ohjelmia ja rahoitusjärjestelmiä palvelemaan niin yksilön kuin yhteisönkin tarkoitusta, oli sitten kyseessä nuori koululainen taikka asiantuntijatehtävissä toimiva aikuinen. Eri elämänaikat läpäisevä kansainvälisyyden ideaali tavoittaa nuoret myös nuorisotyön kentällä. Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys eivät ole olleet nuorisotyössä vain pyrkimyksiä, vaan lähtökohtia muun muassa sellaisten tavoitteiden toteuttamisessa kuin nuoren kasvun, itsenäistymisen ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen (Nuorisolaki 2006/72 § 1; Nuorisolaki 1285/2016 § 2). Epämuodollista kansainvälistä nuorisotoimintaa tukevat ohjelmat ovat nykyisin luonteva ja tunnettu nuorisotoiminnan tukimuoto, jota on myös tarkasteltu paljon etenkin alan opiskelijoiden toimesta (esim. Heikkilä 2016; Korkeakoski 2015; Loukonen 2015; Nurkkala 2011; Uusilehto 2016). Myös tämän tutkimuksen keskiössä on tässä kontekstissa tuotettu nuorten kansainvälinen ryhmätapaaminen.

1.2 Tutkimuksen tarkoitus

Informanttejani yhdistää osallistuminen Euroopan unionin Nuoriso-ohjelman mukaiseen ryhmätapaamiseen Italiassa kesällä 2006. Nuoriso-ohjelma on Euroopan Komission, Euroopan parlamentin ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden yhteisellä päätöksellä perustettu nuorisotoimintaohjelma, joka oli voimassa vuosina 2002-2006 (Nuoriso-ohjelma 2003, 4). Ohjelman tarkoituksena on ollut tarjota ”nuorille vaihtomahdollisuuksia ja tilaisuus osallistua aktiivisesti 2000-luvun Euroopan rakentamiseen”. Ohjelman on kerrottu tukevan ”elinikäisen oppimisen käsitettä ja kansalaisten aktiivisuutta edistävien taitojen ja kykyjen kehittämistä”. (Mt., 6.)

Tutkimukseni keskiössä ovat nuorten kansainväliseen ryhmätapaamiseen osallistuneet henkilöt. Olen kiinnostunut siitä, millaisia merkityksiä kansainvälisyys saa, kun osallistujat kertovat ryhmätapaamisen kokemuksista ja siitä, kuinka tämä kokemus nähdään henkilökohtaisen historian puitteissa. Osallistujia on haastateltu ennen ryhmätapaamista ja sen jälkeen vuonna 2006 ja uudelleen vuosien 2012–2015 aikana. Näin olen saanut merkittävää muistitietoaineistoa kansainvälisyyden merkityksistä informanttien elämäntarinan suhteen.

Tarkentavia tutkimuskysymyksiä aiheen käsittelyssä ovat olleet:

1. Mitä ja miten informantit kertovat itsestään ja henkilökohtaisista kokemuksistaan? Millaisia muistoja heillä kertomustensa perusteella on osallistumisestaan EU:n Nuoriso-ohjelman mukaiseen ryhmätapaamiseen ja mitä ajatuksia nämä muistot heissä herättävät?

2. Millaisia kansainvälisyyden kuvauksia aineistoon sisältyy? Kuinka nämä kuvaukset suhteutuvat informanttien henkilökohtaisiin elämäntarinoihin?

Suomalaisen nuorisotyön kansainvälisestä ulottuvuudesta on säädetty jopa lailla (Nuorisolaki 1285/2016 § 2). Kansainvälisen nuorisotyön on kerrottu vaikuttaneen positiivisesti ja voimaannuttavasti nuorten kansainvälisiin ja monikulttuurisiin

kontakteihin, aktiivisen vuorovaikutukseen sekä uusien ystävien, kielitaidon ja suvaitsevaisuuden lisääntymiseen sekä yksilö- että organisaatiotasolla (Uusilehto 2016, 64). Pääasiassa tutkimukset kansainvälisestä nuorisotyöstä Suomessa ovat painottuneet määrälliseen asennemittaukseen ja omien havaintojeni perusteella ne on usein tehty joko ammattikorkeakoulun päättötöinä tai yhteistyössä hanketta tukevien organisaatioiden kanssa. Nähdäkseni esitetyt tulokset perustuvat ennen kaikkea henkilökohtaisiin arvioihin kokemusten mahdollisista hyödyistä suhteellisen lyhyen ajan kuluttua tapahtumasta. Tämän tutkimuksen kaltaista pitkittäistutkimusta aiheesta en ole toistaiseksi löytänyt.

Tarkoitukseni on tuoda esiin vaihtoehtoisia ja kokemuksellista tietoa tällaisten prosessien vaikutuksista ja merkityksistä yksilön arjen kannalta (ks. Fingerroos, Lillbroända-Annala, Koskihaara & Lundgren 2017, 17). Pyrin tuomaan yksilölliset kokemukset julki osana laajempaa kansainvälisyyden kontekstia. Keskeiseksi kysymykseksi nousee kansalaisuuden käsite, joka vaikuttaa myös siihen, kuinka tila hahmotetaan sosiaalisesti. Rakennan teoreettista viitekehystä yksilön aktiivisuuteen viittaavan osallistumisen ja osallisuuden kokemuksen näkökulmasta. Konteksteina ovat yhteisöt, joihin ne kiinnittyvät. Pohdin kansakuntien olemusta ja merkitystä yksilölle, sitten laajempia toiminnan kenttiä näiden ympärillä. Kansalaisuus kytkeytyy kansallisvaltiota paljon monimutkaisempiin ajattelun ja toiminnan prosesseihin ja malleihin (Appadurai 1996; Boissevain 1996, 45; Sassen 2010, 23; Williams 2003, 225–226). Kiinnittymisen kohteina olevat yhteisöt ovat kulttuuriantropologisista lähtökohdista tarkasteltuna aina keinotekoisia (Anderson 2006, 5–6).

Tutkimuksen lähtökohtana on sosiaalisen konstruktionismin perusajatus ihmisten välisessä kielellisessä vuorovaikutuksessa rakentuvasta todellisuudesta. Sen mukaan ei siis ole olemassa yhtä absoluuttista todellisuutta, vaan ennemminkin erilaisia tapoja ja kertomuksia todellisuuden selittämiseksi. Käsitteistömme ja käsityksemme todellisuudesta rakentuu jatkuvissa ihmisten välisissä prosesseissa. Tieto on aina sidottu johonkin näkökulmaan, sosiaaliseen suhteeseen tai tarkoitukseen, josta käsin sitä merkityksellistetään. Keskiössä on todellisuutta luova kieli ja sen tilanne- ja käyttäjäsidonnaisuus. (Löytönen; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a).

Informantit tuottavat kerronnassaan merkityksiä omakohtaisille kokemuksilleen kansainvälisyydestä ja kansainvälisestä nuorisotoiminnasta. Nämä kokemukset voidaan kertoa monella tapaa eri painoituksin, elein ja sanavalinnoin. Olennaista on myös se, mitä kerrotaan, mitä jätetään kertomatta. Näen, että puitteita tutkimuksessani tuotetulle tiedolle ovat luoneet muun muassa tekemäni haastattelurunko, tarkoitus, jota se palvelee (akateeminen lopputyö tiettyyn koulutusohjelmaan), informantin ja minun toinen toisistamme tekemät tulkinnat, yhteisesti jakamamme kokemukset, haastatteluympäristö, kiire, keskittymiskyky, tunteet ja tuntemukset, verbaalinen ilmaisukyky, tekemäni valinnat aineistopoimintojen suhteen ja tapani tuoda ne julki tässä tutkielmassa. Nämä kaikki vaikuttavat yhtäläillä myös tutkimusprosessissa tapahtuviin kielellisiin valintoihin. Edelleen tutkielman lukija muodostaa lukemastaan oman käsityksensä omien tietojensa ja sen hetkisen tilanteensa pohjalta. (Ks. mt.)

Sosiaaliskonstruktivistinen ajatus tiedon suhteellisuudesta kytkeytyy myös etnologiatieteille ominaiseen kulttuurirelativistiseen lähestymistapaan, jonka mukaan kulttuureja pyritään ymmärtämään sisältä päin niiden omista lähtökohdista käsin (Vesterinen 1999, 84). Minulla on mahdollisuus tarkastella tapahtumaa sisäpiiriläisenä, koska olen myös itse ollut osallisena ryhmätapaamisessa ja minulla on kokemus ja ymmärrys tuon ryhmän toimintatavoista ja -kulttuurista. Roolini tässä projektissa on ollut toimia sen alkuunpanijana ja vetäjänä. Näin ollen minulla on ollut mahdollisuus täydentää informantteini toimivilta ryhmätapaamiseen osallistuneilta suomalaisilta nuorilta keräämääni haastatteluaineistoa myös osallistuvalla havainnoinnilla ja projektin puitteissa tuotetulla materiaalilla, kuten kuvilla, muistiinpanoilla ja hankeraporteilla. Pohdin kansainvälisyyden merkitystä myös autoetnografisesti sekä analysoimalla EU:n Nuoriso-ohjelman käyttöoppaan sisältöä. Itsensä vieraannuttaminen itselle läheisen tutkimusaiheen parissa työskennellessä (Korkiakangas 1996, 323). Tätä helpottaa omalla kohdallani ajallinen etäisyys itse tapahtumaan ja viimeisiin projektiryhmän tapaamisiin.

Yksittäinen ihminen eli ”kasvot” on ollut yksi tärkeä kuvaaja etnologisen tutkimuksen lähtökohdista (Snellman 2009, 28). Ympäröivää maailmaa pyritään tekemään ymmärrettävämmäksi ruohonjuuritasolta lähtevällä laadullisella tutkimuksella.

(Fingerroos ym. 2017, 16). Haastatteluaineistoni perustuu kaiken kaikkiaan viiden informantin kerrontaan. Tämä otanta riittää hyvin palvelemaan tutkimustani, jonka lähtökohtana ovat yksilöt ja heidän kokemuksensa. Yhdelle näistä yksilöistä annan omat kasvoni, neljällä muulla on omansa. Ennen kaikkea haluan kuitenkin tuoda esiin neljän nuoren aikuisen yksilöllisen tarinan niistä kokemuksista, mitä ohjattu eurooppalainen kansainvälisyysprojekti voi nuorille osallistujilleen merkitä. Lisäksi haluan avata omia kokemuksiani toimintaan osallistumisesta entuudestaan kansainvälisyyteen heikosti kiinnittyneenä ryhmätapaamisen ohjaajana.

Luvussa 2 esittelen tarkemmin muistelukerrontaan perustuvan aineiston tutkimukseni pohjana. Luvussa 3 selvitän sitä kehystä, jossa aineistoa tarkastelen erittelemällä kansainvälisyyden osatekijöitä ja johdannaisia, kuten kansoja, kansalaisuutta ja ajankohtaisia ilmiöitä, joissa ne kohtaavat. Luvussa 4 taustoitan tapaustutkimustani esittelemällä Nuoriso-ohjelmaan liittyviä osa-alueita. Aineistossa ilmenneitä kansainvälisyyden merkityksiä käyn läpi luvussa 5 ja luvussa 6 kokoan ajatuksiani lopuksi yhteen.

2. KANSAINVÄLISEN TOIMINNAN MUISTELU

2.1 Aineisto

Euroopan unionin Nuoriso-ohjelma tarjoaa vaihtomahdollisuuksia vakiintuneiden koulutusrakenteiden ulkopuolella järjestettyyn toimintaan osallistuville 15–25-vuotiaille nuorille ja näiden ohjaajille, jotka asuvat laillisesti EU:n jäsenmaassa tai muissa erikseen luetelluissa osallistujamaissa (Nuoriso-ohjelman käyttöopas 2003, 6). Tämä tutkimus on tapaustutkimus, jonka kohteena on kahden vuosina 2006 ja 2007 järjestetyn EU:n Nuoriso-ohjelman mukaisen ryhmätapaamisen muodostama hankekokonaisuus. Tapaustutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jonka kohteena on rajattu tapahtumakokonaisuus. Tapaustutkimukselle on ominaista pyrkiä lisäämään ymmärrystä tietyistä ilmiöistä, tekemättä kuitenkaan laajoja yleistyksiä. Saatuja tuloksia on kuitenkin hyvä pohtia myös laajemmassa mittakaavassa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b).

Aineistonkeruun lähtökohtana olevat hankkeet on toteutettu vuosina 2000—2006 toimineen EU:n nuorisotoimintaohjelma Youth in Action'n ja sen alaohjelma 1 sekä sitä seuranneen vuosina 2007—2013 toimineen jatko-ohjelman mukaisesti. Osallistujaryhmät olivat itse kokoamamme sitoutumaton jyvaskyläläinen vapaa ryhmä ja italialainen nuorisoryhmä. Toteuttamassamme projektissa ryhmät kohtasivat ensin italialaisen ryhmän kotipaikkakunnalla ja vuotta myöhemmin Jyväskylässä reilun viikon mittaisissa ryhmätapaamisissa. Olen haastatellut kaikkia yhdeksää Italiassa toteutettuun ryhmätapaamiseen osallistunutta 15–18-vuotiasta suomalaista nuorta opinnäytetyöparini kanssa ammattikorkeakoulun päättötyötä varten. Opinnäytetyössä tarkastelun kohteena olivat nuorten motiivit osallistua ryhmätapaamiseen ja heidän odotustensa toteutuminen ryhmätapaamisen kokemusten pohjalta.

Kandidaatin tutkielmaa suunnitellessani keksin, että paluu samaan aihepiiriin voisi olla mielenkiintoista. Opintojen välillä olin työskennellyt nuorisotyöntekijänä ja toimenkuvaani oli myös tuolloin kuulunut myös komission tukemien ryhmätapaamisten

organisointia. Olen näin ollen useaan otteeseen ollut raportoimassa ryhmätapaamisten vaihtojen vaikutusta osallistujiin yhdessä nuorten itsensä kanssa. Käytännössä kuitenkin reilun viikon mittaisen tapahtuman todelliset vaikutukset heidän ajatteluunsa ja elämäänsä pitkällä aikajänteellä ovat jääneet arvailujen varaan.

Haastattelin kandidaatintutkielmaani varten ryhmätapaamisiin osallistuneet Sallan, Annin ja Iidan talvella 2011–2012. Tätä tutkimusta varten täydensin aineistoani haastattelemalla Annin ja Iidan vielä kertaalleen talven 2014–2015 aikana. Lisäksi tuolloin tavoitin Maijun neljänneksi informantiksi. Sallaa en tässä yhteydessä enää tavoittanut.

Kokemukset kansainvälisestä ryhmätapaamisesta toimivat alustana laajempien kansainvälisyyteen liittyvien kysymysten tarkastelussa. Tutkimuksessa olen kiinnostunut ryhmätapaamisen merkityksistä informanttien kerronnassa. Kaiken kaikkiaan aineistoni voi katsoa koostuvan kaikkiaan 12 haastattelusta, jotka olen näiden neljän peitenimillä esiintyvän informantin kanssa toteuttanut neljää teemahaastattelurunkoa mukailien (liitteet 1–4). Sallan kanssa viimeisen haastattelurungon teemat jäivät käsittelemättä, Maijun jälkimmäisessä haastattelussa yhdistelin kahta viimeistä haastattelurunkoa (liitteet 3–4). Kunkin haastattelun kesto on noin 45 minuutista tuntiin. Annin ja Iidan jälkimmäiset niin sanotusti täydentävät haastattelut on toteutettu Skypein välityksellä. Muuten haastattelut on toteutettu kahden keskinä kasvokkaisina kohtaamisina neutraalilla maaperällä jyvaskyläläisissä kahviloissa

Olen halunnut hyödyntää minulle tarjoutuneen suhteellisen ainutlaatuisen mahdollisuuden tämänkaltaiseen pitkittäistutkimukseen vielä haastatteluaineistoa kokonaisvaltaisemmin. Tutkimusta voi ajatella pitkittäistutkimuksena, sillä aineistoa tutkimuksen tueksi on kerätty vuosien 2006–2015 välillä. Kutakin informanttia on haastateltu ennen ja jälkeen vuoden 2006 toteutetun ryhmätapaamisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyötäni varten ja vähintään kerran vuosien 2011–2015 välillä. Näin aineiston keruu täyttää pitkittäistutkimuksen kriteerit siitä, että aineistoa kerätään samalta kohteelta vähintään kahtena eri ajanjaksona (Menard 2008, 3).

Pitkittäistutkimus on hyvä lähestymistapa muutoksen havainnointiin ja varmistamiseen (mt., 4). Se on hyvä lähtökohta myös ryhmätapaamisen vaikutusten tarkasteluun. Tämän kaltaisia toimintoja ja niiden toimivuutta usein arvioidaan jälkeenpäin, mutta todenmukaisempien vaikutusten ja niiden kauaskantoisempien merkitysten tarkasteluun vaaditaan pidempi ajanjakso, kuin esimerkiksi nuorisotyössä on useinkaan mahdollista.

Projektin vastuuhenkilönä suuri osa projektin puitteissa tuotetuista materiaaleista on jäänyt minun haltuuni ja on minulla tallessa vielä tätä tutkimusta tehdessäni. Hankekokonaisuudessa oli kaiken kaikkiaan mukana kolme suomalaista ryhmänohjaajaa. Itse olin näistä yksi ja samalla niistä ainoa, joka toimi projektissa koko ajan ideavaiheesta sen päättämiseen saakka. Myös tätä henkilökohtaista kokemustani hyödynnän tutkimuksessa autoetnografisin tarkastelutavoin.

Autoetnografialla tarkoitetaan tutkittavan kohteen sisäpiiriläisen tekemää etnografista tutkimusta joko siten, että joku samaan sosiaaliseen kontekstiin sijoittuva tarkastelee etnografisesti elämäkertaa tai siten, että sisäpiiriläinen täydentää tietyistä kohderyhmästä tehtyä etnografiaa. Näin tutkijasta tulee osa tutkimuskohdetta, mikä voi mahdollistaa syvempien tunteiden ja tulkintojen esiin nostamisen tutkimuksessa. (Tetnowski & Damico 2014.)

Kandidaatintutkielmassa käytin vuoden 2006 haastatteluja keskustelunavauksena ja pohjana muisteluprosessille lukemalla litterointeja yhdessä kunkin informantin kanssa. Olen käynyt vielä kertaalleen läpi noita informanttien kanssa yhdessäkin lukemiamme haastatteluja kokonaisuudessaan. Johtuen haastattelutilanteen epäluonnollisuudesta, erilaisista lähtökohdista tutkimukselle että omasta tuolloisesta aineistonkeruumenetelmiä koskevasta osaamisestani nämä haastattelut eivät näyttäneet minulle sisällöllisesti eikä varsinkaan kerronnallisesti kovinkaan rikkaana. Informantit vaikuttavat näissä haastatteluissa jopa jännittyneemmiltä kuin myöhemmin toteutetuissa, vaikka olemme tuolloin olleet heidän kanssaan säännöllisesti tekemisissä ja haastattelut on toteutettu tuolloin kaikille osapuolille tutussa ympäristössä. Vastaukset ovat lyhytsanaisia ja huomaan kysymyksenasettelussa myös selkeitä puutteita. Olen kuitenkin huomionnut näiden haastattelujen sisällön myös tässä tutkimuksessa sekä

alkuperäisaineistona että sekundäärisesti niitä koskevassa myöhemmin tuotetussa kerronnassa.

Haastatteluja litteroidessani huomasin erehtyneeni välillä itse haastattelijan ominaisuudessa sanoittamaan itse liikaa informantin kokemusta, esimerkiksi olen saattanut esittää kysymykseni hieman epäselvästi ja tarkentaa sitten kysymystäni antamalla olettimiin perustuvia vastausvaihtoja sen sijaan, että olisin yrittänyt muotoilla avoimen kysymyksen uudelleen selkeämmin. Tämä ei välttämättä vääristä tarinaa informantin kokemuksesta sinällään, mutta on paikoin saattanut merkittävästi ohjata ja rajata keskustelun suuntaa vaikuttamalla tuotettuihin aineiston sisältöihin ja niiden diskursseihin. Tuodakseni informanttien äänen tähän tutkimukseen, olen pyrkinyt käyttämään tekstin elävöittämiseen ja havainnollistamiseen vain sellaisia suoria lainauksia aineistosta, joissa informantti on päässyt ilmaisemaan kokemustaan mahdollisimman omaehtoisesti, omien tulkintojensa pohjalta ja itselleen luontaisin ilmaisin. Toki myös näihin sisältöihin on vaikuttanut esimerkiksi valintani kysymyksen asetelua koskien.

Nuoriso-ohjelman ohjelmaoppaan tavoitteiden tarkastelu on mielestäni tärkeä vertailukohta ohjelmaan osallistuneiden kokemuksille. Nuoret peilaavat omia käsityksiään näistä tavoitteiden sisällöistä ja niiden toteutumisesta autenttisimmillaan itse yhdessä kirjoittamassaan hankkeen loppuraportissa, johon minulla myös on ollut pääsy.

Oma roolini suhteessa näihin informantteihin ja ryhmätapaaminen yhteisesti jaettuna kokemuksena on tietenkin vaikuttanut osaltaan niihin vuorovaikutustilanteisiin, joissa tämän tutkimuksen pääasiallinen aineisto on tuotettu. Haastattelutilanteisiin sisältyi molemminpuolista muistelua ja aiemmin yhdessä tehty ja koettu vaikutti varmasti osaltaan kerronnan tapoihin ja valintoihin. Vaikka koen tehneeni osallistuvaa havainnointia tämän pitkittäistutkimuksen alkumetreillä, on minun ollut välillä vaikeaa sekä havainnollistaa että palauttaa mieleen tällä tavoin hankkimaani aineistoa, sillä en missään vaiheessa pitänyt esimerkiksi kenttäpäiväkirjaa. Olen kuitenkin hyödyntänyt omassa muistelussani dokumenttien ominaisuudessa valokuvia ja muita sekalaisia

muistiinpanoja ja projektimateriaaleja, joita minulla on tuolta ajalta tallessa. Tämä on auttanut henkilökohtaista muistelua ja muistiaukkojen paikkaamista, mutta lisäksi nämä olen käyttänyt näitä materiaaleja kuvittamaan tätä tutkimusta ja omalta osaltaan havainnollistamaan kokemusta käytännössä suhteessa sattumanvaraiseen muisteluun.

Tämä tutkielma on ollut itselleni jopa mullistava sisäinen prosessi henkilökohtaisesti, johon liittyy paljon pidempi ajanjakso elämästäni kuin ryhmätapaamisten kaksi hankekautta. Tutkimuksen viitekehystä luodessani olen esimerkiksi alkanut pohtimaan suhdettani Euroopan unioniin. Käsityksiäni avartaakseni minulla on ollut mahdollisuus syventää omaa ajattelua mielenkiintoisilla keskusteluilla käsittelemieni ryhmätapaamisten ulkopuolisten, eri EU:n maista kotoisin olevien, eri puolilla Eurooppaa asuvien ikätovereideni kanssa, joihin olen tutustunut komission rahoittamissa vaihto-ohjelmissä. Tämä on vaikuttanut siihen kokonaiskuvaan, joka minulle on syntynyt EU-kansalaisuutta, -ohjelmia ja niiden tukemaa kansainvälisyyttä koskien.

2.2 Informantit

Informanttini ovat 1990-alussa syntyneitä jyväskyläläislähtöisiä nuoria naisia, joita yhdistää osallistuminen EU:n nuorisotoimintaohjelman mukaiseen kansainväliseen ryhmätapaamiseen. Lähestyin alunperin kandidaatintutkielmaani varten neljää tai viittä helposti sosiaalisessa mediassa tavoittamaani ryhmäläistä, joista kolme suostui haastatteluihin heti ja kahdelta en saanut vastausta. Aineisto katsottiin kuitenkin riittäväksi tuohon tarkoitukseen. Pro gradu -tutkimustani varten pohdin italialaisen kumppaniryhmän jäsenten haastattelun mahdollisuutta, jota edelleen olisin pitänyt mielenkiintoisena. En kuitenkaan saanut haastattelupyyntöihini heiltä vastausta, joten päädyin laajentamaan haastatteluaineistoa edellisten informanttien kanssa. Informantit ovat osallistuneet tutkimukseen täysin vapaaehtoisesti. Tutkimuksen aineistona toimivat haastattelut on anonymisoitu. Informantit esiintyvät tässä tutkimuksessa peitenimillä Anni, Iida, Salla ja Maiju. Anni ja Iida ovat sisaruksia ja osallistuivat sekä aiemmin toteutettuihin että aineistoa täydentäviin haastatteluihin kahden vuoden erotuksella.

Sallaa haastattelin kandidaatintutkielmaani, jolloin hän antoi suostumuksensa haastattelumateriaalin mahdolliseen myöhempään käyttöön. Jatko haastattelua suunnitellessani en kuitenkaan enää saanut häneen yhteyttä, joten tätä vajetta paikatakseni jatkoin haastattelupyyntöjen lähettämistä niille Suomen ryhmäläisille, joita en ollut vielä lähestynyt. Aloitin Maijasta ja hän suostui mukaan mielellään. Vaikka tämä ratkaisu ei ollut alkuperäinen suunnitelmani, uskon, että neljännen informantin haastattelu yhden täydentävän lisähaastattelun sijaan rikasti aineistoani huomattavasti sekä toi vertailukohtaa ja näkökulmaa enemmän kuin alkuperäisessä suunnitelmassa pidättäytyminen. Annin ja Iidan uudelleenhaastattelua taas pidän tärkeänä, sillä kandidaatintutkielmani myötä havaitsin heidän antavan kerronnassaan erityisen voimakkaita merkityksiä projektin vaikutuksista heidän arkensa rakentumiseen varhaiselle aikuisiälle saakka. Samalla toiset haastattelut heidän kanssaan syvensivät myös suhdettamme tutkijana ja informanteina käsiteltyjen teemojen puitteissa ja huomasinkin, että jälkimmäisiä haastattelua tehdessä informantit olivat ehkä jopa edelliskertaa aktiivisempia tuomaan esiin kokemuksiaan ja näkemyksiään aiheesta, vaikka edellisistä haastatteluista olikin aikaa kaksi vuotta, emmekä olleet tällä välillä olleet yhteydessä. Voihan jopa olla, että itsereflektio ensimmäisten haastattelujen yhteydessä on ohjannut heitä kiinnittämään sittemmin eri tavalla huomiota näihin asioihin omassa arjessaan muutenkin. Toisin kuin muut tutkimuksen aineistona käytetyt haastattelut, jotka toteutettiin informanttien kanssa kasvotusten, Annin ja Iidan jälkimmäiset haastattelut tehtiin Skype:n välityksellä helpottaaksemme aikataulumme yhteensovittamista. Informantit ovat osallistuneet tutkimukseen täysin vapaaehtoisesti.

Sallaa lukuunottamatta kaikki informantit osallistuivat myös ryhmätapaamisen jälkimmäiseen, isännöivään osuuteen Suomessa. Kaiken kaikkiaan he olivat osallisina projektiin kokonaisuudessaan noin kaksi vuotta suunnitteluvaiheesta kumppaniryhmän etsimisineen aina Suomessa toteutetun jälleenkohtaamisen raportointiin. Tapahtumai-
aikaan he olivat 14-16-vuotiaita.

Useat tutkimukset ovat antaneet viitteitä siitä, että kodin taustatekijät vaikuttavat nuorten yhteiskunnallisiin asenteisiin ja osallistumiseen (Suoninen, Kupari & Törmäkagas 2010, 28). Kaikki informanttini tulevat sosioekonomisesti suhteellisen

menestyvistä lähtökohdista: Annin ja Iidan isä sekä Maijun vanhemmat toimivat esimiesasemissa ja Sallan vanhemmat ovat toimineet valtakunnallisesti mainetta niittäneinä yrittäjinä. Annin ja Iidan äidin toimenkuva ja koulutus jäivät hieman epäselviksi. Ilmeisesti hänellä on useampi tutkinto, mutta korkeintaan alempaa korkeakoulututkintoa vastaava. Haastatteluhetkellä hänen toimenkuvansa ilmeisesti sisälsi jonkinlaisia sihteeritehtäviä.

Salla, Anni ja Lida opiskelivat parhaillaan korkeakoulussa ylioppilastutkinnon pohjalta. Maiju on suorittanut ylioppilastutkinnon lisäksi myös toisen asteen ammattitutkinnon ja aikoi hakea ammattikorkeakouluun seuraavassa yhteishaussa. Kaikille ryhmätapaaminen oli ensimmäinen ”itsenäinen” ulkomaan kokemus ilman vanhempia. Sallalle ryhmätapaaminen oli ensimmäinen naapurimaita kauemmas ulottuva matka. Muut informantit olivat matkustaneet myös Etelä-Euroopassa aiemminkin perheen kanssa.

2.3 Omien elämäkertomusten muistelu

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella kansainvälistymisen sosiaalista konstruktiota nuorille tuotetun kansainvälisen toiminnan kontekstissa. Sosiaalisen konstruktionismin viitekehyksessä tutkimuksen kohteena on kieli, joka nähdään käyttäjistään ja tilanteesta riippuvaisena performatiivisena toimintona, jolla luodaan määritelmiä, seurauksia sekä merkityksiä (Löytönen s.a.; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Olen kiinnostunut informanttien kokemuksilleen ja kansainvälisyydelle antamista merkityksistä, joita pyrin tulkitsemaan heidän kerronnastaan. Koska keskiössä on kieli, tarkastelutapaa tukevia analyysimenetelmiä ovat tyypillisesti narratiiviset tarkastelutavat ja diskurssien analyysi (Löytönen s.a.). Myös tässä tutkimuksessa olen tarkastellut aineistoa narratiiveina.

Narratiivisella tutkimuksella tarkoitetaan lähestymistapaa, jossa huomion keskipisteenä ovat kertomukset tiedon välittäjänä ja rakentajana (Heikkinen 2010, 143.) Kerrontaa voidaan käyttää tutkimuksessa metaforisesti tai metodologisesti. Edellisellä tarkoitetaan

kaiken ihmisten sanoman ymmärtämistä tarinoiksi tai kertomuksiksi sekä ihmiselämän ja kokemusten rakentumista kertomuksissa. Kertomuksen metodologinen käyttö taas on sellaisten kielellisten tuotosten yksityiskohtaisempaa analyysiä, joiden nähdään toimivan keskeisinä tekijöinä sekä kulttuurisen että yksilöllisen ja yhteisöllisen identiteetin rakentumisessa. Lähestymistapa on erityisen käyttökelpoinen muun muassa elämänkertojen, muutoksen ja moraalien tutkimuksessa. (Löytönen s.a..)

Narratiivisuus voidaan ajatella konstruktivistisena tutkimusotteena, kun kertomuksia ajatellaan ihmisten tietojen ja identiteettien muokkaajana (Heikkinen 2010, 146). Narratiivisuutta voidaan käyttää myös yksinkertaisesti kuvaamaan tutkimusaineiston laatua, erotuksena numeerisille ja lyhyille sanallisille vastauksille (mt, 148). Lisäksi narratiivisuutta on hyödynnetty ammatillisena työvälineenä muun muassa psykologien piirissä. Narratiivisuuden käyttö tällaisena työkaluna perustuu ajatukseen jatkuvasta identiteettityöstä, jossa identiteettiä rakennetaan kertomuksilla yhä uudelleen. Tällaista narratiivien terapeuttista funktiota ei kuitenkaan tule sekoittaa narratiiviin tutkimustiedon välineenä. (Mt, 152-153.)

Tämän tutkimuksen narratiivit perustuvat haastatteluaineistoon. Käytän kerrontaa metodologisesti, sillä olen kiinnittänyt huomiota tässä aineistossa nimenomaan siihen, mitä ja miten informanttini kertovat kokemuksistaan ja jäsentävät ajatteluaan. Haastattelujen litterointi kirjalliseksi materiaaliksi on helpottanut aineiston käsittelyä ja tarinan palasten järjestämistä kokonaisuudeksi. Lisäksi narratiivisuus näkyy muun muassa omassa henkilökohtaisessa kerronnassani. Henkilökohtaisen kerronnan käsite on yksi menneisyyteen perustuvan kerronnan nimitys, joka korostaa todellisten tapahtumien kokemista itse henkilökohtaisesti tai lähipiirissä (Ukkonen 2000, 21; 23). Käsite on hieman ristiriitainen, sillä koska kaikki kerronta on loppujen lopuksi kertojan kannalta merkittävää, voivat myös kertomukset olla henkilökohtaisia eri tavoin ja eri tasoilla (mt., 25-26).

Menneisyyteen perustuvasta kerronnasta voidaan käyttää myös esimerkiksi nimityksiä kokemuskerronta ja elämänkerronta (mt., 27). Kokemuskerronnasta puhuttaessa käsiteltävän kokemuksen ei tarvitse olla kertojan oma (mt., 26). Elämänkertomuksen

(life story) käsitettä taas on käytetty paitsi folkloristiikassa, myös psykologiassa, sosiologiassa ja muistitietohistoriassa. Elämäkertomusta on kuvattu informantin kertomukseksi omasta elämästään tai elämänsä merkittävänä pitämistä osista (mt., 33). Lisäksi voidaan puhua identiteettikertomuksista, joka on käytännössä elämäkertomus kertojan omasta elämästä. Elämäkertomukset ja identiteettikertomukset muotoutuvat koko elämän ajan. Ne koostuvat useimmiten toisiinsa löyhästi liittyvistä katkelmista, eivätkä ne noudata välttämättä mitään tiettyä kertomuskaavaa tai etene kronologisesti tai juonellisesti. Ne ovat kertojan keino tehdä itseä ja elämäänsä ymmärrettäväksi itselle ja muille. (Mt., 34.)

Edellä esitetyt käsitteet kytkeytyvät muisteluun, joka on käytännössä usein suullinen vuorovaikutustapahtuma omia ja yhteisesti jaettuja kokemuksia ja tapahtumia koskien, vaikka sillä voidaan tarkoittaa myös menneisyyttä käsittelevää puhetta tai kirjoitusta yleensä tai kognitiivisia prosesseja menneen mieleen palauttamisen taustalla (mt., 15). Muistelun avulla yksilö voi pohtia elämänsä kulkuaan, jakaa omia kokemuksiaan muille ja suhteuttaa niitä muiden kokemuksiin. Muistelu voi olla arkipäiväistä ja tiedostamatonta tai sitä voidaan tietoisesti käyttää yhteisöllisiin, yksilöllisiin, julkisiin tai yksityisiin tarkoituksiin. Se voi olla jopa rituaalista tai tietoista pyrkimystä menneisyyden tapahtumien hallintaan. Muistelemalla voidaan tuottaa julkista historiaa täydentävää tietoa tai se voi olla ihmissuhteita lujittavaa arkipäiväistä kanssakäymistä. (Mt., 11-12.)

Kirjallisesti tai suullisesti toteutetun muistelukerronnan käsitteellä painotetaan muistamisen merkitystä vastapainona asiantuntijahistorialle (mt, 30). Kiinnostuksen kohteena ovat olleet nimenomaan tavalliset ihmiset, joiden ääntä ei välttämättä aiemmin ole kyllin saatu kuuluviin (mt., 13). Muistelulla voidaan tarkastella paitsi muistelijan omaa elämää, myös käsitellä useita ihmisiä koskevia tapahtumia ja suhteuttaa henkilökohtaisia elämänvaiheita julkiseen historiaan, yhteisölliseen elämään ja perinteeseen (mt., 21). Tämänäyttävyyteen kokemusasiantuntijuuteen perustan myös oman tutkimusasetelmani. Laajaan otantaan perustuvat raportit ja tilastot yhteenvetona tuottavat yleistyksiä, joista parhaimmillaan poimitaan parhaat palat tukemaan virallisia tarkoituksia. Tarkemmassa tarkastelussa sen sijaan on huomattavissa, että jo muutaman informantin otannalla saadaan esille huima variaatio yksilöllisten

kertomusten sisällöissä ja ehkä myös paljon sellaista, mitä ei välttämättä muuten ole edes voitu saati ymmärretty mitata.

Nostalgialla tarkoitetaan muistojen sävyttymistä emotionaalisesti kaipauksen ja mielihyvän tunteilla (Korkiakangas 1999, 171). Siihen liittyy tunne kadottamisesta ja eräänlainen ”koti-ikävä” tuohon turvalliseen tilaan (mt., 172). Nostalgisuus muistellessa voi tarkoittaa tietynlaisten tunnelatautuneiden muistojen mieleen palauttamista, mutta vielä enemmän tällaisten tunteiden synnyttämistä muistelutilanteessa (Korkiakangas 1996, 38). Nostalgiaa on erilaista ja eriasteista. Koska tässä yhteydessä muistelun lähtökohdista on tämä kansainvälisyyden merkityksiä puntaroiva tutkimus, on tämän tutkimuksen aineistossa nostalgia luonteeltaan tulkitsevaa, menneisyyden ihannoinnin syitä pohtivaa. (Korkiakangas 1999, 173.)

Sosiaalisen konstruktionismin lähtökohdista käsin nostalgisessa muistelussa kyse on nimenomaan todellisuuden tulkinnoista (Korkiakangas 1996, 36). Yksittäisen muistelijan kerronnan tapaan vaikuttavat hänen omaksumansa kulttuuriset ja yhteisölliset käytänteet, joten siitä välittyvät näin ollen myös laajalti levinneet kulttuuriympäristön yhteisölliset asenteet (Ukkonen 2000, 13; 136).

3. KANSAINVÄLISYYS KANSOJEN VÄLISENÄ VUOROVAIKUTUKSENA

3.1 Kansalaisuus identiteettinä ja ideologiana

Kansallisuus (nation) on perusta sekä kansainvälisyydelle että kansalaisuudelle (citizenship) (Sassen 2010, 22-23). Kansa ja valtio ovat aina sosiaalisesti rakentuneita yksiköitä, jotka perustuvat yhdessä päätettyihin sopimuksiin ja niitä tukeviin yhteisöllisiin ajatusmalleihin sen sijaan, että olisivat ikiaikaisesti vallinneita luonnontiloja (Anderson 2006, 5–6; Billig 1995, 7; Cram 2009, 111; Fliegstein, Polyakova & Sandholt 2012, 109, Thiesse 2009, 15). Kansakuntien olemus kuvitteellisina poliittisina yhteisöinä on myös perinteinen näkökulma kansakuntien ymmärtämiseen antropologisista lähtökohdista (Anderson 2006, 5–6).

Kansakuntien kuvitteellisuus viittaa siihen, etteivät pienimmänkään kansakunnan jäsenet kohtaa suurinta osaa muista jäsenistä henkilökohtaisesti (Anderson 2006, 6). Näihin kuvitelmiin sisältyy yhteisesti jaettu käsitys kansakuntien rajallisuudesta: koko maapallon kattava kansakunta ei ole lähtökohta kansakuntien kollektiiviselle ymmärtämiselle (mt., 7). Myös kulttuuri-käsitteen tärkein määrittäjä on sen itsessään sen sisällään pitämä eroavaisuuden ominaisuus. Kulttuuri on oma yksikkönsä, koska se on erilainen kuin muut kulttuurit. Jos kulttuurit homogenisoituisivat, ne käytännössä katoaisivat. Eroavaisuudet toimivat kulttuurin luonnollistajina ja juuri ne ovat mobilisoineet jäsenensä muodostamaan ryhmäidentiteetin. (Appadurai 1996, 12.)

Kansakunnat on kuviteltu yhteisöiksi, joka perustuu syvälliseen horisontaaliseen toveruuteen, jonka puolesta ollaan valmiita vaikka kuolemaan (Anderson 2006, 7). Kansalliset identiteetit on luotu yhteiskunnan tarpeisiin, jäsenten yhteiskunnallista lojaliteettia tukemaan (Anttila 2007, 4). Edelleen kansalaisuus ja kansallinen yhtenäisyys koetaan tärkeänä ja moraalisesti arvokkaana asiana (Billig 1995, 4). Identiteettien perustana on nähty yhteisöt ja niissä harjoitetut kielet ja käytännöt (Čeginskas 2011, 19).

Kansalaisuuteen sisältyy yksilön samaistuminen paikallisesti, laillisesti, sosiaalisesti ja emotionaalisesti (Billig 1995, 7). Kansalaisuuden käsittäminen identiteettinä kietoutuu modernin kansallisvaltion nousuun (Williams 2003, 209). Kansalaisuuden ja perustuslaillisen järjestyksen perustana voidaan nähdä olevan kuuliaisuus tiettyjä moraalisia velvoitteita kohtaan (mt., 208). Nykyään kansallisvaltiota pidetään usein luonnollisena tosiasiana ja jopa moraalisen oikeutuksen perustana (Billig 1995, 4).

Ryhmäidentiteetti ei synny vain valmiiksi verenperintönä tai diskursiivisesti annettuna (Appadurai 1996, 141). Koska kulttuuri-identiteetin rakentumisen keskiössä on vuorovaikutus, ovat tässä prosessissa aktiivisia toimijoita sekä yksilö että ympäristö (Anttila 2007, 4; Sassi 2002, 65). Kollektiiviset identiteetit rakentuvat sosiaalisesti monimutkaisissa sosiaalisissa samaistumisprosesseissa, joissa annetut sosiaaliset rakenteet omaksutaan (Anttila 2007, 4). Ihminen etsii ja tarvitsee identiteettiä, mutta sen kytkeytyminen juuri kansaan ei kuitenkaan ole luonnontila (Billig 1995, 7).

Kansalaisuuden tuottamisen mekanismit eivät aina näyttäytyä ideologisina. Mitä arkisemmista ja toistuvammista kansalaistunteen representaatioista on kyse, sitä todennäköisemmin ne jätetään kyseenalaistamatta tai jopa huomiotta. Tällaisia toisintamisen tapoja voivat olla esimerkiksi liputtaminen tai muut kansalliseksi joskus nimetyt symbolit, kuten kansallismusiikki, -ruoka ja -maisema. Vaikka emme edes ajattele näiden symbolien merkitystä arjessamme, ne voivat silti olla jokapäiväisiä ideologisia kansan tuottamisen tapoja, joilla ylläpidetään kansan mobilisointivalmiutta. Kansallisen identiteetin pitäminen tosiasiana edesauttaa kotimaan ja kansallisuuden toisintamisen käytäntöjä edelleen. (Billig 1995, 6–7).

Identifioituminen ei aina tapahdu tiedostamattomasti, vaan ihminen on kykenevä työstämään tietoisesti myös identiteettiään koskevia strategioita (Appadurai 1996, 145). Kulttuuri-identiteetti on jatkuva prosessi, joka perustuu kokemukselle ryhmän itseilmaisusta, äänestä ja kuulluksi tulemisesta meidän ja muiden välisissä kohtaamisissa. Ryhmään samaistuminen perustuu yleensä useampiin tekijöihin ja sen takia ihmisillä on useita sosiaalisia identiteettejä. Vahva kulttuuri-identiteetti on tarpeellinen kansalaisten osallisuuden kannalta. Lisäksi kansallinen identiteetti voidaan

ankkuroida poliittisiin oikeuksiin. (Sassi 2002, 65.)

Ihmisellä on ominainen taipumus paikallistua eli hakeutua tilaan, jossa se voi kokea olevansa turvassa ympäröiviltä levottomuuksilta ja epävarmuudelta luotettavassa sosiaalisessa ympäristössä (Appadurai 1996, 181). Jotain yhteisöllisyyttä on todettu olevan olemassa jo ennen kansallisvaltioita ja kansallisvaltiot on perustettu usein niiden olemassa olevien lojaliteettien pohjalle (Billig 1995, 26). Kansakunnille kuviteltu täysivaltaisuus on seurausta siitä aikakaudesta, jolloin ne ovat syntyneet. Erilaisten kulttuurien kohdatessa tiedostettiin esimerkiksi erilaisten maailmankatsomusten moninaisuus ja syntyi ajatus, että valtio voi asettua ylimmäksi päättäväksi tahoksi esimerkiksi jonkinlaisen jumaluuden sijaan. (Anderson 2006, 6).

Globalisaation myötä yhteistoimintaa on yhä aktiivisemmin yli kansallisvaltioiden rajojen (Williams 2003, 225, Appadurai 1996). Vaikka usein väitetään, että kansallisvaltio heikkenee globalisaation myötä, ei kansallisuuksien toisintaminen ole tyrehtynyt (Billig 1995, 8). Alunperin kaupunkivaltioihin (polis) sidotut kansalaisuudet kiinnittyvät tänä päivänä kuitenkin laajempiin kokonaisuuksiin, rinnakkaisiin virallisiin ja institutionalisoituneisiin valtioihin sekä niiden välisiin liittoutumiin. Kansalaisuus ei enää edellytä yhteen valtioon kiinnittymistä, vaan rinnakkaisia kansalaisuuksia voi olla useita ja esimerkiksi kaksoiskansalaisuuksien määrä on nyt suurempi kuin koskaan. (Sassen 2010, 23.)

Turvallisuuden ja kuuliaisuuden tunteiden hakeminen ryhmästä on korostunut etenkin keskiajalla (Papastergiadis 2012, 50). Kansalaisten uskollisuuden merkitys on valtiolle ollut sodankäynnin aikana erilaista kuin huomion on kiinnittyessä kansainväliseen talouskasvuun. Tämä kehitys on jossain määrin johtanut sosiaalisen kansalaisuuden vahvistamisen kannalta tärkeän hyvinvointivaltion kyseenalaistamiseen. Tällaiset valinnat voivat vaikuttaa yksilötasolla koettuihin vastavuoroisuuden ja lojaliteetin kokemuksiin. (Sassen 2010, 23–25).

3.2 Maailmankansalaisuus ja siihen kasvattaminen

Kansainvälinen ryhmätapaaminen voidaan nähdä nuorten osallisuutta tukevana kansalaiskasvatuksena. Viitteitä tähän on antanut muun muassa ennalta sovittu lähtökohta ”valtaistaa” nuoret ohjatusti aktiivisiksi toimijoiksi projektin kaikissa vaiheissa ja toisaalta ohjelman kuvauksessa tähdennetty tavoite liittyen yhteisvastuullisuuteen ja rasismien ja muukalaisvihan torjuntaan (Nuoriso-ohjelma 2003, 7). Näin ollen olen halunnut tuoda esiin kansainvälisyyskasvatuksen yhtenä näkökulmana ja vaikuttimena informanttien kokemuksiin. Kuinka Nuoriso-ohjelman tavoitteiden ja sisältöjen oikeastaan voidaan nähdä tukevan näitä periaatteita ja ovatko sen tuottamat prosessit kansalaiskasvatusta ja jos, niin missä kontekstissa?

Kansainvälisyys rinnastetaan usein ainakin arkipuheessa kosmopoliittisuuteen. Kosmopolitismilla eli maailmankansalaisuudella tarkoitetaan kansallisuudesta irrottautunutta orientaatiota toimia kansainvälisesti ja kykyä kohdata kulttuurista erilaisuutta (Leppäaho s.a.). Kosmopoliittisuuden perustana on vapaaehtoinen osallisuus ja kulttuurien väliset suhteet (Čeginskas 2011, 20). Yksilön näkökulmasta maailmankansalaisuuden katsotaan edellyttävän aktiivista osallistumista kulttuurien kohtaamiseen paikallisesti ja sen reflektointia (Leppäaho s.a.). Yhteisöjen näkökulmasta keskeistä taas on kansalaisuuden kytkeytyminen globalisaation prosesseihin, laajentuneet toiminnan kentät ja riippuvuussuhteet (mt.).

Kosmopolitismia on pidetty lähes ikiaikaisena ideaalina, tulevaisuuteen orientoituneena käsitteenä, joka ei täysin sellaisenaan ole vielä olemassa muuten kuin ajatuksena ihmiskunnan harmonisesta yhtenäisyydestä (Papastergiadis 2012, 89). Kosmopoliittisuuteen sisältyvän universaaliuden ajatuksen kritiikiksi on esitetty muun muassa sen ennen kaikkea ideologinen ulottuvuus, joka usein sivuuttaa välittömyyden ja konkreettiset teot (Waldron 2007, 23). Teknologinen kehitys on tukenut entistä aktiivisempaa osallistumista yhä moninaisempiin ja merkityksellisempiin mielikuvitukseen pohjautuviin kollektiivisiin yhteisöihin arjessamme (Appadurai 1996, 5; 7-8). Tämä kehitys ei kuitenkaan ole vain yhdenmukaistava prosessi, vaan siihen sisältyy useita limittäisiä kuvitteellisia maailmoja ja niihin kiinnittyneitä yhteisöjä (mt.,

33). Vaikka tieto- ja muun liikenteen räjähdysmäinen kehitys on tuonut kulttuurit ja ihmiset niin lähelle toisiaan, että on puhuttu jopa maailmasta kylänä, ei media silti ole kykenevä luomaan paikkaa. Sen sijaan se on onnistunut jopa vieraannuttamaan ihmisiä siitä. On puhuttu paljon nykyihmisten juurettomuuden tilasta. (Appadurai 1996, 29.)

Koska poliittisen osallisuuden muodot ja kohteet voivat nykyään muotoutua uudelleen nopeastikin, on kansallisvaltioon sidottua kansalaisuutta syytä arvioida uudelleen (Williams 2003, 209; Sassen 2010, 25). Etenkin 2000-luvulla on alettu yhä enemmän tarkastella yhteisöllisiä kiinnittymisiä kuulumisen (*belonging*) näkökulmasta (Lähdesmäki, Saresma, Hiltunen, Jäntti, Säaskilahti, Vallius & Ahvenjärvi 2016, 1). Kuulumisen käsitteessä yhdistyvät paremmin sen sisällään pitämät subjektiivinen, sosiaalinen ja yhteiskunnallinen ulottuvuus kuin perinteisessä identiteetissä. Vaikka käsite on yksilökeskeinen, se huomioi myös ulkoiset suhteet ja mahdollistaa laajempien järjestelmien tarkastelun kuulumisen taustalla. Käsitteen monisyisyys mahdollistaa identiteetin tarkastelun monien rinnakkaisten kuulumisten summana. (Mt., 27.)

Usein yhteisöllisyytemme pohjautuu tunnistettavuudelle ja tuttuudelle perustuvaan alueelliseen solidaarisuuteen (Williams 2003, 212). Halusimmepa tai emme, niin olemme verkostoituneita myös hyvin monien muiden ihmisten kanssa, jotka vaikuttavat elämäämme ja joiden elämään omalla toiminnallamme on vaikutus (mt., 229). Toisistaan riippuvaisten toimijoiden verkko voidaan nähdä ns. yhteisen kohtalon yhteisönä. Toisin kuin kansallinen identiteetti, yhteisön kohtalon yhteisö ei perustu yhteisiin arvoihin tai moraalikäsitteeseen, vaan riippuvuussuhteeseen, jolle ei nähdä vaihtoehtoa. Kansalaisuuden käsittäminen yhteisesti jaettuna kohtalona edellyttää yksilöiden kykyä kuvitella itsensä suhteiden verkostoon muiden ihmisten kanssa, joista kaikkia eivät koskaan tapaa kasvokkain. (Williams 2003, 229–230.)

Näin näen jaetun kohtalon kansalaisuuden kytkeytyvän oleellisesti myös maailmankansalaisuuteen. Kansalaisuus määrittyy yhden kansallisen narratiivin sijaan useissa limittäisissä ja keskenään kiistelevissä narratiiveissa, joissa osallistuminen ja identifioituminen tapahtuu (Williams 2003, 231). Yksilö sitoutuu tiettyihin toimintaperiaatteisiin tai kuviteltuun yhteisöön samaistumatta kuitenkaan lähimainkaan

niin vahvasti kuin perinteisen kansallisen identiteetin tapauksessa (mt., 232). Jaetun kohtalon jäsenyyttä rakennetaan olemalla tekemisissä toisten sellaisten kanssa, joiden tulevaisuus on sidottu toinen toisensa tulevaisuuteen (Williams 2003, 209). Tärkeää on itsensä näkeminen osana toisistaan riippuvaisten ihmisten verkostoa, vastuunotto, poliittinen toimijuus ja vastuullisuus sen harjoittamisessa sekä kyky nähdä itsensä toimijana useissa eri verkostoissa (mt., 234–235). Demokraattiselle kansalaisuudelle ominaiset itsehallinnon (*self-rule*) ja itsesuojelun (*self-protection*) funktiot ovat yleisestettävissä myös jaetun kohtalon yhteisöihin. Kansalaisuus nähdään osana inhimillisen vapauden projektia, jossa yksilö voi toteuttaa omaa toimijuuttaan ja puolustaa oikeuksiaan. (Williams 2003, 227–228.)

Ihmisellä on luontainen taipumus vältellä kanssakäymistä sellaisten kanssa, jotka poikkeavat meistä tavalla, joka saa olomme epämukavaksi. Yhteisiä asioita koskevaan vuoropuheluun ja toisen kuunteluun sitoutuminen voi johtaa toisten kokemusten ja näkökulmien ymmärtämiseen. Moninaisuutta kohtaamalla ja erilaisille kokemuksille keskuudessaan altistumalla voidaan laajentaa tietoisuutta sisältämään myös muiden kokemuksia. (Williams 2003, 237 – 238.)

Globaalikasvatus on keino maailmankansalaisuuteen kannustamisessa (Gloaalikasvatus s.a.). Sen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä siitä, että jokainen ihminen on kytköksissä maailmanlaajuisiin asioihin ja voi omalla toiminnallaan edistää globaalia oikeudenmukaisuutta (mt.). Koska globaalikasvatuksen tarkoituksena on opettaa pitämään huolta myös oman yhteisömmen ulkopuolisista ihmisistä, on sitä pidetty jopa muuta, alueellisesti sidottua kansalaisuuskasvatusta tärkeämpänä (Waldron 2007, 23).

Demokraattista kansalaiskasvatusta voidaan toteuttaa ainakin kolmessa muodossa: virallisesti, julkisen ulkopuolella tapahtuvana sosiaalisena toimintona tai osallisuuspolitiikan muodossa (Barber 2003, 251). Vaikka kansalaisuutta ei pidettäisi demokratian sisäisen koulutusjärjestelmän pääasiallisena tavoitteena se on silti sen tärkeä ja väistämätön tehtävä (Williams 2003, 235.) Kuitenkin sen merkitys vahvaan demokratiaan on kansalaiskasvatuksen muodoista heikoin, sillä voidaan ajatella, että

tieto on turhaa ilman valtaa ja vastuuta, mutta valta ja vastuu taas ajavat omaehtoisesti etsimään tietoa, joihin valinnat perustaa (Barber 2002, 251). Keskiössä on aktiivisen toimijuuden painottaminen historiallisesti määrittyneissä, mutta muokattavissa verkostoissa (Williams 2003, 209–210).

EU:n Nuoriso-ohjelma tarjoaa vaihtomahdollisuuksia nimenomaan vakiintuneiden koulutusrakenteiden ulkopuolella järjestettyyn toimintaan, korostaa nuorten aktiivista osallisuutta ja johdattaa ylitraajaiseen kasvokkaiseen vuoropuheluun (Nuoriso-ohjelman käyttöopas 2003, 6). Tämä ei ole uudenlainen toiminnan muoto, vaan myös tietyt järjestöt ja yksityistoimijat ovat osaltaan järjestäneet vastaavankaltaista toimintaa. Esimerkiksi Rotaryt, joka on kansainvälinen miesvaltainen ja kapitalistinen hyväntekeväisyysjärjestö, joka toimii liiketoiminnan verkostoissa (Fordham 2002, 284). Vaikka tutkimuksessa osallistujien todettu muokkaavan toiminnan tavoitteet yksilön omia tarpeita parhaiten palveleviksi, on järjestön nuorisovaihto-ohjelman perimmäisenä tarkoituksena kansainvälisten bisnessuhteiden kehittäminen. Nuorisoa on pidetty hyvänä kohderyhmänä liiketoiminnan kehittämistä silmällä pitäen, sillä nuoria pidetään avoimempina ja vastaanottavaisempina omaksumaan ulkoapäin tarjottuja vaikutteita. (Mt., 285.)

Lähtökohdiltaan EU:n Nuoriso-ohjelma vaikuttaisi hyvinkin ”maailmankansalaisuuskasvatuksen” tavoitteita palvelevalta. Seuraavassa luvussa taustoitan ohjelmaa tarkemmin sekä peruseriaatteiltaan että nuorten osallistumiseen tukemisen näkökulmasta.

4. PUITTEITA OSALLISTUMISELLE KANSAINVÄLISELLÄ NUORISOTYÖLLÄ

Kansainvälistä nuorisotyötä tehdään Suomessa Pohjoismaiden ja YK:n konteksteissa (Allianssi 2017). Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa vuosittain määrärahan jaettavaksi nuorisoalan Barentsin alueen yhteistyöhankkeisiin Barentsinmeren ympärillä ja Pohjoiskalotissa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b). EU:n Nuoriso-ohjelma on kuitenkin suomalaisista kansainvälisen nuorisotyön muodoista ainoa, joka toimii Opetushallituksen alaisuudessa ja tuottaa säännöllisesti ja laajamittaisesti sisältöjä kansalliseen toimintaan (mt.). Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan EU:n tutkimus- ja innovaatio-ohjelmat ja Erasmus + -ohjelma, johon Nuoriso-ohjelma nykyisin sisältyy, mahdollistavat muuten miltei mahdottoman Suomen, Pohjoismaiden ja koko Euroopan yhteisen kansainvälisen ulottuvuuden (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 40). Empiirisen kokemukseni mukaan EU:n Nuoriso-ohjelman mukaiset toimintamahdollisuudet ovat myös niin hyvin tunnettu ja tunnistettu eri nuorisoalan toimijoiden keskuudessa, että sitä jopa pidetään usein synonyymina kansainväliselle nuorisotyölle (ks. myös esim. Loukonen 2015; Nousiainen & Mäkinen 2014, 209).

EU:n Nuoriso-ohjelma on luotu täydentämään Euroopan Komission tukemien muiden elinikäistä oppimista tukevien ohjelmien muodostamaa kokonaisuutta huomioimalla myös nuoriin kohdistuvan vapaamuotoisen oppimisen. Vapaamuotoisella oppimisella tarkoitetaan, että nuoret osallistuvat toimintaan vapaaehtoisesti ja voivat hankkia tietoja ja taitoja vakiintuneiden koulutusrakenteiden ulkopuolella. (Nuoriso-ohjelman käyttöopas 2003, 5.)

Vapaamuotoisen oppimiseen perustuva kansainvälinen nuorisotyö on kohdannut suomalaisen nuorisotyön tarpeet. Suomessa kansainväliselle nuorisotyölle on luotu suuntaviivoja esimerkiksi nuorisolaissa, jossa yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys on kirjattu ensimmäiseksi lähtökohdaksi nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukemisessa, aktiivisen kansalaisuuden edistämisessä, sosiaalisessa vahvistamisessa sekä yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja kasvu- ja elinolojen

parantamisessa (Nuorisolaki 1285/2016, 2§). Komission ohjelmoiman kansainvälisen nuorisotoiminnan on kerrottu ja koettu vakiinnuttaneen paikkansa hyvänä ja mielekkäänä suomalaista perusnuorisotoimintaa tukevana ja sille erityisen lisäarvon antavana toiminnan muotona ja työkaluna useimmiten sellaisessa tilanteessa, jossa sekä järjestävä taho, että nuoret, joita se palvelee, ovat olleet kiinnostuneita kansainvälisistä verkostoista ja kokemuksista (Uusilehto 2016, 63–64). Kansainvälisyyden ”arkipäiväistäminen” painottuu myös kansainvälisen nuorisotoiminnan kokemuksissa etenkin pienillä suomalaisilla paikkakunnilla, joissa nuorten mahdollisuus kulttuurien väliselle kasvokkaiselle kohtaamiselle on muutoin vähäistä (Heikkilä 2016, 47). Pienillä paikkakunnilla järjestetyssä toiminnassa kotikansainvälistymisen on nähty palvelevan erityisellä tavalla myös ympäröivän yhteisön jäseniä (Korkeakoski 2015, 38–39.) Lisäksi tuettu kansainvälinen nuorisotoiminta on koettu esimerkiksi toimivaksi nuorten toimintaan sitouttamisen välineeksi. (Uusilehto 2016, 63.)

EU:n nuorisotoimintaohjelman tavoitteissa toistuvat nuorten kannustaminen aktiiviseen ja aloitteelliseen kansalaisuuteen, yhteiskunnalliseen toimintaan ja oppimiseen liittyvät viittaukset (esim. Nuoriso-ohjelman käyttöopas 2003, 4). Tässä luvussa avaan ja erittelen näihin kokonaisuuksiin liittyvää käsitteistöä sekä niiden toimintaympäristöjä ja -mekanismeja; Mitä tarkoittaa aktiivinen kansalaisuus, mihin se kiinnittyy ja miten sitä tuotetaan?

4.1 EU:n Nuoriso-ohjelma 2000-2006 ja Youth in Action 2007-2012

Euroopan unionin Nuoriso-ohjelma muodostaa kahden muun EU-ohjelman kanssa yhden niistä ohjelmakokonaisuuksista, joiden tavoitteena on muodostaa Euroopan laajuinen yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen alue. Nuoriso-ohjelmaan kuuluu viisi alaohjelmaa: Nuorten Eurooppa (nyk. Youth in Action), vapaaehtoistyö, nuorisoaloitteet, yhteistoimet ja tukitoimet. Nuorten ryhmätapaamiset, joita tässä käsittelen kuuluu alaohjelmaan 1, Nuorten Eurooppa. (Nuoriso-ohjelman käyttöopas 2003, 7.)

Ohjelma on suunnattu Euroopan unionin jäsenvaltioissa laillisesti asuville, nuorisotyön tai muun vapaamuotoisen harrastustoiminnan piirissä oleville 15-25-vuotiaille nuorille (mt, 6). Lisäksi ohjelmaan ovat voineet osallistua Euroopan talousalueeseen kuuluvat Efta-maat Islanti, Liechtenstein ja Norja sekä silloiset EU:n ehdokasmaat, nyttemmin jo siihen liittyneet 12 valtiota (mt., 10). Jokaisessa hankkeessa on oltava mukana vähintään kaksi ryhmää, joista yksi on EU:n jäsenvaltio. Itse ryhmätapaamisen kestoksi on määritelty 6–21 päivää ilman matkapäiviä. Erityisesti ohjelmalla on haluttu kannustaa sellaisten nuorten osallistumista, joilla on muita huonommat mahdollisuudet kansainväliseen liikkuvuuteen. (Mt., 15.)

Ohjelman käynnistäjä ja täytäntöönpanon vastuutaho on Euroopan komissio, joka myös vastaa niiden Nuoriso-ohjelman kansallisten toimistojen toiminnan koordinoinnista, jotka kunkin osallistuvan maan nuorisoasioista vastaavat viranomaiset ovat nimenneet ja perustaneet (mt., 8). Suomessa ohjelman kansallinen toimisto on ollut vuonna 1991 perustettu Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO (mt., 70; CIMO 2016). CIMO toimi vuoteen 2017 saakka itsenäisenä yksikkönä opetusministeriön alaisuudessa, mutta siirtyi vuoden 2017 alusta toimimaan kiinteästi Opetushallituksen toiminnan ja nimen alaisuudessa (CIMO 2017a.)

Komission nuorisotoimintaohjelma edustaa Euroopan unionin hallinnon uusia mekanismeja, jotka ovat seurausta laajemmista Euroopan kehittämistä koskevista strategioista (Nousiainen & Mäkinen 2014, 209). Lissabonin strategia eli Lissabonin prosessi on Eurooppa-neuvoston vuonna 2000 hyväksymä Euroopan unionin kehittämissuunnitelma *maailman kilpailukykyisimmän talouden saavuttamiseksi vuoteen 2010 mennessä* (Euroopan parlamentti 2004). Osana tätä strategian saavuttamista esiteltiin uusi tavoitteen saavuttamista edistävä virallisiin ohjeistuksiin ja aikatauluihin perustuva hallinnon menetelmä, jonka myötä eurooppalaisia ohjeistuksia alettiin soveltaa myös kansallisina suosituksina. Arviointi oli olennainen osa menetelmää, seuranta toteutettiin jaksoittain ja myös vertaisarviointina. Tämä menetelmä on osa Euroopan unionin uusia hallinnon muotoja, jossa kansalliset toimijat pyrkivät oman etunsa nimissä täyttämään Euroopan yhteisiä tavoitteita omilla käytännöillään siten, että ne eivät kuitenkaan menetä toimivaltaansa laajemmalle

yhteisölle. (Wolff 2013, 78.)

Tämän tutkimuksen lähtökohtana olevan projektin ensimmäiseen osaan osallistui 9 suomalaista ja 11 italialaista nuorta ohjaajineen, jälkimmäiseen 11 suomalaista ja 13 italialaista nuorta ja näiden ohjaajat, joita oli kummassakin ryhmässä kaksi. Ryhmiin ei pelkästään tullut uutta väkeä, vaan ensimmäisen ryhmätapaamisen jälkeen osa osallistujista myös poistui projektista kokonaan ja uusia osallistujia saatiin tilalle. Iältään nuoret asettuivat ikähaitariin 15-25 vuotta. Ohjelman sisältöjen lähtökohtana on osallistuvien nuorten itsensä osoittama kiinnostus tietyn aihepiiriin, jonka ympärille ryhmätapaamisen ohjelma luodaan konkreettisilla päivittäisillä toiminnoilla (Nuoriso-ohjelman käyttöopas 2005, 16). Toteuttamissamme hankkeissa aihepiiriksi valikoitui viestintä ja media.

Nuoriso-ohjelman tavoitteina olivat:

- helpottaa yleisesti nuorten sopeutumista yhteiskuntaan ja kannustaa heidän aloitteellisuuttaan
- auttaa nuoria tiedonhankinnassa sekä taitojen ja kykyjen hankkimisessa ja tunnustaa tällaisten kokemusten arvo
- antaa nuorille mahdollisuus ilmaista vapaasti yhteisvastuullisuuden tunnettaan Euroopassa ja muualla maailmassa ja tukea rasismien ja muukalaisvihan torjuntaa
- edistää yhteisen eurooppalaisen kulttuurin ja kulttuuriperinnön sekä yhteisten perusarvojen ymmärtämystä
- edistää kaikenlaisen syrjinnän torjumista ja tasa-arvoa kaikilla yhteiskuntatasoilla
- sisällyttää hankkeisiin eurooppalainen ulottuvuus, mikä vaikuttaa myönteisesti paikallistason nuorisotyöhön (Mt., 6–7.)

Seuraavana kesänä Suomessa samojen ryhmien kanssa toteuttamamme ryhmätapaaminen on toteutettu edellisen projektin jatkona, projektin nimikin pysyi samana, perään lisättiin vain roomalainen numero kaksi. Projekti kuitenkin osui EU-ohjelmakausien taitekohtaan ja tämä jälkimmäinen ryhmätapaaminen Suomessa on toteutettu Nuorisotoimintaohjelma Youth in Actionin alla. Vuosina 2007–2013 toimineen Youth in Action -nuorisotoimintaohjelman sisällöt ja tavoitteet ovat kutakuinkin yhtenevät. Toisin kuin aiemmassa Nuoriso-ohjelmassa, Turkki on sisällytetty osallistujamaiden joukkoon (Nuorisotoimintaohjelma Youth in Action 2007, 6).

Ikähaitaria on hieman laajennettu, nyt osallistua voi jo 13-vuotiaana kun aiemmin alaikäraja oli 15-vuotta (mt., 17). Lisäksi ohjelman tavoitteissa käytetään sellaisia mielenkiintoisia tarkentavia sanavalintoja kuten ”Euroopan kansalaisuus” ja ”Euroopan unionin sosiaalinen yhteenkuuluvuus”:

- edistetään yleisesti nuorten aktiivista kansalaisuutta sekä erityisesti heidän Euroopan kansalaisuuttaan
- kehitetään nuorten yhteisvastuullisuutta ja edistetään suvaitsevuuutta, etenkin Euroopan unionin sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamiseksi
- edistetään eri maiden nuorten keskinäistä ymmärtämystä
- myötävaikutetaan nuorten toimintaa tukevien järjestelmien laadun ja nuorisosalalla
- toimivien kansalaisjärjestöjen edellytysten kehittämiseen
- vahvistetaan eurooppalaista yhteistyötä nuorisosalalla (Mt., 8.)

Vuodesta 2014 eteenpäin Nuoriso-ohjelmaa seuranneen nuorisotoimintaohjelma Youth in Action'n alaohjelma 1 vastaavat sisällöt löytyvät Euroopan unionin koulutus-, nuoriso- ja urheiluojelma Erasmus+ -ohjelman alta (CIMO 2013).

4.2 Nuorten osallistumisen tavoitteena aktiivinen kansalaisuus

Osallistumiseen ja siitä johdettuihin käsitteisiin, kuten osallisuus ja osallistaminen, viitataan yhä useammin yhteiskunnallisessa ja toiminnan järjestämisestä koskevassa keskustelussa (Särkelä-Kukko 2014, 34). Voidaan ajatella, että demokratiassa kansalaisilla on paitsi mahdollisuus ja vapaus, myös velvollisuus vaikuttaa heitä itseään koskevaan päätöksentekoon (Hänninen & Junnila 2012, 14). Osallisuuden lisäämistä on esitetty ratkaisuksi myös esimerkiksi kansalaisten politiikasta vieraantumiseen (Jauhiainen 2002, 127).

Lasten ja nuorten oikeudesta osallisuuteen ja sen mahdollistamisen varmistamiseksi on säädetty Suomessa ainakin perustus-, lastensuojelu- ja nuorisolaissa (Suomen perustuslaki 1999/731, §6, Lastensuojelulaki 2007/417 §20 ja Nuorisolaki 2016/1285, §2). Perusta tälle kansalliselle lainsäädännölle on kansainvälisessä YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 12. artiklassa, jonka mukaan lapsella on oikeus ilmaista

mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti (Yhdistyneet Kansakunnat 1989, 11). Jopa alle kouluikäisten osallisuuden ja aktiivisen yhteiskunnallisen toimijuuden tukeminen mainitaan valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Opetushallitus 2016, 14).

Myös suomalaista nuorisotyötä määrittävän nuorisolain yhtenä tavoitteena on ”edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa” (Nuorisolaki 1285/2016, 2§). Suomalaisten nuorten osallistuminen ja kiinnostus yhteiskunnallisia asioita kohtaan on ollut melko passiivista, vaikka nuorten yhteiskunnallinen tietämys Suomessa onkin ollut kansainvälistä kärkitasoa (Suoninen, Kupari & Törmäkangas 2010, 63). Osallistumisen niukkuutta on selitetty toimivalla hyvinvointiyhteiskunnalla ja toisaalta sillä, etteivät nuoret välttämättä ole osanneet kyselytutkimuksissa mieltää kaikkea harrastuspohjalta tekemäänsä vapaaehtois- ja talkootyötä yhteiskunnalliseksi osallistumiseksi (mt., 62).

Osallisuus on mainittu eksplisiittisesti heti Nuorisolain ensimmäisessä tavoitteessa, mutta osallisuuden käsitettä ei määritellä uudessa nuorisolaissa sen tarkemmin. Ennen vuoden 2017 voimaantullutta nuorisolain uudistusta valtioneuvoston tehtävänä oli hyväksyä joka neljäs vuosi erillinen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma (Nuorisolaki 72/2006, §4). Viimeiseksi jääneessä opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemassa lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa 2012-2015 osallisuus on tärkein ohjelman tavoite yhdessä yhdenvertaisuuden ja arjenhallinnan kanssa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 6). Voidaan olettaa, että nuorisolaissa mainittu osallisuuden käsite perustuu tälle määritelmälle, jonka mukaan merkittävää on sen kokemuksellisuus:

Osallisuuden tunteen nähdään syntyvän osallistumisen ja vaikuttamisen kautta. Lapsi tai nuori voi kokea olevansa osallinen omassa yhteisössään ja suomalaisessa yhteiskunnassa kun hän käy koulua, opiskelee, tekee työtä, harrastaa ja vaikuttaa niin omissa asioissaan kuin lähiympäristönsä tai laajemmin yhteiskunnan asioihin. Aktiivisen kansalaisen valmiudet ja sosiaalisen osallisuuden kokeminen ovat politiikan ja samalla yksilön kasvun keskiössä. (Mt., 6.)

Kuten edelläkin käy ilmi, kytkeytyy osallisuuden käsite myös jäsenyyteen, yhteiskuntaan tai yhteisöön kuulumiseen (Bäcklund, Häkli & Schulman 2002, 7).

Ihmisen osallistumismahdollisuuksilla on suuri vaikutus siihen, millaista hänen elämänsä on ja millaiseksi sen kokee. Osallisuuden nähdään syntyvän osallistumalla. Syvimmillään osallisuus edellyttää sitoutumista (Koskiaho 2002, 36). Kuitenkaan ilman osallisuutta ei osallistumisella ei ole perustaa (Sassi 2002, 59). Osallisuus ja osallistuminen kietoutuvat siis intensiivisesti toisiinsa, muutenkin kuin etymologisesti.

Osallistuminen liittyy konkreettisemmin kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin itseään ja lähipiiriään koskevassa päätöksenteossa (Bäcklund ym. 2002, 7). Osallistumiselle on ominaista omaehtoisuus ja vapaaehtoisuus (Koskiaho 2002, 37). Kun osallisuudessa on kyse kuulumisen tunteesta ja jäsenyydestä, osallistuminen liittyy demokraattisiin käytäntöihin, kuten perinteisiin äänestämiseen ja kansalaistoimintaan (Sassi 2002, 59).

Kolmas osallisuuskäsite, jonka haluan nostaa esiin, on osallistaminen. Osallistamisesta voidaan puhua, kun osallistuminen esitetään kansalaisille vaatimusten tai kehotusten muodossa. Osallistamista ovat esimerkiksi julkisella sektorilla käynnistetyt osallisuushankkeet. Osallistamisessa osallistumisen tarve on syntynyt muualla kuin osallistujien mielessä, mutta se saattaa silti olla heidän etujensa mukaista. (Koskiaho 2002, 37.)

Osallistamiseen kytkeytyy myös valtaistamisen (*empowerment*) käsite, jolla kuvataan heikompien kansalaisten puolen pitämistä valtarakenteita vastaan (mt., 37). Valtaistamisen tarkoituksena on saada kohteet täysivaltaisiksi kansalaisiksi tai asukkaiksi, jotka voivat osallistua täysipainoisesti erilaisiin yhteiskunnassaan järjestettyihin osallisuustoimiin (mt., 38). Vaikka osallistamalla voidaan synnyttää osallisuutta, tarvitaan pitkällä aikavälillä myös omaehtoista osallistumista (mt., 36–37.) Usein kuitenkin ero osallistumisen ja osallistamisen välillä voi olla vaikeasti havaittavissa (mt, 38).

On tärkeää erottaa, milloin osallisuudessa ja osallistumisessa on kyse todellisesta vaikuttamisesta ja milloin on kyse ennemminkin vaatimattomasta oman mielipiteen kuulemisesta (Bäcklund ym., 9; Kettunen 2002, 19). Osallistuminen kytkeytyy moniin

kysymyksiin yhteisöllisestä vallankäytöstä ja eri toimijoiden omakohtaisiin intresseihin ja tavoitteisiin (Bäcklund ym. 2002, 7; 9).

Kiteytettynä siis, osallistuminen on siis näistä käsitteistä konkreettisin kansalaisuuden ilmentymä, johon kytkeytyy tunne osallisuudesta ja jota voidaan ainakin näennäisesti tuottaa joskus myös osallistamalla.

4.3 Integroitunut Eurooppa oppimisyhteiskuntana

Integraation lähtötilanne ovat aina toisistaan eriävät yksiköt, joita integroimalla pyritään yhtenäistämään uudeksi kokonaisuudeksi. Oletuksena on aina entistä vahvempi tai toimivampi uusi yksikkö. Tämän perussäännön mukaisesti esimerkiksi kansainvälinen voidaan kokea kansallista toiminnan tasoa paremmaksi. (Cram 2009, 109.)

Euroopan integraatio on luonut ylikansallisen alueen, jonka jäsenvaltioilla kullakin on oma historiallisesti määrittynyt poliittinen yhteisönsä ja hallintotapansa (Seddon 2007, 37). Eurooppalaisuus Euroopan unionin jäsenyytenä ei juuri oikeuta tai velvoita mihinkään, paitsi jäsenvaltioiden kansallisella lainsäädännöllä. Vaikka Eurooppa ei ole valtio, vaan monen sellaisen yhteenliittymä, perustuu se kuitenkin pohjimmiltaan kansallisvaltion ajatukseen sitoa yhteen kansalaiset ja valtio. (Holford 2007, 87.)

Euroopan unionin kohdalla sen olemassaolon sopimuksenvaraisuus usein tiedostetaan paremmin kuin vanhempien valtioiden tai kansallisuuksien (Cram 2009, 111, ks. myös Fliegstein ym. 2012, 119). Euroopan unioni on perinteisesti esitetty tai nähty kansallisvaltion kilpailuttavana tilana, joka tarjoaa alustan postnationaaleille identifikaatioille kansallisten identiteettien kustannuksella (Cram 2009, 109; Sassen 2010, 23). Toisaalta Euroopan integraation on ehdotettu myös tukevan sen sisäistä monimuotoisuutta yhteisessä toiminnoissa ja jaetussa toimintaympäristössä sen sijaan, että se merkitsisi yhdenmukaistamista yhden homogeenisen identiteetin alaisuudessa. (Cram 2009, 109.)

EU on selvin esimerkki siitä, kuinka globalisaation myötä poliittis-institutionaaliset rajat ovat irtautuneet yksinomaan kansallisvaltion ja sen instituutioiden rajoista (Williams 2003, 226). Demokratian näkökulmasta Euroopan unioni instituutiona edustaa komissionaalista demokratian muotoa (Hänninen ja Junnila 2012, 20). Toimeksianto-, toimeenpano- ja virkailijavaltaiset elimet ovat ottaneet itselleen parlamentille kuuluvaa toimivaltaa asioiden käsittelyssä ja arvioinnissa sekä niistä keskusteltaessa ja päätettäessä, joihin nähden suorilla vaaleilla valituista edustajista muodostuvalla Euroopan parlamentilla on vähäinen valtaosuus (mt., 15). Näihin toimintamalleihin sisältyy kansalaisuutta ja demokraattista legitimoitua koskeva demokratiavaje; Ilman institutionaalisia osallistumisen kanavia ja julkista tilivelvollisuutta etenkin edustuksellisissa instituutioissa on demokraattinen itsehallinto hyvin näennäistä (Williams 2003, 226).

Euroopan komission hallinnoiman Nuorisotoimintaohjelman käyttöoppaassa (2000, 6) ohjelman kerrotaan antavan nuorille tilaisuuden osallistua aktiivisesti 2000-luvun Euroopan rakentamiseen. Euroopan unioni poliittisena instituutiona on itse pyrkinyt vahvistamaan eurooppalaista identiteettiä ja kansalaistensa identifioitumista eurooppalaisiin instituutioihin (Holford 2007, 87.) Jo käsitteen EU-kansalainen kielellinen keksiminen on osa näitä pyrkimyksiä. EU-kansalaisuuden käsite on tuotu julki ensimmäistä kertaa vuonna 1992 solmitussa Maastrichitin sopimuksessa. (Mäkinen 2012, 38.) Identiteettinä eurooppalaisuus on löyhä. Se, mitä eurooppalaisuus oikeastaan on ja sisältää, voi vaihdella tulkitsijan mukaan. (Cram 2009, 111, Fliegstein ym. 2012, 110).

Lisäksi eurooppalaista kansalaisyhteiskuntaa on pyritty vahvistamaan esimerkiksi kehittämällä kansalaisia ja organisaatioita yhteen tuovia ohjelmia, joiden tavoitteena on saavuttaa yhteisymmärrys, kuulumisen tunne ja solidaarisuus heidän välilleen (Holford 2007,88). Nuoriso-ohjelma on hyvä esimerkki tämänkaltaisista ohjelmista. Lähtökohtana on tarjota nuorille puitteet koulun ulkopuoliselle oppimiselle huolellisesti suunnitellussa yksilökohtaisen ja sosiaalisen koulutuksen ohjelmassa, jossa sovelletaan kulttuurien välisiä oppimismenetelmiä (Nuoriso-ohjelma 2003, 4–5). Yhteisymmärryksen, kuulumisen ja solidaarisuuden tunteiden herättely aktiivisen

kansalaisuuden nimissä on taktinen valinta, jolla EU:n asemaa vahvistetaan diskursiivisesti yhteiskunnallisemmaksi, väheksymättä silti valtioiden kansallista tasoa. Samalla kuitenkin edelleen jätetään tarjoamatta perinteiset demokraattisen osallistumisen mahdollisuudet ”kansalaisille”. (Holford 2007, 88.)

Nuoriso-ohjelman todetaan tukevan elinikäisen oppimisen käsitettä ja kansalaisten aktiivisuutta edistävien taitojen ja kykyjen kehittämistä (Nuoriso-ohjelma 2003, 6). Euroopan unioni on myös monien muiden poliittisten yhteisöjen tavoin kunnostautunut viime aikoina kehittämään itsestään ”oppimisyhteiskuntaa” (*learning society*) (Holford 2007, 87). Oppimisyhteiskunta (*learning society*) on sekä tietoyhteiskunnan (*knowledge economy*) edellytys että portti osallistumiseen ja täydelliseen kansalaisuuteen, jossa oppiminen on jokaisen oikeus ja mahdollisuus ikään katsomatta. Elinikäisen oppimisen käsitteen taustat ovat 1990-luvulla alkaneessa koulutusjärjestelmien modernisoimista koskevassa keskustelussa, jossa oppiminen alettiin nähdä laajemmin, läpi yksilön elämänkaaren tapahtuvana itsensä kehittämisenä. (Field 2005, 1.)

On myös sanottu, että EU:n kontekstissa kansalaisten rooli elinikäisinä oppijoina on strategia eurooppalaisen tietoyhteiskunnan globaaliin kilpailuttamiseen (Kuhn 2007, 16-17; Holford 2007, 96.) Strategiassa pysyminen on edellyttänyt ihmisten innostamista oppimiseen ja näin elinikäisen oppimisen mahdollisuus voidaankin nähdä vain yhtenä hallinnan muotona. (Holford 2007, 95.) Demokraattisten mahdollisuuksien tarjoamisen sijasta elinikäistä oppimista tukevaan EU-ohjelmaan osallistuminen voi yhtä hyvin olla yksittäisiin kansalaisiin ennalta asetettujen poliittisten tavoitteiden täyttäminen (Nousiainen ja Mäkinen 2014, 24).

EU:n asiakirjoja¹ tarkastelemalla voidaan havaita elinikäisen oppimisen saavan monenlaisia sisältöjä, jotka painottavat niin sanottua institutionalisoitua individualismia (Brine 2006, 172–173). Alkujaan elinikäinen oppijuus on esitetty tietoyhteiskunnassa

1 Brinen (2006) diskurssianalyysin aineistona ovat EU:n Valkoisiksi kirjoiksi kutsutut komission esitykset koskien taloudellista kasvua (1993), sosiaalipolitiikkaa (1994) ja koulutusta (1995), Amsterdamin sopimus (1997), Luxemburg-strategia (1997), Lissabonin strategia (2000) sekä tätä tukevat dokumentit Euroopan komission virallisessa viestinnässä vuosina 2001, 2002, 2004 ja 2005.

toimimisen resurssina ja edellytyksenä (mt., 162). Se nähdään taloudellisen kasvun ja poliittisen vakauden ja niiden myötä myös globaalin kilpailukyvyn ja sosiaalisen yhtenäisyyden takaajana (mt., 163). Myöhemmin se esitetään mahdollisuutena vastata yksilön tarpeisiin kouluttautua ja työllistyä (mt., 164-166).

Elinikäisen oppimisen kontekstissa työ ja tieto muodostuvat kahdeksi mahdolliseksi moderniksi konfliktinaiheuttajaksi ja hierarkioiden luojaiksi. Työ jakaa kansalaiset tarjoajiin ja hakijoihin, tieto niihin, joilla sitä on ja niihin, joilla sitä ei ole. Kansalaiset nähdään resursseina, joilla joko on tarvittavat tiedot ja tuottava työ tai heillä ei ole niitä kyllin, jolloin heidän alempiarvoisuutensa kyseenalaistaa heidän hyödyllisyytensä yhteiskunnallisen vakauden ja talouden näkökulmasta, heidän kuuluvuutensa yhteisöön ja lopulta jopa koko heidän olemassaolonsa. (Brine 2006, 162;167; Kuhn 2007, 16-17.)

5. KANSAINVÄLISYYDEN KERROTUT MERKITYKSET

5.1 Kansainvälinen ryhmätapaamisen käytännössä

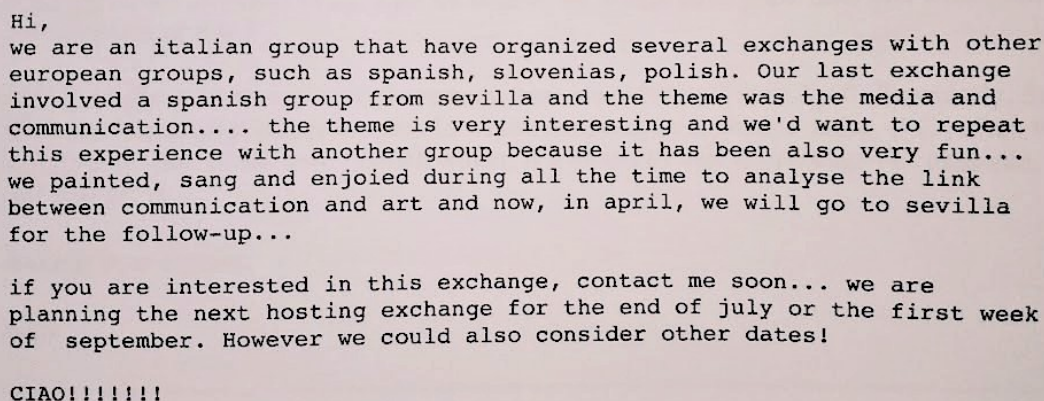
Toteuttamamme kansainvälisyysprojekti oli kahden peräkkäisinä vuosina toteutetun ryhmätapaamisen muodostama hankekokonaisuus. Vuonna 2006 kokosimme opiskelijatoverini kanssa ilmoitustauluviestinnällä ryhmän jyvaskyläläisiä nuoria ja levitimme kouluille ja nuorisotiloille alkutalvesta tietoa mahdollisuudesta osallistua seuraavana kesänä eurooppalaiseen ryhmätapaamiseen. Näin saimme kasaan projektiryhmän, johon kuului yhdeksän 14-18-vuotiasta ryhmäläistä. Näiden nuorten kanssa aloimme suunnitella ja toteuttaa ryhmätapaamista nuorten toiveet huomioiden.

Julkisten tahojen ja kolmannen sektorin toimijoiden ohella avustusta nuorten ryhmätapaamisiin saivat hakea myös vapaat ryhmät, jota itse edustimme. Ryhmä ei siis ollut virallinen tai rekisteröity, vaan yksinkertaisesti joukko kansainvälisyydestä kiinnostuneita nuoria, joka oli perustettu nimenomaan nuorten ryhmätapaamisen toteuttamisen vuoksi. Ryhmän nimikin saattoi hieman vaihdella asiakirjoissa ja muissa yhteyksissä nuorten kansainvälisyysprojektiryhmästä johdetuin variantein. Epämuodollisella osallistumisella tarkoitetaan institutionaalisesta vaikuttamisesta ja virallisista kolmannen sektorin toimijoista erillään olevaa yhteiskunnallista toimintaa (Stranius 2009, 139). Epämuodollinen osallistuminen ei välttämättä ole poliittista tai kantaottavaa, vaan osallistumisen motiiveina voivat yksinkertaisesti olla myös henkilökohtaiset elämyshakuiset pyrkimykset ja hauskanpito (Yläselä 2006, 104). Juuri tällaiset motiivit korostuivat itse kunkin nuoren osallistujan kohdalla myös tässä projektissa.

Vaikka projektin ensimmäinen osio, Italiassa toteutettu ryhmätapaaminen, oli ammattikorkeakoulututkintoon valmistavan koulutuksen suuntautumisprojekti, puututtiin oppilaitoksemme taholta henkisen kannustuksen, opiskelijatyön arvioinnin osaamisen ja raportoinnin perusteella sekä oppilaitoksen mahdollisesti yleisesti

oppilaitaan koskevan vakuutusten lisäksi koululta projektiin hyvin vähän. Päädyimme Jyväskylän nuorisotoimen ehdotuksesta suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmätapaamista itsenäisesti heidän tiiviillä tuellaan. Nuorisopalvelut tarjosi muun muassa tilat ja välineistön suunnittelutapaamisiimme. Taloudellinen vastuu projektista oli kuitenkin meillä opiskelevilla ohjaajilla itsellämme.

Nuorisotoimen suosittamia sähköisiä verkostoitumiskanavia hyödyntäen jaoimme kumppaninhakuilmoitusta projektiimme ja saimme useita yhteydenottoja. Neuvottelimme yhteisistä mielenkiinnon kohteista ensinnäkin kohdemaan ja ryhmätyyppien välillä. Nuoret jatkoivat kirjeenvaihtoa kiinnostavien kumppaniryhmäkandidaattien kanssa ja vähemmän kiinnostaville esitettiin kirjalliset pahoittelut. Tietyt aikarajat, joissa halusimme pitäytyä vaikuttivat myös osaltaan valintaan. Lopulta erään italialaisen kyläyhdistyksen nuorisajaosto kiinnostui yhteistyöstä kanssamme. Heillä oli valmiiksi mietittynä mielenkiintoinen teema, viestintä ja media, johon olisi helppo sisällyttää monenlaista ohjelmaa sekä kokemusta aiemmista vaihdoista. Aikataulutkin sopivat omiimme.


```
Hi,  
we are an italian group that have organized several exchanges with other  
european groups, such as spanish, slovenias, polish. Our last exchange  
involved a spanish group from sevilla and the theme was the media and  
communication.... the theme is very interesting and we'd want to repeat  
this experience with another group because it has been also very fun...  
we painted, sang and enjoied during all the time to analyse the link  
between communication and art and now, in april, we will go to sevilla  
for the follow-up...  
  
if you are interested in this exchange, contact me soon... we are  
planning the next hosting exchange for the end of july or the first week  
of september. However we could also consider other dates!  
  
CIAO!!!!!!!
```

Kuva: Ensimmäinen yhteydenotto ryhmätapaamisen kumppaniryhmältä

Nuoret osallistuivat aktiivisesti ryhmätapaamisen kaikkiin vaiheisiin, myös valmisteluun ja virallisten rahoitushakemusten tekoon, mikä ilmeisesti koettiin poikkeukselliseksiin vaikuttamistavaksi omaan ikään ja koettuun asiantuntijuuteen nähden. Komission meille myöntämä tuki piti sisällään 70 prosenttia ryhmätapaamisen kokonaiskuluista. Ohjelman tavoitteena oli mahdollistaa kansainväliseen toimintaan mahdollisimman monille varallisuudesta riippumatta. Tätä ajatusta tukeaksemme jäljelle

jäävät 30 prosenttia pyrittiin kattamaan mahdollisimman pitkälti erinäisen varainkeruun tuotoilla.

Varsinainen ryhmätapaaminen Italiassa kesti kymmenen päivää. Siihen sisältyi erilaisia viestinnän ja median teemaan liittyviä työpajoja ja vierailuja sekä rennompaa yhdessäoloa ja tutustumista kumppaniryhmäläisiin ja heidän kulttuuriinsa (liite 5). Jälkimmäinen, isännöivä ryhmätapaaminen Suomessa toteutettiin vuotta myöhemmin. Tuolloin projekti ei ollut enää sidoksissa ammattikorkeakouluopintoihin, vaan jatkoin itsekin mukana ohjaajana muuten vain mielenkiinnosta ja vapaaehtoisuudelta. Tässä vaiheessa projektia ryhmämme muotoutui uudelleen. Muun muassa Salla jättäytyi projektista ja uusia ryhmäläisiä löytyi vanhojen ryhmäläisten kaveripiiristä heitä korvaamaan. Myös ohjaajaparini vaihtui tässä välissä toiseksi kansainvälisestä vapaaehtoistyöstä kiinnostuneeksi entiseksi opiskelutoverikseni.

Koin itse projektin jäävän jotenkin puolitiehen ja jopa epärealistiseksi kumppaniryhmän kannalta, jos emme jatkaisi sitä vastaanottamalla jo tutuksi tullutta ryhmää myös vieraaksemme Suomeen. Hakemusten ja raportoinnin tekoa hankkeen rahoittajille oli jo harjoiteltu ja innostuneiden ryhmäläisten positiiviset kokemukset (esim. Anni 2006b, Iida 2006b, Maiju 2006b) motivoivat myös jatkamaan projektia edelleen. Henkilökohtaisesti näin samalla vastavalmistuneena ja työttömänä kansainväliseen toimintaan suuntautuneena ohjaustyön ammattilaisena myös mahdollisuuden kehittää näin itseäni edelleen ammatillisesti. Jyväskylän nuorisotoimi jatkoi projektin tukemista tarjoamalla meille tilat tapaamisillemme ja varsinaisen ryhmätapaamisen työpajoihin. Seuraavana kesänä Suomessa toteutettu isännöivä tapaaminen kesti noin viikon ja sen ohjelma rakennettiin samojen teemojen ympärille kuin edellisenä kesänä (liite 6).

Seuraavissa alaluvuissa olen teemoitellut niitä merkityksiä, joita informanttien kerronnassa oli eriteltävissä kansainvälisyydelle. Kansainvälisyys nähtiin välineenä suurempien tavoitteiden saavuttamiseen, yhteisöllisyyttä ja identiteettiä muokkaavana ja elämyksellisenä toimintana sekä toisaalta hyvin idealistisena näkökulmana. Viimeiseksi palaan EU:n Nuoriso-ohjelman ohjelmaoppaan tavoitteisiin ja siihen kuinka kansainvälisyys niissä ilmenee.

5.2 Kansainvälisyyden instrumentaalinen arvo

Ryhmätapaamisen taustoja edellä avatessani, tulin pohjustaneeksi myös tämän toiminnan merkitystä itselleni. Kansainvälisyys tällainen toiminnan muodossa oli tavallaan itsensä kehittämisen tapa ja mahdollisuus helpottaa työelämään pääsyä omalla alallani. Kansainvälisyys sai myös informanttien kerronnassa vastaavia instrumentaalisia merkityksiä. Erityisesti nostan tässä esiin haastatteluhetkellä 21-vuotiaan oikeustieteellisessä tiedekunnassa opiskelevan Sallan. Opinnot oikeustieteellisessä on ollut Sallan lapsuudenhaave ala-asteelta saakka ja Helsingin yliopistoon hän pääsi sisään toisella yrittämällä. Koulun ohella hän työskenteli lakiasiantoimistossa. Tätä ennen hän oli ehtinyt toimia lukion jälkeen au pairina Brysselissä ja opiskellut sittemmin oikeustiedettä Åbo Akademiassa ennen siirtymistään Helsingin yliopistoon, jossa nyt parhaillaan opiskeli. Ennen ryhmätapaamista ulkomaan kokemukset olleet naapurimaihin tehtyjä lomamatkoja perheen kanssa. Kansainvälisyys oli jotakin, jota kannatti korostaa sekä omalla kohdalla, että yleisesti:

Must tuntuu, et toi näyttää tosi hyvältä CV:ski kuitenkin, siis tavallaan koska toi on just tommonen erityinen juttu et niinku ja ku meillä on hullu kilpailu ollu tuolla silleen, ku on oikiksessa ja sitku on noita työpaikkoja toimistoissa, ni sit tavallaan kun sinneki on valikoitunu semmosia tosi kansainvälisiä ihmisiä, jotka nyt on jotain asunu vuosii ulkomailla niinku vanhempien kaa ja kaikkee tällast, ihme tommosii superihmisiin, ni sit tavallaan et on hyvä, et mullakin on tavallaan jotain tollasta oikeesti kansainvälistä kokemusta, niinku aika aikaselt vaiheelta tavallaan, et mä oon niinku joku kuustoist vee ja ollu kuitenkin tollases mukana ja just silleen kirjottanu kaikkii perusteluita ja tollasta. Ja kun siis mun mielestä on niinku yllättävänkin hyvä kokemus tai silleen, vaikka sitä ei silloin miettiny ehkä niinku tulevaisuuden kannalta tai tälleen, mut ihan sikahyvä oli kyl. (Salla 2012.)

Salla puntaroi ryhmätapaamisen hyötyjä yleisesti oppimisen näkökulmasta 2006 ryhmätapaamiselle tavoitteita asettaessaan ja niiden toteutumistaan arvioidessaan (Salla 2006a, 2006b). Tosin haastattelijoina nostimme tämän itsekin esiin kysymyksen asettelullamme. Vuoden 2012 aineistossa Salla kertoo, että vaikka hänen tuolloiset motiivinsa lähteä projektiin eivät perustuneetkaan sellaisten ansioiden saavuttamiseen, joilla päästä lähemmäs lapsuuden unelmaa ja uratavoitteita ”superihmisiä” vastaan kilpaillessaan, näki hän sittemmin kansainvälisyyden harkinnanvaraisestikin tavoiteltavana asiana:

— siitä on tullu nykyaikana sellanen, et kaikki puhuu kansainvälisyydestä. Se on kuitenkin periaattees tosi tärkee, et sulla on ainakin kyky luoda suhteita ulkomaille ja sit silleen just ehkä työelämäs monesti kansainvälisyys on jotenki yllättävänki tärkee ja niinku just joku kielitaito silleen, et niinku varsinki joku yritysmaailma ja tälleen, et sä oikeestaan pärjää missään silleen tollases kunnon toimistossa tai jos ei osaa kieltä ja vähän tiedäkin silleen tapoja ja tollasta. Et on se tosi tärkee silleen, et on ainakin valmiudet jotenki lähtee ja toimii ulkomailla englanninkielellä, tosi arvostettuu. (Salla 2012.)

Kielitaito nousi tämän tutkimuksen aineistossa konkreettisimmaksi kansainvälisyyteen liitettyksi ominaisuudeksi sekä Sallan, että myös muiden informanttien kohdalla. Muita kaikkien informanttien haastattelujen muodostamassa aineistokokonaisuudessa esiintulleita valmiuksia olivat ryhmätyö- ja vuorovaikutustaidot, suvaitsevaisuus, erilaisuuden kohtaaminen, rohkeus ja itseluottamus.

--raaka fakta on, että jos sä oikeesti haluat huipulle niin kyllä sulla pitää olla aika paljon semmosta kansainvälistä valmiutta. Että nykyäänhän kaikki tämmöset, et jos lukee jotain kiinaa tai venäjää opiskelee niin näähän on isoja valttikortteja — hirveen monessa on semmosia et lähtee käymään jossakin ja et kuitenkin on lähteminen on kuitenkin nykyään niin hirveen helppoo. Lennot ei maksa juuri mitään ja sit se, että tuntuu et firmoillakin on aika paljon semmosta kansainvälistä kontaktia. (Maiju 2015.)

Paitsi CV-merkinnäksi konkretisoituvana itseisarvona, projektin koettiin siis antaneen valmiuksia ehkä myös joidenkin niiden epämukavuusalueiden ylittämiseen, joihin Salla aiemmin viittasi:

--kun ei mulla nyt hirveesti ollu mitään sellasii ulkomaan kokemuksii, niin mun mielest oli ihan sikahyvä et oli tossa mukana, koska ehkä se on tuonu sellasta rohkeutta ehkä niinku sit tehä kaikkee muutakin. (Salla 2012.)

Jyväskylässä asuvalla ja asiakaspalvelutehtävissä työskentelevällä 24-vuotias Maiju kertoi, että projekti oli ”silmiä avaava” ja että se on todennäköisesti vahvistanut 15-vuotiaana luottamusta itseän ja omaan pärjäämiseen esimerkiksi englanninkielellä. Maiju oli hakeutumassa terveydenhoitajaopintoihin, mutta hänellä oli entuudestaan myös kosmetologin ammattitutkinto. Vaikka hän ei kokenut itseään kansainvälisemmäksi, oli hän huomannut esimerkiksi kosmetologiksi opiskellessaan, että muut tukeutuivat häneen esimerkiksi koulun vaihto-oppilasasioihin liittyen.

Annia ja Iidaa kansainvälinen ryhmätapaaminen oli innostanut omatoimiseen italiankielen opiskeluun ryhmätapaamisten jälkeen. Lopulta Anni kertoi päätyneensä opiskelemaan italian kieltä ja kulttuuria melkein vahingossa, kun ”ei oikein tienny mihin mennä”.

—kirjotin ylioppilaaks ja sit mä menin yliopistoon suoraan siitä, tai ku mä oon luku sitä italiaa ja sit mä en oikein tienny mihin mä haluaisin mennä ja sit mä kävin Turussa siinä italian pääsykokeessa ja ei mun oikeestaan tarvinnu ees lukee siihen, mä vaan pääsin siitä aika helpolla sit sisään. Ja sit mä oon ollu siellä. (Anni 2012.)

Tuossa elämäntilanteessa ja niillä taidoilla, joita oli juuri vastikään kartuttanut, valinta oli looginen ja helppo. Vaikka hänen alavalintansa ei ollut välttämättä kovin tavoitteellinen tai määrätietoinen, korostui kansainvälisyys tässä juuri välineenä toisen päämäärän saavuttamiseen. Anni oli ihastunut ryhmätapaamisten myötä italiankieleen, jota alkoi opiskella lukioon mentyään. Säännöllisistä Italian lomista oli tullut perinne ja lukiossa opiskellessaan hän oli osallistunut Lions Clubin kahden viikon mittaiseen kesävaihtoon 18-vuotiaana. Kohdemaana oli Italia. Näin kartutettu osaaminen mahdollisti hänelle osaamisen syventämisen akateemisella tasolla, kun hän läpäisi linjan pääsykokeet Turun yliopistoon, vaikka oli saanut pääsykoekirjankin käsiinsä vasta kaksi päivää ennen koitosta.

Iida opiskeli terveydenhoitajaksi ja kertoi tekevänsä samalla keikkahommia lastenhoitajana. Vaikka kansainvälisyys ei vaikuttanut suoraan esimerkiksi hänen alavalintaansa vaikuttaa esimerkiksi seuraavaa vuoden 2012 haastattelusta poimittua lainausta tarkastellessa, että tällä yhdellä projektilla on ollut suuri vaikutus moniin Iidan valintoihin.

—siitähän se oikeestaan lähti kaikki, kun me ruvettiin aina sitten ole Italiaassa lomat ja tällee ja mä opiskelin sen kielen ja menin sinne vaihtoon ja kaikki. Ja sitten emmä usko et mulla ois ollu sitten tätä näin pitkää suhdettakaan italialaiseen ollenkaan sitten, et kun tää kaikki lähti sit siitä. En mä tiedä oisinks mä ikinä ees koskaan käynyt koko maassa välttämättä. Välttämättä en osais sanaakaan italiaa, tai luultavasti en ehkä osais sanaakaan italiaa, jos mä en ois käyny siellä. (Iida 2012.)

Näin kansainvälisyys on ollut paitsi mielihyvää tuottava kokemus myös väline sen kertautumiseen monella tapaa: sen myötä hänelle syntyi kollektiivisia rutiineja lähipiirinsä kanssa, hän loi verkostoja ja oppi uutta. Vaikka ansiot eivät kohdistuneet urakehitykseen, näki hän myös päässeensä hyödyntämään kokemustaan:

—kyllä mä muistan ku mä lukion ensimmäisenä vuonna piti kirjoittaa essee omasta aiheesta, mä kirjoitin tästä meidän projektista niin mä sain kympin siitä esseestä, se on ainut äidinkielen essee, mistä mä oon ikinä saanu kymppiä. (Iida 2012.)

5.3 Kansainvälisyyden kollektiivinen merkitys

Esimerkiksi Salla (2006b, 2012) ja Maiju (2012) kertoivat jälkepäin kansainvälisen toiminnan liittäneen heidät osaksi projektiryhmää, mikä loi sellaista yhteisöllisyyttä, joka oli heille merkityksellistä jo itsessään. Myös mahdollisten ystävyysuhteiden solmiminen ulkomaille kiinnosti kaikkia.

Vaikka globalisaation on katsottu synnyttävän mahdollisesti kulttuuristen identiteettien kansalliset muodot syrjäyttäviä globaaleja identifikaatioita, on sillä toisaalta katsottu olevan myös paikallisia identiteettejä vahvistava vaikutus eräänlaisen puolustusmielialan myötä (Hall 1999, 57–68). Heti ryhmätapaamisen jälkeen kerätyssä haastatteluaineistossa 15-vuotiaan Sallan kertoo kansainvälisyyden itseasiassa vahvistaneen hänen kansallista identiteettiään.

Mä oon esimerkiks aina aatellu niin, että Suomi on tylsä maa ja että jossain etelässä kaikki on niinku paremmin ja hienompaa ja... niinku, kauniimpaa ja tällai, mutta että sit se, musta tuntuu ainaki, että mä oon vähän isänmaallisempi ihminen ton reissun jälkeen (nauraa). (Salla 2006b.)

Kokemus syntyi monista hyvin käytännöllisistä tekijöistä, joiden koettiin olleen kohteessa huonommin kuin kotimaassa. Vuonna 2006 Salla selvitti vieroksumiaan tapoja ja asioita muita informantteja monisanaisemmin:

Ainaki täällä sanotaan, et se on terveellisempää syödä silleen vähän niinku aina kerrallaan, et ei niinku

ahmasta kauheeta ateriaa sit silleen just yöaikaan, mutta... Mutta sitten just tommosissa vähän virallisimmissa jutuissa ois ehkä ihan hyvä semmonen aikataulujen noudatus (nauraa). -- siellä tosiaan se hygieniapuoli ja tälleen näin, mitä ei tullu ees ajatelleeks silloin ennen ku lähti, et se tosiaan on vähän erilaista. Ja kaikki se kierrätysyhteemmit ja tälleen näin. --- ärsytti, ku joutu oottelee ja oottelee, eikä tienny niinku millon lähetään--- se vessa tietenki, se nyt oli vähän silleen. Ja ehkä se siivoojien toiminta ja sit se, kyllähän se nyt ÄRSYTTI ku niinku, niinku suomalaisilta pöllittiin niinku jotain. (Salla 2006b.)

Viimeisessä Salla viittaa tilanteeseen, jossa eri osallistujat toivat julki epäilyksensä, että heidän tavaroitaan oli pengottu hotellihuoneessa sillä välin, kun he eivät itse olleet paikalla. Yksi selvittämättömäksi jäänyt varkaustapaus tähän myös liittyi, mutta vaikka Salla tuntui tuolloin ottavan tilanteen aika raskaasti ja toi tätä pettymystään myös muita enemmän ääneen julki haastattelupuheessaan, niin hän ei kuitenkaan ollut varkauden kohde. Hän myös kummastelee, miten maa, jossa katolista uskontoa harjoitetaan näyttävien rituaalein ja avoimesti arjessa, voi näyttäytyä niin epärehellisenä, verrattuna ilmaisultaan vaatimattomiin luterilaisiin suomalaisiin, joiden hän ei kokenut sortuvan moiseen ”kaksinaismoralismiin”.

Musta on vähän hassuu silleen ehkä, et vielä nykyäänkin ollaan niin hyviä ihmisiä muka jotenki tai siis silleen, kun kuitenkin se uskonto näkyy niiden elämässä periaatteessa aika paljon, mutta en mä nyt sano et kaikkien, mut niinku kuitenkin periaattees se on sellanen ja sit niin, emmä nyt tiä voiks sitä silleen, niin periaatteessa rehellisyys ja uskonto on kaks eri asiaa, mutta on se kuitenkin tosi hassuu jotenki, et joku suomalainen uskovainen ihminen, eihän se nyt ikinä pöllis mitään. (Salla 2006b.)

Rehellisyyden lisäksi aineistosta voi poimia viittauksia esimerkiksi siisteyteen, rauhallisuuteen, järjestelmällisyyteen ja tunnollisuuteen suomalaisten erityisinä ominaisuuksina. Suoria viittauksia kulttuurisiin ominaispiirteisiin on kuitenkin myöhemmin kerätyssä aineistossa huomattavan vähän. Toisaalta näissä haastatteluissa ei niitä erikseen enää kysytytkään. Enemmän näitä kuvauksia viljeltiin vuonna 2006 kerätyssä aineistossa:

Suomalaisista on sanottu, et ollaan aika kankeeta porukkaa (nauraa), niin siellä sitä rupes miettimään, et taetaan oikeesti olla. (Iida 2006b.)

Etenkin Annin ja Iidan myöhemmässä kerronnassa on paljon oikeastaan Sallan

kerrontaan nähden päinvastaisiakin viitteitä siihen, kuinka kansainvälisyys voi synnyttää ja tukea yhteisöllisyyttä. Informanttina ja kerronnaltaan hyvin harkitsevan Annin arkeen kansainvälisyys oli kytkeytynyt sittemmin monin tavoin. Ennen kaikkea hän tunnisti tämän merkityksen kuitenkin omista verkostoistaan.

No ainaki mulla on niinku ulkomaalainen mies ittelläni--- Se asu monta vuotta tuolla Dubaissa, me ollaan tavattu siellä.---kun mä kerron kaikille ihmisille, niin kaikki on et ”onpa eksoottista”, mut siis niinku, jotenki mä en itte koe sitä, et se on kauheen eksoottista. Kun kaikki aattelee, et meillä on hirveen isot kulttuurierot, mut mä en niinku itte koe, et meillä on isot kulttuurierot. Se riippuu niin paljon ihmisestä. ---mä koen varmaan keskivertosuomalaista enemmän varmaan kansainväliseks itteni.-- mä opiskelen kieliä ja sitä kautta niinku just mun kavereilla esimerkiksi on hirveesti italialaisia miehiä ja mä tunnen ulkomaalaisia muutenki aika paljon. (Anni 2012.)

Etenkin Annin kerronnassa kansainvälisyyden merkitys syntyy siis paljolti verkostojen kautta. Kansainvälisyys on läsnä hänen arjessaan, sillä hänen perheensä on monikulttuurinen. Hänellä on vuonna 2013 syntynyt poika aasialaistaustaisen miehen kanssa. Käytännössä monikulttuurisuus ilmeni esimerkiksi siten, että heidän kotonaan arkipäivän kommunikaatiota hoidettiin taaperon ”oman kielen” lisäksi kolmella todellisella kielellä.

--- mä puhun [lapselle] suomee ihan ja hän [lapsen isä] puhuu sitä omaa kieltään, et keskenään me [vanhemmat] puhutaan sit vaan englantia.--- me ollaan jo vähän huomattu, että se ymmärtää jo jotain sanoja englanniks.---kyl se puhuu suomeks tosi monta sanaa, sitten isän kielellä muutamia sanoja. Se kyllä höpöttää vähän tommosta omaa kieltään pääosin. (Anni 2015.)

Lisäksi Anni pohti omaa käsitystään alueelliseen kuulumiseen tunnekokemuksena, joka taas perustuu erilaisten kokemusten synnyttämiin näkemyksiin ja käsityksiin.

—varmaan ihminen voi ainakin itse määritellä kansalaisuuden niin, että mihinkä niinku alueeseen ja kansaan niinku kuuluu itte, tuntee itte kuuluvansa, niinku alueellisesti, tai sitten kielen, uskonnon tai etnisen alkuperän mukaan. — kyl mä silleen aika eurooppalaiseks tunnen. Varmaan jotkut muut ihmiset voi tuntee enemmän just niinku suomalaiseks. Ja kyl mäkin tietenkin tunnen suomalaiseks (huvittuneena), mut jollain tavalla ehkä mä kuitenkin aattelen vähän laajemmin. Siihen kuitenkin varmaan vaikuttaa se, että oon matkustellu ja asunukin muutamia kuukausia ulkomailla. (Anni 2015.)

Opintojensa myötä hän tarkasteli myös italialaisia yhteisöjä erilaisin silmin:

Nykyään siis kukaan tietää enemmän niistä kuin se vaikuttaa ihan hirveesti vaikka toi, et onko pohjois- tai etelä-italialainen, et ennen ne oli ehkä enemmän semmosta samaa massaa. (Anni 2012.)

Vaikka Anni kertoi kysyttäessä oman alueellisen kuulumisensa kiinnittyvän ensijaisesti Eurooppaan, kodikseen hän kuvasi kokevansa tämän hetkisen kotikaupunkinsa, Suomen Turun. Myös hänen tulevaisuuden tavoitteensa olivat hyvin käytännönläheisiä: loppututkinnon saavuttaminen kasvatusalalta, jonka oli ymmärtänyt kokevansa omakseen. Suomen rajojen sisältä liikkumiseen hän ei esimerkiksi viitannut, mutta toisaalta kertoi ”kaiken” olevan nykyään kansainvälistä, ettei omalla fyysisellä sijainnilla tämän kannalta välttämättä olisi niin väliä, kun hänen välittömässä ympäristössään joka tapauksessa oli ulkomaalaisia, joista joidenkin kanssa myös oli säännöllisesti tekemisissä. Toisaalta hän kuvasi ulkomailla asumisen kokemuksiinsa asuttuaan miehensä tavattuaan Dubaissa pari kesää näin:

—mulla tulee ihan hirvee koti-ikävä niinku parissa kuukaudessa. Sit mua alkaa ärsyttää kaikki kulttuurierot ihan hirveesti (nauraa). — sehän on ihan tosi tiukka islamilainen maa, niin niinku nii mulla menee niinku järki siihen (nauraa). (Anni 2012.)

Huumori on yksi kerronnallinen keino, joka ilmaistaan poikkeavalla äänensävyllä, sanoilla tai ilmaisuilla sekä naurulla ja jonka tarkoituksena voi olla psyykinen etäistäminen (Kinnunen 1993, 194, 196, 205-208, 308-309). Vaikka näyttää silti, että Anni lyö asian ikään kuin leikiksi, ovat rajut kulttuurierot voineet vaikuttaa hänen kokemuksiinsa todella ahdistavastikin. Samalla, kertoessaan ”menettävän järkensä” islamilaisen kulttuurin piirteisiin, hän erottautuu siitä ja vahvistaa näin identiteettiään sellaisen kollektiivin jäsenenä, johon nuo piirteet eivät kuulu.

Iidan kerronnassa kansainvälisyys saa kollektiivisia merkityksiä kolmella tapaa. Ensinnäkin hän kertoo, että matkustamisesta tuli juuri ryhmätapaamisen myötä tärkeä perheensä yhteinen rutiini ja sittemmin se on ollut myös häntä ja kumppaniaan yhdistävä harrastus. Toiseksi kansainvälisyys oli sitonut hänet muuten tavoittamattomiin yhteisöihin. Esimerkiksi ensimmäisen lukiovuotensa jälkeen hän oli ollut vuoden

kestävässä vaihdossa Napolissa. Vaihdon isäntäperheestä hän puhui vielä vuonna 2015 hyvin lämpimästi ja kuvasi muun muassa host-perheen äitiä kuin toiseksi oikeaksi äidikseen. Kolmanneksi hän kiinnostavalla tavalla laajentaa kansainvälisyyden yhdistämään pieniä poikkeuksia lukuunottamatta laajempaa viiteryhmää – nuoria yleisesti:

Kyllä musta tuntuu niinku et suurinta osaa nuorista niinku kiinnostaa kyllä matkustaa, et kyllä niinku ehottomasti suurinta osaa, mut kyl on sit niinku niitäkin, kun mullakin on se yks kaveri, et emmää oo ikinä kuullu et hän ois ikinä mulle ees sanonu että pitäis päästä ulkomaille tai tekis mieli ulkomaille, vaan hän on ollu ihan tyytyväinen täällä, et miks mun tarvii jonneki ulkomaille lähtee. Et ainut semmonen mun ikänen hän on keneltä mä oon kuullu niinku tämmöstä. (Iida 2012.)

5.4 Kansainvälisyyden hedonistinen arvo

Luonnollisesti kansainvälisyyden kokemiseen liitettiin puhtaasti elämyksiä ja mielihyvän tunteita. Kaikki nuoret olivat kiinnostuneet projektista, koska liittivät kansainvälisyyteen positiivisia mielikuvia ja ajattelivat sen olevan kivaa (Anni 2006a, Iida 2006a, Maiju 2006a, Salla 2006a). Myös jälkepäin ryhmätapaamista kuvataan merkittäväksi samoista syistä. Esimerkiksi Maijun kerronnassa tulee ilmi, että ryhmätapaaminen oli merkittävä kansainvälinen kokemus siksi, että se oli mukavaa ja se erosi tavallisesta arjen puurtamisesta.

---semmonen rentous ja mukavia ihmisiä ja ihan semmonen positiivinen kuva, et jäi kyllä. Mä muistan, et siinä, oliko peräti koulu alkanu vai sit ku me tultiin niin alkose just silleen päivä-pari, et sit lähetettiin kouluun. Niin sit sekin vielä, et arki alko, niin ehkä jotenkin toi vielä lisää hohdokkuutta siihen, et oli jossain muualla käymässä. (Maiju 2015.)

Myös Anni kuvaili ryhmätapaamista samaan tapaan.

— ehkä semmonen hauskanpito mulla tulee ihan ekana mieleen. Ei se nyt ollu mitään niin vakavaa niinku joku koulu tai jotain tämmöstä vaikka se nyt oli vähän semmostaki.---se oli niinku jotain niin erilaista, ku mitä on aikasemmin ollu. (Anni 2012.)

Vuonna 2015 Iida asui yhdessä uuden miesystävänsä kanssa, jonka kanssa matkustaminen oli yhteinen harrastus.

—kyl meille on tämmönen matkailu ja varsinkin niinku lämpimään pääsy henkireikä meille, koska me molemmat inhotaan talvee ihan kauheesti (nauraa). — Et kyl mä just kavereillekin puhuin tällä viikolla, et meillä menee aivan hirveesti rahaa matkustamiseen, mut sit se on meille semmonen juttu, mihin me halutaan laittaa, koska se on niinku meille tuo niin paljon ja on meille semmonen niin iso juttu, mitä sit odottaa ja kyl meillä sit ens talvenakin ois tarkoitus lähteä jonneki, varmaan Aasiaan taas lämpimään.--- mulla on aina tää et Italia on se mun henkireikä. Mun mies tykkää taas jenkeistä. Se on englanninopettaja ja sillä on jotenkin se jenkit semmonen (nauraa) vähän vastaava juttu. (Iida 2015.)

Edellä kuvatussa matkailun keskiöön nostettiin pääsy lämpimään. Matkustuskulttuurin muutos laajempia massoja koskettavaksi vapaa-ajanviettotavaksi juontaa 1900-luvun puolivälistä alkaneesta kustannustehokkaan matkustusteknologian kehityksestä, jonka myötä myös matkailuala kehittyi vuosisadan loppuun mennessä merkittäväksi teollisuudenalaksi, jonka ympärille oli perustettu erilaisia turistikohteita ja nähtävyyksiä houkuttimiksi maailman eri kolkkiin (Bennett 2005, 141). Esimerkiksi Tom Selänniemi on kuvannut ulkomaan lomamatkoja maallistuneen yhteiskunnan vastineena arjesta erottautumiseen ja verrannut turismia näin Victor Turnerin rituaaliteorian mukaiseen prosessiin, jonka lopputuloksena on uudistuminen ja sen jälkeinen paluu takaisin arkeen (Selänniemi 1999, 275-277). Vaikka Iidan kerronnassa matkustelu sai ehkä myös hieman arjen irtiotta suuremman merkityksen, sillä se priorisoitiin monien muiden asioiden ja vakiintuneen elämäntavan edelle, esitettiin se kuitenkin nimenomaan tässä valossa, vastakohtana arjelle vastuine ja velvollisuuksineen.

Esimerkiksi, no esimerkiks mä tykkään lapsist tosi paljon, mut ja mä haluan niinku omiakin lapsia, en nyt mitään suurperhettä, mut haluan kuitenkin. Mut esimerkiks se matkustelukin on ihan yks syy, miks must tuntuu, et en mä haluu viel useempaan vuoteen, koska must tuntuu, et mä oikeesti haluan pystyy matkustella nytte ennen ku mä sitten alotan semmosen perhe-elämän, koska sit se on ihan eri tavalla mahdollista. — ainaki täl hetkel must tuntuu, että kyl mä nyt todennäkösesti tuun Suomessa asumaan, mut sit et jos mulle on just tärkeätä, et mä pääsen sit reissailee kuitenkin, mut että... koska Suomessa kuitenkin on paremmat palkat ja paremmat tuet lapsiperheilleki ja sit niin monet asiat niin paljon paremmin ja yhteiskunta auttaa elämisessä ja lasten hoitopaikoissa ja tämmöset, mitkä on niinku ihan erilailla oikeestaan kaikkialla muualla. Ja sit jos munkin alalta, no mä aattelen terveydenhoitajan ammatti ei oikeestaan, esim Italiassahan terveydenhoitajan ammattia ei oo olemassakaan (nauraa). (Iida 2015.)

Edellä olevasta sitaatista ilmenee, että vahvimmat perustelut tiettyyn alueelliseen kiinnittymiseen kytkeytyvät selkeästi Suomeen, vaikka tämä arviointi onkin melko rationaalisen hyötysuhteen puntarointia.

Muistojen suhteuttaminen henkilökohtaiseen paikan kokemiseen määrittyy tilan sosiaalisen luonteen, poliittisuuden ja vallan kautta (Bäcklund ym. 2002, 12). Tässä projektissa Iida saattoi mahdollisesti kokea jonkinlaista valtautumisen tunnetta, koska kaikkien ryhmäläisten yhteisesti jakaman aktiivisen osallistumisen lisäksi kumppaniryhmä löytyi hänen yhteydenotonsa perusteella, minkä lisäksi hän osallistui valmistelutapaamiseen kanssani. Näin hänellä oli myös etulyöntiasema varsinaisessa ryhmätapaamisessa, sillä hän oli jo ehtinyt tutustua useisiin ryhmäläisiinkin ja uskoakseni saattoi luoda syvempiä sosiaalisia suhteita projektin puitteissa kaiken kaikkiaan.

Kaiken kaikkiaan hän kiteytti ryhmätapaamisprojektin merkityksen itselleen seuraavasti:

—se on oikeesti ollu joku semmonen juttu, mist mää niin tykkään ja sit se ei oo kaikille muille semmonen kans kauheen tuttu ja tämmönen. Et se on joku semmonen mun juttu sitte, mistä voi sit myös aina kertoo myös kaikille kavereille ja uusille ihmisille, joita kiinnostaa kysellä tästä tälleen, kun se ei oo mikään tämmönen kaikkien mun ikästen suomalaisten, et joo, puhun hyvin italiaa ja oon reissannu tosi paljon Italiassa ja oon asunu siellä ja tälleen, et se on joku semmonen puheenaihe ja vähän semmonen niinku mun intohimo tai semmonen. (Iida 2012.)

Vaikka tämä pätkä Iidan kerronnasta ei välttämättä suoraan istu väliotsikon ”kansainvälisyyden hedonistinen arvo” alle, on se mielestäni yksi mielenkiintoisimmista poiminnoista koko tutkimusaineistostani. Se kertoo projektin syvästä henkilökohtaisesta merkityksestä hänelle itselleen ja identiteetilleen. Muiden kerronnassa yhtä vahvaa tunnekokemusta ei välittynyt.

5.5 Kansainvälisyyden symbolinen merkitys

Maiju toi mielenkiintoisesti esiin sen, mitä hän ei muista. Etenkin jälkimmäisen ryhmätapaamisen sisällöt tuntuivat olevan hämärän peitossa. Unohtaminen on olennainen tekijä muisteluprosesseissa, joissa muisti ja unohtaminen tukevat toinen toistaan. Olisi mahdotonta esimerkiksi todeta unohtaneensa jotain, ellei tiedä että on jotain, mitä pitäisi muistaa. (Korkiakangas 2006, 134.)

Se pitää sanoa, et mä en muista esim lennoista mitään. Ei niikö, siis siitä lentokentästä, mä en muista millä me ollaan menty lentokentälle. Ei mitään havaintoa. Lennoista en muista, lentokentällä en muista mitä ollaan tehty, ei niinku mitään muistikuvia. --- Tosi jännä, miten vähän sit loppupeleissä muistaa, vaikka no ookoo, on siitä pitkä aika, mut ei oo kuitenkaan ollu ihan lapsi lapsi silloin, ni miten niinku unohtuu. (Maiju 2015.)

Lukuunottamatta yksittäisiä suomalaisia henkilöitä, konkreettisia paikkoja, kuten mökki, lentokenttä tai kokoustilat, joihin liittyvää muistamattomuuttaan hän päivittelee, Maijun kerrontaan liittyy hyvin vähän konkretiaa. Hän kertoo muutamaa otteeseen, että projekti oli laaja kokonaisuus, mutta toisin kuin muut informantit, hän välittelee turhia laatusanoja ja jättää nostamatta esiin tiettyjä tilanteita tai tapauksia toisin kuin muut, vaikka vaikuttaa muuten sujuvasanaiselta kerronnassaan. Hän kuitenkin koki ”tosi tärkeäksi”, että pääsisi jossain elämänsä vaiheessa asumaan ulkomaille jopa muutamaksi vuodeksi.

Suomessa on tosi pienet piirit loppupeleissä. Niin, niin ehkä se et vähän pääsee hengähtää johonkin muualle tietyllä tapaa. Voi olla tietenkin et aattelee eri lailla jos tulee lapsia tai muuta, mutta nyt ainakin tuntuu siltä että ois hyvä johonkin väliin sekin ängetä. (Maiju 2015.)

Yllä oleva kommentti oli mielestäni erikoinen, sillä se ei oikein istunut Maijun muuhun kerrontaan. Valtakunnallisesti pienet piirit kuulostavat hieman erikoiselta sellaisen henkilön suusta, joka on asunut koko elämänsä yhdellä paikkakunnalla. Myös ”hengähtäminen” ja ”änkeäminen” olivat mielenkiintoisia sanavalintoja, sillä ne antavat kuvan muuten hektisestä arjesta, mikä ehkä oli ristiriidassa Maijun muiden elämänsä kuvausten kanssa. Lisäksi ajatus änkeämisestä herättää ainakin minussa kuvan väkisin

tekemisestä ja näin ollen jopa paineista niin sanotusti suorittaa kansainvälisyyttä. Kuitenkaan hän ei kerronnassaan ilmentänyt, että hänellä tämäntapaisia pyrkimyksiä olisi välttämättä muuten elämässään ollut. Mielessäni kävi jopa, yrittikö hän ehkä tällä kommentilla tehdä jotenkin vaikutusta minuun.

Vuoden 2015 nostin keskusteluun myös maailmankansalaisuuden käsitteen. Käsite oli tuttu, mutta sen tarkempi määrittely ei ollut yksioikoista.

SH: --mitä maailmankansalaisuus on? Sun mielestä.

Anni 2015: No sitä, että näkee itensä vähän niinku isommassa kokonaisuudessa, ku esimerkiksi tietyn valtion kansalaisena. Esimerkiks eurooppalaisena tai just sillei...vielä laajemmin.

SH: Eli eurooppalaisuuskin voi sun mielestä olla maailmankansalaisuutta?

Anni 2015: No ei se ehkä ihan vielä maailmankansalaisuutta oo, et ehkä se maailm- et kyl se maailmankansalaisuus on, et aattelee vielä vähän avarammin. Et kaikki ihmiset on samanlaisia.

Maiju suhtautui kriittisesti esimerkiksi maailmankansalaisuuteen eikä kyennyt näkemään sitä universaalina käytännön osallistumisena globaalien eriarvoisuuden asettamat erilaiset lähtökohdat huomioiden:

Maailmankansalaisuus kuulostaa terminä hienolta, et "me ollaan kaikki maailmankansalaisia, ihanaa, yhdessä", mut ei se oo niin, ihan oikeesti, kun ei kaikki pysty koskaan matkustaa tai elää köyhyysrajan alapuolella. Meidän on helppo sanoo täällä Suomessa niin. Et se on vaan mun mielestä vaan semmonen hieno termi, joka ehkä mielletään positiiviseksi, mutta loppupeleis mun mielestä se ei toteudu. (Maiju 2015.)

Maailma voidaan nähdä jaettuna yhteisönä. Toimiakseen yhdessä muiden kanssa yksilön on nähtävä itsensä osana muiden kanssa muodostamaansa verkostoa (Williams 2003, 232). Perustana on paikallisen yhteisön historian ja moninaisuuden tunnistaminen, josta oman elämän kytköksiä voidaan laajentaa kauempiin ajallisiin ja fyysisiin etäisyyksiin ja muiden kokemuksia tavoittavaan vuoropuheluun (mt., 238). On sanottu, että talouden, politiikan ja kulttuurin globalisaatiosta voi seurata tunne yksittäisen ihmisen riittämättömistä vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksista (Jauhiainen 2002, 125). Maiju kyseenalaistaa kerronnassaan sen, että jokaisella olisi yhtäläiset mahdollisuudet näiden etäisyyksien laajentamiseen.

Ottaessani itse puheeksi Sallan kanssa hänen esiinnostamansa isänmaallisuuden vuoden 2006 jälkimmäisessä haastattelussa, kommentoi hän seuraavasti:

Kyl mä silleen tykkään Suomest tosi paljon just erityisesti ehkä ton kielen takia, kun sä tiedät sen kulttuurin, miten pitää toimia, et sä nyt et mee jotain, tai sä tiedät, et suomalaiset on sellasii jäyhiä ja jotenkii tykkää siitä omasta henkilökohtasesta tilasta ja tälleen, et niinku silleen periaattees, mut ihan hauska jos mä oon ääneen sanonu tollasen (nauraa). (Salla 2015.)

Edelliseen sitaattiin kiteytyy mielestäni kaksi informantin ajattelusta kertovaa asiaa. Ensinnäkin mukavuusalueella pysyminen tietyin arkisin rutiinein ja toiseksi isänmaallisuuden mieltäminen lähtökohtaisesti sellaiseksi asiaksi, jota ei välttämättä, ainakaan tässä kontekstissa, ole suotavaa erityisemmin tuoda julki. Kansainvälisyys nähtiin hyveenä ja korostettavana ominaisuutena, mutta isänmaallisuuteen nähtiin ehkä liitettävän enemmänkin negatiivisia mielle yhtymiä ja ahdasmielisyyttä. Koen esimerkiksi myös Annin puolustellen suomalaisiksi identifioitumisestaan, lisäämällä välittömästi tämän toteamuksen perään, että ajattelee asioista siitä huolimatta ”ehkä vähän laajemminkin” (Anni 2012). Suomalaiseksi itsensä kokeminen haluttiin aineistossa erottaa ylitiöisänmaallisuudesta ja kerronnassa pyrittiin korostamaan, että myös globaaleista ongelmista ollaan tästä huolimatta henkilökohtaisesti tavalla tai toisella valmiita kantamaan vastuuta.

5.6 Kansainvälisen toiminnan merkitys EU:n Nuoriso-ohjelman näkökulmasta

Koska kansainvälinen ryhmätapaamisen järjestäminen lähtökohtana oli EU:n Nuoriso-ohjelma, on tämä ohjelma luonnollisesti vaikuttanut monella tapaa ryhmätapaamisen sisältöihin. Esimerkiksi ryhmätapaamisen kesto, ryhmäkoot ja valittu tema, jonka ympärille ryhmätapaamisen ohjelma luotiin, olivat kaikki valintoja valmiiksi annetuista vaihtoehdoista. Komission rahoitus mahdollisti sen, että hanke ylipäättään missään muodossa toteutui. Edellä mainitut ovat melko itsestäänselviä esimerkkejä Nuorisotoimintaohjelman vaikutuksesta.

Luvussa 2.1. esitin Nuoriso-ohjelman tavoitteet. Tarkemmassa tarkastelussa tavoitteet osoittautuvat melko epämääräisiksi. Koen silti tärkeäksi tuoda esiin tekstin tulkinnanvaraisuuden.

Yhteiskuntaan sopeutumisen tavoitteessa sopeutuminen viittaa vallitsevaan tilaan mukautumiseen, siis yksilön muutokseen vastaamaan niitä olosuhteita, joissa hän toimii. Mihin yhteiskuntaan sopeutumista pyritään helpottamaan? Omaan kotimaahan vai Eurooppaan? Kontekstin huomioiden todennäköisesti Eurooppaan, ellei suoraan niin vähintään välillisesti.

Aloitteellisuus taas on yksilöstä kumpuavaa toimintaa kohti muutosta, uuden aloittamista. Koska aloitteellisuus ja sopeutuminen on rinnastettu saman tavoitteen sisälle, voidaan olettaa, että haetun aloitteellisuuden suodaan tapahtuvan siinä yhteiskunnassa ja sen hyväksi, johon ollaan sopeutumassa.

Vapaan ilmaisun mahdollisuus taas on aika neutraali asia. Mitkä sitten esimerkiksi olisivat Euroopan Unionin sisäisesti sellaiset olosuhteet, joissa yhteisvastuullisuuden tunteen *ilmaiseminen* on rajoitettu? Nähtävästi sellainen, jossa joku muu auktoriteetti ottaa vallan yli Euroopan Unionin, tässä tapauksessa todennäköisesti se laillinen yhteisö, johon yksilö on sitoutunut, kansallisvaltio. Ohjelman tavoitteena ei siis ole esimerkiksi edesauttaa yhteisvastuullisuuden tunteen syntymistä tai kehittymistä, vaan nimenoman tarjota mahdollisuus sen ilmaisuun. Tavoite siis pitää sisällään myös oletuksen siitä, että osallistujilla on olemassa yhteisvastuullisuuden tunne. Ketä kohtaan? Muita eurooppalaisia vai kaikkia maailman kansalaisia? Lause on saatettu jättää tarkoituksella epämääräiseksi. Miksi näin voidaan olettaa? Jospa ei oletetakaan, vaan kirjoitetaan narratiivia omaksuttavaksi. Samoin eurooppalaisen kulttuurin, kulttuuriperinnön ja perusarvojen määrittämättä jättäminen voi paremmin antaa ymmärtää niiden olevan selkeitä ja todellisesti kollektiivisesti jaettuja, kuin keksiä niille selityksiä, joilla ei oikeastaan ole perustaa.

Nuoriso-ohjelman asiakirjoissa esiintyvien tekstien pohjalta olen pelkistänyt ohjelman tuottaman kansainvälisyyden periaatteille kolme teemaa:

- 1. osaaminen** (tietojen, taitojen ja kykyjen hankkimisen mahdollistaminen, aloitteellisuuteen kannustaminen, elinikäinen oppiminen)
- 2. yhtenäisyys** (yhdenmukaistaminen sopeuttamalla, yhteinen kulttuuri, kulttuuriperintö ja perusarvot) ja
- 3. yhteistyö** (yhteisvastuullisuuden ilmaiseminen, paikallistason nuorisotyöhön, syrjinnän torjuminen ja tasa-arvon edistäminen).

Nuoriso-ohjelman perusteiden kuvauksessa kerrotaan ohjelman olevan huolellisesti suunniteltu (Nuoriso-ohjelman käyttöopas 2005, 5). Ohjelma kiteytyy käyttöoppaaseen, josta nämä kuvaukset löytyvät. Voidaan siis olettaa, etteivät käytetyt sanavalinnat ja niiden muodostamat diskurssit ole sattumanvaraisia. Tekstin sisältö on tuotettu komissiossa ja on yksi väline sieltä käsin toteutettuun monitasohallintoon, jonka varsinaisena kohderyhmänä ovat erityisesti nuoret ja heidän kanssaan työskentelevät aikuiset. Diskurssien kehystäminen esimerkiksi sanavalinnoilla on päämekanismi laajempien prosessien ylläpitämiseen, sillä usein nämä valinnat aletaan omaksua myös kohdejoukon keskuudessa (Wolff 2013, 89).

Konteksti on siis Eurooppa poliittisena yhteisönä, tarkemmin ottaen Euroopan unioni, vaikka ohjelmaan on sisällytetty yhteistyötä myös tiettyjen maiden kanssa. Näissä diskursseissa rakennetaan järjestelmän sisäisesti myönteistä käsitystä Euroopasta osaamisen, yhtenäisyyden ja yhteistyön mahdollistajana. Diskurssien summaksi voidaan siis karkeasti laskea harmonisesti yhtenä rintamana toimiva verkostoitumiskykyinen taitajien joukko.

Mielenkiintoista on se, että vaikka ohjelman tavoitteina on pyrkiä auttamaan tietojen ja taitojen hankkimisessa ja edistää ymmärrystä, tavoitteissa käytetyillä sanavalinnoilla (antaa mahdollisuus ilmaista yhteisvastuullisuuden tunnettaan) esitetään samalla näiden tietojen ja ymmärryksen olevan oikeastaan jo olemassa. Yhteisvastuun on sanottu olevan unionin koossapitävä liima (Euroopan komissio 2016). Itseasiassa, kuten edellä

olen viitannut, yhteisöllisyyden ja yhteisvastuullisen kaltaiset tuntemukset legitimoivat demokraattisen instituution, kuten myös sellaisen, joka EU esittää olevansa (Holford 2007, 88; Williams 2003, 212). Käytännössä haastatteluaineistossani, alkaen ennen ryhmätapaamista aina viimeisimpiin 2015 toteutettuihin haastatteluihin, ei kertaakaan puhuta oma-aloitteisesti eurooppalaisesta kulttuurista, vaan päinvastoin aineistossa asetellaan vastakkain meidän kulttuuri ja ryhmätapaamisen kumppaniryhmän erilainen kulttuuri.

Toisaalta ohjelman tavoitteissa ja niiden saavuttamisen arviointiin käytettävässä hankeraporttipohjassa (liite 7), joka oli molemmissa hankkeissa pääpiirteissään samanlainen, pyydetään huomioimaan *kulttuurienvälisyys*, joka pitää sisällään *kulttuurien välisen viestinnän* ja *molemminpuolisen ymmärryksen kehittämisen* ja näin myös oletuksen kahdesta erillisestä kulttuurista.

Alkuperäisen hankkeen loppuraporttiin ryhmän osallistajat ovat omin sanoin tiivistäneet vuoden 2006 vaihdon saavutukset seuraavasti:

Vaihdon tavoitteena oli oppia mm. kulttuurien välisiä eroja niin mediassa kuin arkipäivän elämässäkin. Lisäksi kielitaidon kokeilu koettiin tärkeänä. Tavoitteiden koettiin toteutuneen hyvin; ryhmämme oppi paljon italialaisesta kulttuurista, rohkaistui puhumaan englantia (ja hieman myös italiaa), oppi mediakriittisyyttä ja vertailemaan eroja maiden välisissä medioissa. Kaiken kaikkiaan matkan anti koettiin erittäin hyvänä ja se tarjosi jokaiselle osallistujalle paljon uutta, huolimatta siitä että osa osallistujista oli ollut mukana hieman vastaavanlaisissa vaihtoprojekteissa aiemminkin koulun kautta.

Olimme siis itse asettaneet ryhmätapaamisen tavoitteeksi erojen oppimisen samankaltaisuuksien sijaan. Samoin toteutunutta toimintaa kulttuurienvälisyyden näkökulmasta selitettiin näin:

Kommunikaatio osallistujien kesken sujui kitkatta, eikä kieliongelmiä juurikaan esiintynyt. Molemmat osapuolet oppivat vastakkaisista kulttuureista paljon uutta ---.

Raportoinnissa olemme tuskin keskittyneet kovin syvälliseen sanavalintojen pohtimiseen, mutta ilmaisu *vastakkaisista kulttuureista* on vielä äärimmäisempi kuin vain kulttuurien toisistaan eroaminen.

Uskon, että ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä varten tehty haastattelurunko ja kysymyksenasettelu ovat voineet vaikuttaa merkittävästi informanttien puheeseen kahdesta kulttuurista, sillä ryhmätapaamisen jälkeisiä haastatteluja tehtiin samoihin aikoihin kuin raporttia. Kysymyksen asettelu voi myös kertoa yhteisöllisen ilmaisumme tavoista muutenkin. Esimerkiksi ryhmätapaamisen jälkeen toteutetussa haastattelussa (liite 2) Kulttuurien kohtaamisen teeman alla kysymykset johdetaan kahden eri kulttuurin vastakkainasettelulla lukuunottamatta ehkä kysymystä 16: *Kuinka projekti mielestäsi kasvatti sinua kulttuurien kohtaamiseen tai kansainvälisyyteen?*

Jälkimmäisen hankkeen loppuraportissa oli kulttuurienvälisestä näkökulmasta korostettu kielimuuria ja ilmaisullisia eroavaisuuksia. Kuitenkin koko hankekokonaisuuden tavoitteiden saavuttamisesta kerrottiin näin:

Vaihtoprojektimme antoi jokaiselle siihen osallistuneelle varmasti paljon hienoja kokemuksia ja mukavia muistoja, jotka säilyvät mielissä läpi elämän. Projektimme keskeisenä tavoitteena oli saada nuoret yhteisen tekemisen kautta (mediaan ja viestintään liittyvät tehtävät) kunnioittamaan uutta kulttuuria ja lisätä suvaitsevaisuutta; ymmärtää että erilaisuudesta huolimatta olemme kuitenkin kaikki samanarvoisia ihmisiä. Tavoitteessa onnistuttiin hyvin.--- Mitä enemmän vieraiden kulttuurin "edustajien" kanssa on tekemisissä, sitä enemmän se avaa omia silmiä näkemään asioita uudella tavalla ja nimenomaan asettumaan toisen ihmisen asemaan. Näin ollen tämän projektin kautta saamiensa kokemusten avulla mukana olleiden nuorten on yhä helpompi ymmärtää eri kansalaisuuksien kulttuurieroja. Eroja, joka kaikesta huolimatta eivät tee meistä lainkaan eriarvoisia, vaan päin vastoin ovat valtava rikkaus.

Kolmesta teemasta, joihin toimintaperiaatteiden sisällöt tiivistin, yhtenäisyys näyttää esittäytyvän informanttien varhaisissa kokemuksissa kaikista heikoimmin ja sitä vastoin esiin tuodaan ennemminkin vastakkainasettelua kahden kulttuurin välillä. Myös yhteistyön tavoite toteutui käytännössä hyvin pinnallisesti ja epäkonkreettisesti. Jokainen informantti peilasi kerronnassaan ryhmätapaamisen merkitystä erilaisen osaamisen kerryttämiseen, joista vahvimpana painotettiin kielitaitoa ja rohkeutta. Edellä olevassa vuoden 2006 hankeraportin lainauksessa myös kulttuurienvälisyys ja medianlukutaidot, joita ei enää myöhemmässä tarkastelussa nostettu esiin. Käytännössä aineistosta on luettavissa, että osallistujat kokivat tämän kaltaisen kansainvälisen toiminnan perimmäiseksi tarkoitukseksi järjestäjän taholta suvaitsevaisuuden lisäämisen ja rasismien kitkemisen.

6. POHDINTAA

6.1 Kansainvälisyys: kansalaisuudesta irtautumista vai sen toteuttamisen tapa?

Sosiaaliselle konstruktionismille on ominaista kriittisyys todellisuuden kuvausten tarkastelussa ja itsestäänselvyyksien kyseenalaistaminen (Löytönen; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tältä pohjalta lähdin tarkastelemaan itselleni verrattaen tuttua aihepiiriä ja omakohtaista kokemusta.

Kansainvälisyys tuntuu olevan erottamattomasti läsnä jokapäiväisessä elämässämme. Tässä tutkielmassa olen tarkastellut kansainvälisyyttä kansalaisuuden viitekehyksestä käsin. Kulttuuriantropologisista lähtökohdista tarkasteltuna kansalaisuus on aina keinotekoisia (Anderson 2006, 5–6). Tämän tutkimuksen aineistossa informantit rakentavat kansalaisuutta liittämällä kerronnassaan tiettyjä ominaisuuksia kansalaisuuksille, kuten suomalaisille esimerkiksi rehellisyyden ja siisteyden. Esimerkiksi Iida kertoi heti ryhmätapaamisen jälkeen, että on kuullut suomalaisista puhuttavan kankeina ja kokemuksensa jälkeen alkaneen ajatella, että väite saattaa pitää paikkansa. Kun ryhmätapaamisessa sattui varkaustapaus, yleisti Salla 15-vuotiaana varkaan henkilöllisyyttä tarkemmin tietämättäkin italialaiset mielenkiintoisella tavalla kaksinaismoralisteiksi, koska tällaista tapahtui tuolla vallitsevasta roomalaiskatolisesta valtauskonnosta huolimatta. Huomionarvoista kuitenkin on, että tämänkaltaista vastakkainasettelua esiintyy lähinnä vuosien 2006–2007 aineistossa, niin haastatteluissa kuin hankeraporteissa. Jo se, että puheessa ja ajattelussa erotetaan kansallisen identiteetti tosiasiassa edistää kansallisuuden toisintamisen käytäntöjä myös jatkossa (Billig 1995, 6–7).

Myöhemmin toteutetuissa haastatteluissa haastateltavat saattoivat tietoisesti vältellä esittämästä tällaisia pelkistyksiä, toisaalta taas näissä myöhemmin toteutetuissa haastatteluissa ei tätä oikeastaan edes kysely. Yhdenlaista tyypittelytaipumusta aineistossa osoitti kuitenkin Italian kulttuuria opiskelleen Annin toteamus, että hänen ensivaikutelmaansa italialaisista vaikuttaa tämän asuinpaikkakunta. Kansainvälisyyden

kollektiivinen merkitys ei kuitenkaan rajautunut kansalaisuuteen, vaan se saattoi olla informanteilleni esimerkiksi oman perheen yhteinen nimittäjä. Kansainvälisyyden erilaiset kollektiiviset merkitykset tuovat esiin myös identiteettiä kevyemmät yhteisölliset kiinnittymiset ja esimerkiksi kuulumisen käsitteen merkityksen varsinaisen identiteetin sijaan (ks. Lähdesmäki, ym. 2016, Williams 2003).

Eurooppalaista yhteiskuntaa on pyritty vahvistamaan kehittämällä kansalaisia ja organisaatioita yhteen tuovia ohjelmia, joiden tavoitteena on saavuttaa yhteisymmärryksen, kuulumisuuden ja solidaarisuuden tuntemuksia (Holford 2007, 88). Komission nuorisotoimintaohjelma edustaa Euroopan unionin hallinnon uusia mekanismeja, jotka ovat seurausta laajemmista Euroopan kehittämistä koskevista strategioista (Nousiainen & Mäkinen 2014, 209; Wolff 2012, 2). Komission mallissa demokratia perustuu ihmisten luottamuksen ja vapaaehtoisuuteen perustuvan tuen tavoittamiseen sen omalle poliittiselle projektille (Wolff 2012,2). Tavoitteena on maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietotaitoon perustuva yksikkö (mt., 78). Uskon myös informanttieni tiedostaneeni tällaiset vallitsevien valtaapitävien taloudellisen kilpailukykyyn intressit yleisellä tasolla, sillä aineistossa on useita viittauksia esimerkiksi kansainvälisiä valmiuksia arvostavaan ”bisnesmaailmaan”.

Vaikka informantit näkivät, että on tärkeää kerryttää näitä valmiuksia, näen kaiken kaikkiaan sekä EU:n nuorisotoimintaohjelmaan liittyvän aineiston sisällöissä huomattavia yhtymäkohtia esimerkiksi Rotary-järjestön yhdysvaltalaisen vaihto-ohjelmien etnografisessa tutkimuksessa ilmenneisiin (Fordham 2002). Vaikka tällaiset käytännölliset tekijät, kuten kielen oppiminen, nousevat yksilön kokemuksen kannalta merkittäväksi osaksi kansainvälisyyttä, koetaan ne tärkeäksi enemmän henkilökohtaisista kuin ideologisista syistä. On olennaista kuitenkin huomata, että informantit eivät esimerkiksi painokkaasti nostaneet kerronnassaan Eurooppaa esiin poliittisena yksikkönä tai samaistumisen kohteena.

Ihminen voi työstää tietoisesti identiteettiään koskevia strategioita (Appadurai 1996, 145). Myös nuorille kohdennetussa toiminnassa osallistujien omaehtoinen toimijuus ja tavoitteet voivat ilmetä hyvin voimakkaina suhteessa virallisen instanssin tarkoitukseen

(Fordham 2002, 287). Kansainvälisyyden itseisarvo ulkopuolelta arvostettuna yksilön ominaisuutena ja valmiutena tunnistettiin, mutta myös tässä tutkimuksessa ”hienot kokemukset ja mukavat muistot” määrittävät sisältöjä yksilön näkökulmasta vahvemmin kuin virallisiksi tiedetyt tavoitteet ja rivien väleihin piilotetut merkitykset. Nuoret ymmärsivät myös itse, kuinka voivat hyötyä instrumentaalisesti tällaisesta kokemuksesta. Joissain tapauksissa he tosin olivat ymmärtäneet itse tämän hyödyn vasta jälkeinpäin. Juuri kielitaito, rohkeus ja itseluottamus nostettiin esiin kuitenkin jo varhain aineistossa esiin kansainvälisen toiminnan positiivisina seurauksina.

Erytisesti Iida koki kansainvälisyyden tämän kokemuksen kautta vaikuttaneen ilmeisen paljon myös hänen identiteettiinsä. Pohdinkin jo edellä valtautumisen kokemisen mahdollisuutta hänen roolinsa projektissa tietäen ja hänen kerronnassaan antamien merkitykset huomioon ottaen. Ryhmätapaamisella tuettiin nuorten itsensä toimijuutta, mutta jossain määrin heitä myös *osallistettiin*. Osallistamisessa osallistumisen tarve on syntynyt muualla kuin osallistujien mielessä, mutta se saattaa silti olla heidän etujensa mukaista (Koskiaho 2002, 37). Näen osallistamisen olleen tässä osallistujien etujen mukaista, sillä kansainvälisen toiminnan voidaan sanoa tukeneen informanttien kansalaisuutta, jonka tärkeiksi tehtäviksi Williams nostaa yksilön toimijuuden mahdollistamisen ja oikeuksien puolustamisen (Williams 2003, 227–228). Tärkeitä tekijöitä näiden tehtävien saavuttamisessa ovat ennen kaikkea juuri ne piirteet, joita jokainen informantti kertoi kansainvälisen toiminnan myötä vahvistaneensa: rohkeus ja itseluottamus. Osallisuuden tunne taas syntyy omakohtaisissa osallistumisen kokemuksissa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 6 ; Koskiaho 2002, 36). Tässä tutkimuksessa kansainvälisyyden yhteisöllinen merkitys osoittautui hyvin monisyiseksi.

Kansainvälisyys terminä ja kokemuksina mielletään positiiviseksi ja tutkimuksen lähtökohtana toteutunut ryhmätapaaminen onnistuneeksi kokemukseksi, joka on rohkaissut kansallisia rajoja ylittävään vuorovaikutukseen myös myöhemmin. Katson tämän kansainvälisen ryhmätapaamisen onnistuneen hyvin myös komission mittareilla. On tutkittu myös kokemuksia sellaisista kansainvälisistä nuorisoprojekteista, joita on lähdetty toteuttamaan Nuoriso-ohjelman mukaisesti, mutta joka käytännössä on osoittautunut yhdessä valmisteltujen suunnitelmien ja hanketuen kriteerien vastaiseksi.

Myös näistä, käytännössä oman porukan aurinkolomamatkaksi osoittautuneista projekteista nuorten kokemukset ovat olleet yleisesti ottaen saman suuntaisia. Vaikka vastaanottavan kumppaniryhmän luistamiseen hankkeesta tosipaikan tullen on petytty, ovat tällaiseen projektiin osallistuneet nuoret raportoineet samankaltaisista matkailun avartavista ja kasvattavista vaikutuksista. (Nurkkala 2011.)

EU:n Nuoriso-ohjelmalla oli haluttu tukea erityisesti sellaisten nuorten osallistumista, joilla on muita huonommat mahdollisuudet kansainväliseen liikkuvuuteen (Nuoriso-ohjelman käyttöopas 2003, 15.) Katson tämän pienen otantani tukevan kuitenkin käsitystä kodin vahvemman sosioekonomisen taustan ja nuorten virikkeellisemmän kasvuympäristöön ja aktiivisuuden korreloimisesta (Suoninen ym. 2010, 28). Uskon, että näillä informanteilla olisi varmaan voinut olla realistiset mahdollisuudet muutenkin tulla osallistumaan esimerkiksi kansainvälisiin vaihtoihin. Selkeästi heillä kyti joku kiinnostus jo valmiina ja myös heidän lähiverkostoissaan tunnuttiin arvostavan kansainvälisiä kokemuksia: aineistossa informantit vertasivat kokemuksiaan esimerkiksi lähipiirinsä tekemiin vaihtoihin tai kertoivat perheensä jäsenten matkustaneen joskus paljonkin tai toimivan sellaisissa järjestöissä, jotka myös jonkinlaisia nuorisovaihtoja tukevat. Neljästä informantistani kolme olikin eri järjestäjätahojen organisoimiin vaihtoihin osallistunut sittemmin. Vaikka he kertoivat ryhmätapaamisen antaneen rohkeutta, on aina joku kerta se ensimmäinen. Nyt se sattui olemaan tämä ja suomalaisen ryhmän ja kaveriporukan tuki, jota itsenäisemmin toteutetuissa vaihdoissa puuttuu, olikin varmasti tärkeä tekijä etenkin nuorimmille.

Ylipäättään niihin nuorisovaihtoihin, joita itse olen vetänyt, ovat hakeutuneet hyväosaiset nuoret. Nuorisovaihdot eivät siis välttämättä ole olleet niin erityislaatuinen mahdollisuus itsessään kuin ehkä olen ajatellut ja jollaisina ne ehkä myös ohjelman kuvauksessa ja prioriteeteissa esitetään. Vähäosaisempien mukaan saanti ei ole kovin helppoa, sillä tällä kohderyhmällä usein ongelmat kasautuvat ja nostavat osallistumisen kynnystä. On todettu, että kansainvälinen nuorisotyö ei saavuta kaikkia siitä kiinnostuneita nuoria (CIMO 2017b).

Saattamme sokeutua monille kansalaisuuden tuottamisen tavoille ja symboleille sitä

helpommin, mitä arkisemmiksi ne elämässämme käyvät (Billig 1995, 6 –7). EU-kansalaisuus on vielä sen verran tuore konstruktio, että sen sopimuksenvaraisuus tiedostetaan suhteellisen hyvin (Cram 2009, 111, ks. myös Fliegstein ym. 2012, 119). Näen, että tässä tutkimuksessa informantit näkivät eurooppalaisuuden jonkinlaisena välimuotona kansallismielisyydelle ja idealistiselle maailmankansalaisuudelle, ehkä jopa eräänlaisena keinotekoisena kultaisena keskitienä. Esimerkiksi Anni, kertoi viimeisessä haastattelussaan tuntevensa suomalaiseksi, mutta ”aika eurooppalaiseksi”, koska ajattelee ”vähän laajemmin”. Salla taas tuli myöntäneeksi oman ”isänmaallisuutensa”, mutta ihmetteli hieman jälkeinpäin, kuinka olikaan tullut paljastaneen tämän ääneen. Tämä kertoo mielestäni siitä, kuinka yhteen kansallisvaltion kansalaisuuteen sitoutumista pidettiin ehkä yleisellä tasolla näennäisesti väheksyttävämpänä ominaisuutena kuin siitä laajempiin ja limittäisiin verkostoihin irtautumista.

Nostin tutkimuksessani esiin myös maailmankansalaisuuden käsitteen. Maailmankansalaisuus voidaan nähdä aktiivisena osallistumisena kulttuuriseen kohtaamiseen (Leppäaho s.a.). Näkökulmana se on usein ehkä enemmän ideologinen orientaatio, joka saattaa jäädä konkreettisenä toimina toteutumatta (Waldron 2007, 23, Papastergiadis 2012, 89). Tutkimukseni informantit, etenkin Maiju, nostivat mielestäni esiin hyviä huomioita maailmankansalaisuutta koskien. Maailmankansalaisuus koettiin ehkä ennemminkin symboliseksi ”kauniiksi kielikuvaksi” kuin todellisesti saavutettavissa olevaksi asiantilaksi, kuten Maiju aineistossani pohdiskeli.

Gloaalikasvatuksella taas pyritään lisäämään omakohtaista osallisuutta maailmanlaajuisiin asioihin (Gloaalikasvatus s.a.). Erityisen tehokasta se on virallisten koulutusjärjestelmien ulkopuolella tapahtuvana toimintana siten, että vastuuta jaetaan myös yksilölle (Barber 2002, 251). Vaikka EU:n Nuoriso-ohjelma tukee tätä ajatusta, ei se kohdistu varsinaisesti maailmanlaajuisiin asioihin, vaan ajaa ennen kaikkea yhden rajatun poliittisen instituution, Euroopan unionin, tarkoituksia (Wolff 2013, 78.). Perimmäisiksi tavoitteiksi voidaan nähdä jäsenten sitouttaminen ja kilpailukyvyyn edistäminen (esim. Holford 2007). Tässä mielessä se ei edistä maailmankansalaisuutta. Aineistoni viittaa siihen, että tällainen toiminta voi kuitenkin mahdollisesti rohkaista

kansainvälistymään jatkossa muitakin reittejä ja saattaisi tällä tavoin mahdollisesti välillisesti edistää kosmopoliitimpaa tiedostavuutta ja osallisuutta. Kuten esimerkiksi informanteistani monikulttuurisen perheen perustanut Anni totesi vuoden 2012 haastattelussa, eksoottisuus, jonka tulkitsen asiayhteydessä tarkoittavan myös erilaisuutta, riippuu ihmisestä, eikä siitä, mistä tämä on kotoisin.

Näin myös tämän pitkittäistutkimuksen tulokset ovat samansuuntaisia kuin aiemmissa EU:n nuorisotoimintaohjelmaa koskevissa selvityksissä. Esimerkiksi Uusilehdon tutkimuksen mukaan EU:n nuoriso-ohjelmilla on ollut positiivista vaikutusta nuorten kansainvälisiin ja monikulttuurisiin kontakteihin, aktiivisen vuorovaikutukseen sekä uusien ystävien, kielitaidon ja suvaitsevaisuuden lisääntymiseen (Uusilehto 2016, 64). Esimerkiksi suvaitsevaisuus oli yksi merkittävimmistä piirteistä, joita osallistujat ajattelivat tämänkaltaisten hankkeiden pääasiallisiksi tavoitteiksi järjestäjien näkökulmasta, kuten projektin raportoinnista ja vuoden 2006 haastatteluista ilmeni. Lisäksi aineistosta kävi ilmi informanttien käsitys kansainvälisyydestä yleisesti jaettuna ihanteena. Uskon tällaisten seikkojen vaikuttaneen myös siihen, miksi informantit saattoivat entisestään korostaa näitä ominaisuuksia kerronnassaan enkä siksi näe aiemmin raportoituja Nuoriso-ohjelman vaikutuksia osallistujiin aivan aukottomina.

6.2 Lopuksi

Euroopan unionin Nuoriso-ohjelma on kulkenut mukanani ajatuksina tai toimintoina nyt yli kymmenen vuotta. Aivan aluksi jännittävinä idean kipinäinä, sitten opettavina käytännön kokemuksina, meriittinä CV:ssä, näkökulmana oman ajattelun ja osaamiseen syventämiseen sekä minuuden ja aktiivisen toimijuuden rakennusaineena. Riippumatta omasta roolistani projektissa, on omissa kokemuksissani paljon yhtäläisyyksiä Annin, Iidan, Maijun ja Sallan jakamiin kokemuksiin. On hassua, kuinka elävästi projektin tapahtumat piirtyvät mieleen niistä toisen kanssa keskusteltaessa, myös ne jotka ehkä oli jo heittänyt muistinsa syrjään. Kaikki kasvot, tietyt maisemat ja äänet, jopa jotkin hajut, ovat palautuneet yllättävän tunnepitoisina muistijälkinä omaan ajatteluun esimerkiksi tätä tekstiä tuottaessa.

Kansainvälinen ryhmätapaaminen oli tilanteena meille kaikille yhtä uusi, erikoinen ja jännittävä – ja ehkä siksi myös melko vaikuttava. Toki edellä kuvaamani vastuun kantaminen erotti minut heistä ja vaikka koinkin olevani ryhmän jäsen, olin selkästi eri roolissa, ohjaajana ja virallisena vastuuhenkilönä, jonka suoritin ehkä paikoin liiankin tunnollisesti ja kurinalaisesti. Oman vastuuni seurauksena, toisin kuin tutkimuksen informanteille, on minulla projektikokemuksiin liittynyt raskaampiakin hetkiä: kiireen ja riittämättömyyden kokemuksia, onnistumisen paineita, ohikiitäviin hetkiin sidottua epätoivoa ja jalat alta vievää väsymystä. Samalla se on opettanut, että asioilla on useimmiten tapana järjestyä. Vaikka näistä projektin myötä syntyneistä suhteista ei tullutkaan sellaisia, joita ylläpidettäisiin aktiivisella ja säännöllisellä yhteydenpidolla, on projektiryhmäläisillä erityinen paikka sydämässäni.

Koen samaistuvani informanttien muisteluun ja kuvauksiin Nuoriso-ohjelman tavoitteiden toteutumisesta. Myöhemmät ryhmätapaamiset, joissa olen työskennellyt on taas toteutettu kannaltani aivan toisenlaisissa olosuhteissa. Olen ollut palkkatyösuhteessa organisaatioon, jota olen ryhmätapaamisessa edustanut ja eri tavoin ohjaajan roolissa suhteessa ryhmäläisiin jo ennen ryhmätapaamisen suunnittelun aloittamista. Ikäeron kasvaminen itseni ja ohjattavien välillä, on sekin voinut vaikuttaa luonnollisesti omaksuttuihin rooleihin ryhmässä. Olennaisin tekijä kuitenkin siinä, miksi myöhemmät kokemukset eivät ole olleet itselleni yhtä vaikuttavia on se, että minulla on ollut niiden aikaan enemmän kokemusta ja turvallisen ja vakaan taustaorganisaation myötä vähemmän paineita vastuunkannosta. Tavallaan sain myös toimia näissä projekteissa enemmän eräänlaisessa omaksutussa työroolissa kuin omana itsenäni. Toisin sanoen, minun ei tarvinnut laittaa samalla tavalla itseäni likoon hankkeen puolesta kuin tutustuessani juurta jaksaen sellaisen toteuttamiseen ensimmäistä kertaa.

KV-projekti, kuten hankekokonaisuutta kutsuimme, oli myös omalla kohdallani sidottu sattumien summana tuohon tiettyyn elämänvaiheeseen. Projektin toteuttaminen uudelleen samanlaisilla vapaaehtoisuuteen perustuvilla resursseilla ei tänä päivänä olisi omalla kohdallani välttämättä enää mahdollistakaan. Hanke kuitenkin opetti minulle valtavasti, eikä vähiten projektityöskentelyn taitoja. Alun perin motiivia tälle

toiminnalle loi opinnollistamisen mahdollisuus. Olin lähtenyt projektiin omasta kiinnostuksestani eikä kiinnostus ensikokemuksen myötä lopahtanut. Oli kutkuttavaa nähdä myös kolikon kääntöpuoli: Miltä oma arkiympäristö näyttäisi, kun sitä pääsisi tulkitsemaan yhdessä sen ulkopuolisten uusien ystävien kanssa? Ryhmätapaaminen Suomessa toikin myös oivalluksia oman elämänpiiriin erityispiirteistä, kun ne sanoitti ja osoitti joku siihen kuulumaton. Viikkosuunnitelman mukaan söimme yhtenä iltana ”juhlavasti” ravintolassa, toisena arkisesti kouluruokalassa. Kukapa meistä olisi arvannut, että näistä jälkimmäinen tuotti merkittävämmät mielihyvän ja elämyksellisyyden tunteukset vieraillemme. Suomalaisten järjestelmällisyys ja kuuliaisuus korostuivat ehkä vielä enemmän omassa ympäristössä kuin kaukana sieltä, vaikka italialaisten luovuutta, rohkeutta ja värikästä itseilmaisua selvästi omassa ryhmässämme ihailtiin.

Edellisessä alaluvussa viittasin tapaukseen, jossa vastaavaa ryhmätapaamista oli lähdetty laajamittaisen yhteissuunnittelun jälkeen toteuttamaan Kreikkaan ja paikan päällä vastassa nuorisoryhmän sijaan olikin, kärjistetyksi ilmaistuna, yksittäisiä kylän miehiä ja lepotuoli auringossa (Nurkkala 2011). Ryhmätapaaminen ei siis toteutunut, mutta etelän lomamatka kylläkin. Se suuressa arvossa pitämäni ympäröivien ihmisten ja yhteisöjen henkinen tuki ja nuorisotoimenjohtajan henkilökohtaisella puhelinnumerolla koristettu paperilappu taskussa ei välttämättä olisi kuitenkaan pitkään lämmittänyt, mikäli kyseisen kaltainen tilanne olisi sattunut omalle kohdalle. Tuolloin esimerkiksi 11 hengen edestakaiset matkat Euroopan toiselle laidalle olisivat jääneet allekirjoittaneen opiskelijan omasta pussista korvattavaksi.

Kansainvälisyys on kiinnostanut minua jo varhain. Olen ollut utelias oppimaan kieliä ja kulttuureja muun muassa kirjoista, kirjeistä, televisiosta ja koulusta. Matkustamisen mahdollisuuksia minulla ei ole kuitenkaan nuorena juuri ollut. Yläasteella ulkomaille tehty ja huolella valmisteltu luokkaretki on ehkä kokemuksena lähimpänä ryhmätapaamista itselleni samassa iässä kuin informanttini tässä tutkimuksessa. Ammattikorkeakouluopinnoissa kansainvälisen ja monikulttuurisen toiminnan kehittämisen suuntautumisvaihtoehto veti taas puoleensa. Näihin opintoihin sisältynyt suuntautumisprojekti, tämä ryhmätapaaminen, taas käynnisti uuden tapahtumien sarjan.

Jälkimmäisen ryhmätapaamisen jälkeen Jyväskylän nuorisotoimesta pyydettiin kertomaan hankkeestamme sidosryhmille. Yhdessä nuorisopalvelujen tiedottajan kanssa kävimme naapurikunnan puolella kertomassa toteutetusta toiminnasta. Matkalla kerroin tuntemuksistani, kuinka koin opintojeni loppuneen ikään kuin kesken, kun olisin halunnut oppia ja kokea vielä paljon lisää, esimerkiksi itsenäisen vaihdon ulkomailla. Seuraavana päivänä tämä tiedottaja laittoi minulle linkin hakuun komission tukemiin vastavalmistuneiden työharjoittelupaikkoihin eri ulkomaan kohteissa.

Euroopan näen omassa toiminnassani suhteellisen luontevana kohtaamispaikkana. Suurin osa omasta verrattaen vähäisestä ulkomaan kokemuksestani sijoittuu Välimeren maihin. En ole edes käynyt Euroopan ulkopuolella enkä tutustunut elämäni aikana kovinkaan moniin mantereiden ulkopuolisiin. Euroopan sisällä olen sen sijaan luonut kontakteja pitkin ja poikin. En ole itse kertaakaan osallistunut ryhmäläisenä Nuorisohjelman mukaisiin kansainvälisyshankkeisiin. Sen sijaan olen tässä käsittelemieni kansainvälisten ryhmätapaamisten jälkeen osallistunut vetäjänä vielä kahteen muuhun eri ympäristöissä tapahtuviin vastaaviin ryhmätapaamiseen kaikkiaan neljän muun eri kansallisuuksia edustavan kumppaniryhmän kanssa. Tämä lisäksi olen osallistunut neljän kuukauden mittaiseen komission tukemaan ja elinikäisen oppimisen ajatusta tukevaan työharjoitteluharjoitteluohjelmaan ulkomailla. Olen siis vapaaehtoisesti ja vieläpä erittäin mielelläni saattanut itseni juuri komission organisoiman eurooppalaistamisprojektin kohteeksi ja sen välineeksi useaan kertaan ja yhteenlaskettuna melkoisen pitkäkestoisestikin.

Koen suurimman annin eurooppalaisiin vaihto-ohjelmaan osallistumisesta olleen sen myötä syntyneet vuorovaikutus ja verkostot. Nämä verkostot liittävät minut yhteisesti jakamaamme kuvitteelliseen tilaan nimeltä Eurooppa. Tämän kokemuksen lisäksi tunnistan myös kansainvälisyyden instrumentaalisen merkityksen, joka näistä toiminnoista on myös itselleni ollut etenkin työllistymisen kannalta. Maailmankansalaisuuden näen yhteisesti jaettuna vastuunkantona kestävämmän yhteisen hyvän puolesta ja ajatteluna, jossa maailmaa halkovan rajanvedon sopimuksenvaraisuus tunnistetaan.

Vaikka ryhmätapaamisten raportointi jälkeinpäin olikin oma lukunsa hankkeessa, konkretisoituu kansainvälisyysprojektimme loppu mielessäni leirikeskuksen pihaan kaartaneeseen linja-autoon, italialaisten paksuiksi pakattuihin putkikasseihin olalla, koirankopin kokoisten matkalaukkujen päällystämättömällä maalla takkuaviin pieniin pyöriin sekä kömpelöön muodostelmaan, jossa vaihdoimme viimeiset halaukset, poskisuudelmat ja kiitokset heidän kanssaan ennen kuin tilausbussin takavalot katosivat lopullisesti havupuiden reunustaman hiekkatien mutkan taakse. Elokuisena iltapäivänä hetkessä elämiselle omistetut aurinkoiset kesäpäivät vaihtuivat yhtäkkiä kuulaisiin ja pohdiskeleviin syystunnelmiin. Seurasin sivusta parin tähän tutkimukseen osallistuneen tytön dramaattisen vuolasta itkuja samalla kun huomasin yhden pyyhkivän silmäkulmaansa kuin ohimennen. Joidenkin toisten tuimat katseet viestivät ennemminkin turhautumista, kun harjanvarteen ja jätesäkkiin tarttumisen vei yhdeltä toista kauemmin. Kun lopulta siivosimme, teimme sen yhdessä ja hyvin hiljaa. Sitten poistuimme kukin omiin koteihimme. Siitä en enää muista oikein mitään.

Syksyn taituttua talveksi löysin itseni Helsinki-Vantaan lentokentältä odottamasta lentoa Ateenaan. Voisin lopettaa kliseisesti toteamalla, että ne seuraavat neljä kuukautta ovatkin sitten jo aivan toinen tarina. Nyt käsitän, etteivät ne välttämättä ole.

Grazie e arrivederci! Γεια σας και τα λέμε!

LÄHTEET

Tutkimusaineisto

Haastattelut 14 kpl. Toteutettu aikavälillä kesäkuu 2006 – maaliskuu 2015. Tekijän hallussa.

Anni (15 vuotta) 2006a,2006b, Anni (21 vuotta) 28.12.2012, Anni (23 vuotta) 21.2.2015

Iida (15 vuotta) 2006a, 2006b, Iida (21 vuotta) 24.11.2012, Iida (24 vuotta) 6.3.2015

Maiju (15 vuotta) 2006a, 2006b, Maiju (24 vuotta) 14.1.2015

Salla (15 vuotta) 2006a, 2006b, Salla (22 vuotta) 7.12.2012

Muut ryhmätapaamisen materiaalit (hankeraportit 2006 ja 2007, kirjalliset ja visuaaliset dokumentit ja muistiinpanot). Tekijän hallussa.

Nuoriso-ohjelma 2003. Käyttöopas. Tarkistettu painos, joka on voimassa 1.1.2003 alkaen. Euroopan komissio. Koulutus ja kulttuuri.

Nuorisotoimintaohjelma Youth in Action 2007–2013. Käyttöopas. Euroopan komissio. Koulutus ja kulttuuri.

Kirjallisuus

Allianssi 2017. Nuorisotyön kansainväliset rakenteet.

<<http://www.alli.fi/kansainvalinen+toiminta/nuorisotyon+kv-rakenteet/>> [17.12.2017]

Anderson, Benedict 2006 [1983]. *Imagined Communities: Reflections On the Origin and Spread of Nationalism*. Tarkistettu painos. Lontoo: Verso.

Anttila, Jorma 2007. *Kansallinen identiteetti ja suomalaisiksi samaistuminen*. Helsinki: Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos.

<<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23476/kansalli.pdf?sequence=2>>

[9.1.2018]

Appadurai, Arjun 1996. *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Barber, Benjamin R. 2003. *Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age*. Teoksessa Hodginson, Virginia A. & Foley, Michael W. *The Civil Society Reader*. Hanover, NH: Tufts Published by University Press of New England, 234 – 254.

Boissevain, Jeremy 1996. *Towards an Anthropology of European Communities*. Teoksessa Goddard, Victoria, Llobera, Josep R & Shore, Cris (toim.). *The Anthropology of Europe. Identities and Boundaries in Conflict*. Uud.p. Oxford: Berg, 41–56.

Bennett, Andy 2005. *Culture and Everyday Life*. Lontoo: Sage.

Brine, Jacqueline 2007. *The European Life Long Learner*. Teoksessa Kuhn, Michael (toim.) *Who is the European?: – A New Global Player?* New York: Peter Lang Publishing, 161–180.

Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry 2002. *Osallisuuden jäljillä*. Teoksessa Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.) *Osalliset ja osaajat: Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus, 7–17.

Čeginskas, Viktorija 2011. *Experienced Multiculturalism – Experienced Cosmopolitanism?* *Ethnologia Fennica*. Finnish Studies in Ethnology. Vol 38., 7–23.

CIMO 2013. Ohjelmat. Elinikäisen oppimisen ohjelma – Ohjelmakauden 2014–2020 valmistelu.

<http://www.cimo.fi/ohjelmat/eu_n_elinikaaisen_oppimisen_ohjelma_osio/ohjelmat_elinikaaisen_oppimisen_ohjelma/ohjelmakauden_2014_2020_valmistelu> [21.4.2018]

CIMO 2016. #CIMO25! Neljännesvuosisata kansainvälistymistä.

<http://www.cimo.fi/ajankohtaista/uutisia_cimosta/101/1/cimo25_neljannesvuosisata_kansainvalistymista> [21.4.2018]

CIMO 2017a. News about internationalisation.

<http://www.cimo.fi/news/101/1/finnish_national_agency_for_education_begins_its_operations_at_the_beginning_of_2017> [21.4.2018]

CIMO 2017b. Ajankohtaista: Uutisia nuorisotoiminnan kansainvälisyydestä.

http://www.cimo.fi/ajankohtaista/nuorisotoiminnan_uutiset/101/1/nuoria_kiinnostavat_kansainvaliset_mahdollisuudet_eivat_jakaudu_tasaisesti [21.4.2018]

Cram, Laura 2009. *Identity and European integration: diversity as a source of integration*. Nations and Nationalism 15 (1), 109–128.

Euroopan komissio 2016. Jean-Claude Jucker: Puhe unionin tilasta.

<https://ec.europa.eu/commission/state-union-2016_fi> [13.12.2017]

Euroopan parlamentti 2004. Lissabonin strategia: kilpailukykyisempi Eurooppa sekä useampia ja parempia työpaikkoja

<<http://www.europarl.europa.eu/highlights/fi/1001.html>> [24.1.2018]

Field, John 2005. *Social Capital and Lifelong Learning*. Bristol: Policy Press.

Fingerroos, Outi, Lillbroända-Annala, Sanna, Koskihaara, Niina & Lundgren, Maija 2017. *Yhteiskuntaetnologia – arkinen, mutta kriittinen katse maailmaan*. Teoksessa Fingerroos, Lillbroända-Annala, Koskihaara, & Lundgren (toim.). *Yhteiskuntaetnologia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 7–26.

Fliegstein, Neil, Polyakova, Alina & Sandholtz, Wayne 2012. *European Integration, Nationalism and European Identity*. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, Vol. 50, 106–122.

Fordham, Traci Ann 2002. *Cultural capital and the making of “blue blazer kids”: An ethnography of a youth exchange program*. Väitöskirja. Syracuse University.

Frigren, Pirita & Koskinen-Koivisto, Eerika 2017. Aitoa kansainvälistymistä? <<http://www.jyu.fi/fi/blogit/tiedeblogi/frigrenkoskinenkoivisto>> [24.1.2018]

Gloaalikasvatus s.a.

<<https://www.gloaalikasvatus.fi/mika-gloaalikasvatus>> [21.4.2018]

Hall, Stuart 1999. *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.

Heikkilä, Taru 2016. *Kansainvälisyystoiminnan kartoitus ja kehittäminen Auran kulttuuri- ja vapaa-aikatoimessa*. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Heikkinen, Hannu L. T. 2010. *Narratiivinen kertomus - todellisuus kertomuksena*. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 143–159.

Holford, John 2007. *The European Citizen in a Learning Society: Governed, Mobile or Active?* Teoksessa Kuhn, Michael (toim.) *Who is the European?: A new global player?*, 88-103. New York: Peter Lang.

Hänninen, Sakari ja Junnila, Maijaliisa 2012. *Poliittinen vaikuttaminen ja politiikkatoimien vaikuttavuusarviointi demokratiassa*. Teoksessa Hänninen, Sakari ja Junnila, Maijaliisa 2012: Vaikuttavatko politiikkatoimet? Sosiaali- ja terveydenhuolto vaikuttavuusarvioinnin kohteena. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 14–20.

Jauhiainen, Jussi S. 2002. *Kaupunkiliikkeet ja kamppailu osallisuudesta kaupunkitilaan*. Teoksessa Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry. Osalliset ja osajat: kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki: Gaudeamus, 125–140.

Kettunen, Pekka 2002. *Miksi osallistumisesta puhutaan? Osallistumisen kehittäminen suomalaisissa kunnissa*. Teoksessa Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.) Osalliset ja osajat: Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki: Gaudeamus, 18–35.

Kinnunen, Eeva-Liisa 1993. *Läskiä kantapäissä. Huumori naisten omaelämänkerroissa*. – Piela, Ulla (toim.). Aikanaisia. Kirjoituksia naisten elämänkerroista. Helsinki: SKS, 188-212.

Korkeakoski, Laura 2015. EU:n Nuorisovaihdot elinikäisen oppimisen avainosaamisalueiden edistäjinä – tutkimus Rautjärven ja Puumalan kunnissa. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Korkiakangas, Pirjo 1996. *Muistoista rakentuva lapsuus. Agraarinen perintö lapsuuden työnteon ja leikkien muistelussa*. Kansatieteellinen arkisto 42. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys.

Korkiakangas, Pirjo 1999. *Muisti, muistelu, perinne*. Teoksessa Lönnqvist, Bo, Kiuru, Elina & Uusitalo, Eeva (toim.) Kulttuurin muuttuvat kasvot, johdatusta etnologiatieteisiin. Helsinki: SKS, 155–176.

Korkiakangas, Pirjo 2006. *Etnologisia näkökulmia muistiin ja muisteluun*. Teoksessa Fingerroos, Outi & Haanpää, Riina & Heimo, Anne & Peltonen, Ulla-Maija (toim.) Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä, 120–144.

Koskiaho, Briitta 2002. *Onko osallisuus vahvaa demokratiaa? Maankäyttö- ja rakennuslain soveltamisesta*. Teoksessa Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.) *Osalliset ja osajat: Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus, 36–57.

Kuhn, Michael 2007 *Who are Europeans? – Problems of Political Sciences Reflecting on Transnational Democratic Citizenship* teoksessa Kuhn, Michael 2007. *Who is the European?: A new global player?* New York: Peter Lang, 1–25.

Leppäaho, Merja. s.a. *Maailmankansalaisuus*. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Jyväskylän yliopisto. <<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/maailmankansalaisuus>> [19.12.2017]

Loukonen, Anna 2015. *Vantaan Nuorisopalveluiden kansainvälisen toiminnan kartoitus*. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Löytönen, Teija s.a. *Sosiaalisen konstruktionismin lähtökohdat*. Minäkö tutkija?

Johdanto

laadulliseen/postpositivistiseen tutkimukseen. Teatterikorkeakoulu.

<<http://www.xip.fi/tutkija/0402b.htm>> [21.4.2018]

Menard, Scott 2008. *Introduction: Longitudinal research design and analysis*. Teoksessa Menard, Scott (toim.) *Handbook of longitudinal research*. Amsterdam: Academic Press, 3–12.

Mäkinen, Katja 2012. *Ohjelmoidut eurooppalaiset. Kansalaisuus ja kulttuuri EU-asiakirjoissa*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Nieminen, Juha 2014. *Vastavoiman hahmo – Nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos*. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä*. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino Oy, 21–43.

Nuorisolaki 2006/72. Annettu Helsingissä 27.1.2006.

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2006/20060072>> [24.1.2018]

Nuorisolaki 2016/1285. Annettu Helsingissä 21.12.2016.

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>> [24.1.2018]

Nurkkala, Jenni 2011. *Nuorten kokemuksia ryhmätapaamisprojektista*. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a. Yhteistyössä maailman parasta. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjaukset 2017–2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:11

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b. Nuorisovalinnan kansainvälinen ja EU yhteistyö.

<<http://minedu.fi/nuoriso/kansainvalinen-yhteistyö-ja-eu>> [17.12.2017]

Papastergiadis, Nikos 2016. *Cosmopolitanism and Culture*. Cambridge: Polity Press.

Reilly, Kevin 2012. *The Human Journey: A Concise Introduction to World History*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006a. Sosiaalinen konstruktionismi. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_6.html> [19.12.2017]

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. Tapaustutkimus. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_5.html> [21.1.2018]

Sassi, Sinikka 2002. *Kulttuurinen identiteetti ja osallisuus*. Teoksessa Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.) *Osalliset ja osajat: Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Helsinki: Gaudeamus, 58–74.

Sassen, Saskia 2010. *Membership and Its Politics*. Teoksessa Hsu, Roland (toim.) 2010: *Ethnic Europe. Mobility, Identity and Conflict in a Globalized World*, 21-43. Stanford, Calif.: Stanford University Press.

Seddon, Terry 2007. *The European in Transnational Times: A Case for the Learning Citizen* teoksessa Kuhn, Michael (toim.) *Who is the European?: A new global player?* New York: Peter Lang, 29-52

Selänniemi, Tom 1999. *Moderni turisti ja klassinen rituaaliteoria*. – Lönnqvist, Bo, Kiuru, Elina & Uusitalo, Eeva (toim.) *Kulttuurin muuttuvat kasvot. Johdatusta etnologiatieteisiin*. Tietolipas 155. Helsinki: SKS, 268–286.

Siivonen, Riku (toim.) 2013. *Piilotettu osaaminen*. Helsinki: Demos.

Snellman, Hanna 2009. Uudet etnologiat.. Virkaanastujaisesitelmä 29.4.2009. Jargonia 16, 2009. <http://research.jyu.fi/jargonia/artikkelit/jargonia16_snellman.pdf> [9.1.2018]

Stranius, Leo 2009. *Epämuodollinen kansalaistoiminta – järjestötoiminnasta kevytaktivismiin*. Teoksessa *Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen 2009*. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5, 138—169.

Suoninen, Annikka, Kupari, Pekka & Törmäkangas, Kari 2010. *Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2009 ensituloksia*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos.

Särkelä-Kukko, Mona 2014. *Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen*. Teoksessa Jämsén, Arja, Pyykkönen, Anne ja Reittu-Kuurila, Ninka. *Osallisuuden jäljillä*. Joensuu: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys.

Tetnowski, John A. & Damico, Jack S. 2014. *Auto-ethnography*. Teoksessa Forsyth, Craig & Copes, Heith (toim.) *Encyclopedia of Social Deviance*. Los Angeles: Sage Publications, 48–50.

Thiesse, Anne-Marie 2009. *The Formation of National Identities*. Teoksessa Demossier, Marion (toim.) *The European Puzzle. The Political Structuring of Cultural Identities at a Time Transition*. Oxford: Berghahn Books, 15–28.

Ukkonen, Taina 2000. *Menneisyyden tulkinta kertomalla. Muistelupuhe oman historian ja kokemuskertomusten tuottamisprosessina*. Helsinki: SKS.

Uusilehto, Mauri 2016. *Käyttäjäkeskeinen näkökulma CIMO:n nuorisoyksikön toiminnan kehittämisessä*. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Vesterinen, Ilmari 1999. *Mitä kulttuuriantropologia on?* – Lönnqvist, B., Kiuru, Elina & Uusitalo, Eeva (toim.) *Kulttuurin muuttuvat kasvot. Johdatusta etnologiatieteisiin*. Tietolipas 155. Helsinki: SKS, 82–141.

Waldron, Jeremy 2003. *Teaching Cosmopolitan Right*. Teoksessa McDonough, Kevin & Feinberg, Walter. *Citizenship and Education in Liberal-Democratic Societies: Teaching for Cosmopolitan Values and Collective Identities*. New York: Oxford University Press.

Williams, Melissa, S. 2003. *Citizenship as Identity, Citizenship as Shared Faith, and the Functions of Multicultural Education*. Teoksessa McDonough, Kevin & Feinberg, Walter. *Citizenship and education in liberal-democratic societies: Teaching for cosmopolitan values and collective identities*. Oxford: Oxford University Press., 208–247.

Wolff, Corinna 2005. *Mikä kansa, mikä valta? Eurooppa-valmistelukunnan osallistujien käsityksen EU:n demokratisoitumisesta*. Pro gradu -tutkielma. Valtio-oppi. Tampere: Tampereen yliopisto.

Wolff, Corinna 2013. *Functional representation and democracy in the EU: The European Commission and social NGOs*. Colchester: ECPR Press.

Yhdistyneet Kansakunnat 1989. Yleissopimus lasten oikeuksista.

<https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf> [19.12.2017]

Yläselä, Aura 2006. *Kadut tanssien ihmisille*. Pro gradu -tutkielma. Sosiologia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

TEEMAHAASTATTELU – NUORTEN KOKEMUKSET KANSAINVÄLISESSÄ NUORISOVAIHTOPROJEKTISSA

I TAUSTATIEDOT

1. Nimi
2. Sukupuoli
3. Ikä
4. Milloin aloitit aktiivisen toimintasi tässä vaihtoprojektissa?
5. Oletko aikaisemmin ollut mukana tämän tyyppisessä projektissa?
6. Jos olet, millaiset kokemuksesi ovat olleet?
7. Aiemmat kokemukset muista maista tai kulttuureista (Minkä verran olet matkustellut ulkomailla? Oletko tutustunut muihin kulttuureihin jotenkin muuten, kuinka?)

II MOTIIVIT

8. Mistä sait kuulla tästä vaihtoprojektista?
9. Miksi lähdit mukaan?
10. Mikä vaihtoprojektissa erityisesti kiinnosti? Onko jotain, mikä sai sinut lähtemään mukaan juuri tähän projektiin?

III LÄHDÖN VALMISTELU

11. Kuinka tärkeänä pidät, että olet päässyt itse aktiivisesti osallistumaan vaihdon toteutumiseen?
12. Kuinka olet osallistunut matkan valmisteluun?
13. Onko oma työpanoksesi ollut mielestäsi riittävä? Oletko kokenut oman työpanoksesi

tärkeänä?

14. Koetko oppineesi jotain jo tässä vaiheessa projektia? Onko tullut jotain uutta tietoa esimerkiksi miten tällainen vaihto toteutetaan kun olet nähnyt sen alusta asti? (oppinut ryhmässä työskentelystä...)

15. Onko projekti tähän mennessä vastannut odotuksiasi?

IV TOIVEET JA ODOTUKSET

16. Millaisia toiveita tai odotuksia sinulla on projektia kohtaan?

17. Millaisia tavoitteita olet asettanut itsellesi vaihdon ajalle? Mitä toivot oppivasi projektin aikana?

18. Uskotko projektin myötä saavasi sellaisia kokemuksia, joista on sinulle hyötyä tulevaisuudessa? Kuinka uskot hyötyväsi projektin mukanaan tuomista kokemuksista?

V KULTTUURIEN KOHTAAMINEN

19. Tunnetko entuudestaan italialaista kulttuuria ja missä tai miten olet siihen tutustunut?

20. Onko sinulla jotain uskomuksia (mielikuvia) italialaisesta kulttuurista tai italialaisista? Uskotko niiden pitävän paikkaansa? Mistä nämä uskomukset ovat lähtöisin?

21. Millaisia eroja uskot suomalaisessa ja italialaisessa kulttuurissa olevan? Miten uskot selviäväsi kulttuurieroista?

22. Oletko mielestäsi suvaitsevainen? Miten se näkyy sinussa ja käyttäytymisessäsi?

23. Voiko mielestäsi tällainen projekti kasvattaa tai vähentää suvaitsevaisuutta? Kumpaa enemmän ja miksi?

TEEMAHAASTATTELU – NUOREN KOKEMUKSET VAIHDON JÄLKEEN

I TOTEUTUNEET KOKEMUKSET JA ODOTUKSET

1. Millaisia odotuksia sinulla oli projektia/vaihtoa kohtaan? Kuinka hyvin koet odotustesi toteutuneen vaihdossa?
2. Oliko vaihto mielestäsi kokonaisuudessaan onnistunut? Miksi/miksi ei?
3. Mikä vaihdossa mielestäsi onnistui ja mikä ei? Olisitko voinut vaikuttaa epäkohtiin itse? Miten? Olisitko toivonut ohjaajien puuttuvan tilanteeseen? Miten?
4. Mitä opit viestinnästä ja mediasta? Mitä opit italialaisesta kulttuurista?
5. Millaisia muita taitoja koet kartuttaneesi olemalla mukana vaihtoprojektissa? Esim. sosiaalisia taitoja, kouluun liittyviä taitoja, (aikaisempi haastattelu)
6. Mikä oli parasta matkan aikana? Mikä kokemus tai mikä osa ohjelma jäi parhaiten mieleesi (mielenkiintoisin, mieleenpainuvin)? Miksi?
7. Tapahtuiko vaihdon aikana jotain *yllättävää*? Esimerkiksi kulttuurin piirteisiin liittyen.
8. Opitko mitään uutta tai erityistä vaihdon aikana?
9. Luuletko, että vaihdosta oli sinulle hyötyä? Mitä, millä tavoin ja miksi?

II KULTTUURIEN KOHTAAMINEN

10. Voitko sanoa tuntevasi italialaista kulttuuria paremmin nyt kuin ennen matkaa? Mitä tiesit ennen, mitä nyt? Ovatko käsityksesi italialaisista muuttuneet?
11. Mitä suuria kulttuurisia eroja huomasit? Mikä oli mielestäsi suurin ero suomalaisen ja italialaisen kulttuurin välillä?
12. Kuinka hyvin mielestäsi selvisit kulttuurieroista? Miten, millä keinoin?

13. Mihin oli vaikea suhtautua ja mihin helpompi? Hyviä ja huonoja puolia?
14. Mitä kulttuurit voisivat mielestäsi oppia toisiltaan?
15. Kuinka hyvin uskot tämän kokemuksen pohjalta syntyneen mielikuvan olevan yleistettävissä laajemmin italialaisiin yleensä?
16. Kuinka projekti mielestäsi kasvatti sinua kulttuurien kohtaamiseen tai kansainvälisyyteen?
17. Mitkä asiat ärsytti? Miten otit ne vastaan? Millainen olisi suvaitsevainen lähestyminen ärsyttäviä piirteitä kohtaan? (Kuinka suvaitsevainen ihminen ottaisi vastaan?) Luuletko että näiden (myönteisten/ kielteisten) piirteiden kohtaaminen kehitti itseäsi suvaitsevaisemmaksi?
18. Opitko jotain uutta suomalaisista, suomalaisuudesta tai suomalaisesta kulttuurista projektin aikana?
19. Miten koet vieneesi suomalaisuutta, suomalaista kulttuuria ulkomaille/Italiaan? Miten suomalaisuus näkyi käyttäytymisessäsi?

III TULEVAISUUS

20. Ottaisitko tulevaisuudessa osaa tämänkaltaisiin vaihtoprojekteihin mikäli sinulla on siihen mahdollisuus?
21. Mikä takia lähtisit mukaan uudestaan tällaiseen projektiin? Onko motiivit lähteä mukaan muuttuneet?
22. Voisitko itse järjestää tällaisen projektin tai toimia sen vetäjänä?
23. Kasvoiko kiinnostuksesi kansainvälisyyteen projektin myötä?
24. Kuinka tahtoisit kehittää itseäsi kansainvälisemmäksi jatkossa?
25. Mitä odotat projektin toiselta puoliskolta? (vastavierailu)
26. Olisitko projektin aikana (keväällä tai vaihdossa) tehnyt jotain toisin, mitä?

TEEMAHAASTATTELURUNKO

I TAUSTATIEDOT

- Ikä
- Koulutus/tämänhetkinen elämäntilanne työn ja opiskelun osalta
- Perhe
- Asuinpaikka

II MITEN JA MIKSI PÄÄDYIT RYHMÄTAPAAMISEEN? MILLAINEN KOKEMUS SE OLI?

- Kerro omin sanoin omista kansainvälisistä kokemuksistasi ennen ryhmätapaamista ja kansainväliseen ryhmätapaamiseen osallistumisestasi.

III KUINKA KANSAINVÄLISYYS ON NÄKYNYT ELÄMÄSSÄSI RYHMÄTAPAAMISEN JÄLKEEN?

- Elämäntapahtumat projektin päätyttyä (yleisesti ja kulttuurienväliset/ylirajaiset toiminnot)
- Minkä koet nyt jälkeinpäin tarkasteltuna olleen ryhmätapaamisessa sellainen tekijä, joka teki osallistumisestasi itsellesi jollain tapaa vaikuttavan/mieleenpainuvan kokemuksen?
- Kuinka arvioit, että kokemuksesi olisi eronnut, jos tämä muuttuja(tekijä) olisikin ollut toinen/toisin/toisenlainen?
- Millaisiin asioihin uskot projektiin osallistumisesi myöhemmin vaikuttaneen? Miksi?

IV MITÄ KANSAINVÄLISYYS MERKITSEE?

- Mikä on mielestäsi kansainvälisyyden, kansainvälistymisen ja/tai kansainvälisten verkostojen merkitys nykypäivänä sinulle itsellesi ja yleisesti? Kuinka se ilmenee?
- Kuinka vertaisit kansainvälisyyden merkitystä itsellesi esimerkiksi suomalaisuuteen tai kotipaikkakuntasi yhteisölliseen jäsenyyteen liittämiisi merkityksiin?
- Koetko itsesi kansainväliseksi? Mitkä ovat olleet mielestäsi merkittävimpiä tapahtumia elämässäsi kansainvälistymisesi kannalta?
- Millaisten seikkojen uskot vaikuttavan siihen, että toiset ovat kiinnostuneempia vaikuttamaan paikallisemmin ja toiset suuntautumaan kansainvälisemmin? Kuinka paikallisuus tai kansainvälisyys vaikuttavat ihmiseen?
- Millaisena näet tulevaisuutesi?
- Muita käsitellyistä teemoista esiinnousseita ajatuksia?

KYSYMYKSIÄ MAHDOLLISEEN LISÄHAASTATTELUUN

Mitä elämään kuuluu sitten viime haastattelun?

Taustoista: vanhempien koulutustausta ja ammatit

Näkökulmia osallisuuteen:

Tällä hetkellä päällimmäiset muistot ja mielikuvat kv-projektista. Vieläkö koet tapahtuman vaikuttavan tai vaikuttaneen elämäsi?

Mikä merkitys oli sillä että olit tapahtuma-aikaan nuori teini-ikäinen? Uskotko projektin vaikuttaneen merkittävästi myös kumppaniryhmäläisiin?

KV-projektin epämuodollisuus, erityispiirteet esim. verrattuna muihin ohjatun toiminnan kokemuksiin

- Vapaamuotoinen osallisuus: miten eroaa järjestö- tai yhdistystoiminnasta?
- Onko itselläsi kokemusta järjestötoiminnasta? Millaisia?

- Millaista vallankäyttöä tähän tai muihin nuorten osallisuusprojekteihin voisi liittyä? (Kellä valtaa, mihin ja miten sitä käytetään? → Miksi uskot että tällaisia projekteja rahoitetaan ja tuetaan? Miten tavoitteet eroavat esimerkiksi vaihtopilasoehjelmiin jne. josta itselläsi kokemusta.)
- Kannustaako osallistumaan ja vaikuttamaan paikallisesti tai kansainvälisesti esimerkiksi järjestötoimintaan tai johonkin institutionaalisesti?

- Mitä kansalaisuuden käsitteellä mielestäsi tarkoitetaan tai voidaan tarkoittaa?
- Miten osallisuusprojekteilla voidaan mielestäsi kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen?

Kansainvälisyydestä:

Miten olet verkostoitunut kansainvälisesti?

Koetko olevasi kiinnostunut ulkomaan uutisista tai politiikasta? Millaiseksi koet tietämyksesi ajankohtaisista kansainvälisistä asioista?

- Mitä sinulla tulee mieleen maailmankansalaisuudesta? Mitä se tarkoittaa?
- Voidaanko kansainvälisillä osallisuusprojekteilla kasvattaa nuoria maailmankansalaisuuteen? Miten? Entä eurooppalaiseen identiteettiin?

Tulevaisuuden suunnitelmat ja unelmat

LIITE 5: Ryhmätapaamisen ohjelma ja aikataulu 2006

SCAMBIO BILATERALE „Emoticons: comunicazione tra emozione e sviluppo” – COMMISSIONE EUROPEA							
02.08. – 10.08.2005		2 August Wednesday	3 August Thursday	4 August Friday	5 August Saturday	6 August Sunday	7 August Monday
9:30		E N	E R	G I	S E	R S	
9:45		Arrival of the Finnish group to <u>Apollosa</u> . Presentation of participants, ice breaking games	Workshop – <u>Media in magazines and newspaper</u> : groups prepare a set of presentations about the differences between the Finnish and Italian newspapers.	Visit of the city of Naples.	Workshop – <u>Emotive Icons I: Movies</u> : groups discuss on the importance of cinema and television.	Workshop – <u>Emotive Icons II: CIAK!</u> Each group shoot a part of the <u>movie</u> in the streets of <u>Benevento</u> .	Workshop – <u>Emotive Icons III: Moviemaker</u> : Creation of the movie.
11:00 – 11:30 COFFEE & TEA							
11:30		Presentation of the project – objectives, daily programme. Constitution of working group, discussion about theme of project with intercultural games. Sharing tools	Second part of the workshop.		Second part of the workshop: groups choose a theme to realize a <u>movie</u> for the exchange.	Presentation of the exchange and of the activities at the University of <u>Benevento</u> .	Encounter with the mayor of <u>Apollosa</u> and the persons in charge of the youth politics. Presentation of the realized <u>movie</u> .
15:30		Rest. Meeting with the president of Pro Loco and preparation of the „Youth Corner”.	Time dedicated to showing presentations and to preparing the visit to a local newspaper office.	Visit of the “ <u>Il Mattino</u> ” editing office.	Preparation of the material for brochure and input of data for the internet page.	Sightseeing of <u>Benevento</u> .	Workshop – <u>Media in Television and Cinema</u> .
18:00	Time dedicated for collecting and organising materials for <u>www page</u> and <u>brochure</u>						
19:00 DINNER							
20:00 DAILY EVALUATION					Project evaluation (STEP 1)		
21:00		WELCOME PARTY	PAINT NIGHT	TIPICAL DINNER	NIGHT OUT	NIGHT IN BENEVENTO	MUSIC NIGHT

SCAMBIO BILATERALE „Emoticons: comunicazione tra emozione e sviluppo” – COMMISSIONE EUROPEA							
25.3. – 3.4.2005		8 August Tuesday	9 August Wednesday	10 August Thursday			
9:30		E N	E R	G I	S E	R S	
9:45		Visit of the city of Rome.	Time dedicated to the project follow up, Working out an action programme.	Departure of the group.			
11:00 – 11:30 COFFEE							
11:30		Visit of RAI offices in Rome.	Finishing of the internet page. Final Feedback about the project and achievement of the objectives.				
13:30 – 15:30 LUNCH							
15:30		Sightseeing of the city.	Preparing the international dinner. Publishing of the internet page.				
18:00	Time dedicated for collecting and organising materials for <u>www page</u> and <u>brochure</u>						
19:00 DINNER							
20:00 DAILY EVALUATION							
21:00		INTERCULTURAL EVENING	INTERNATIONAL DINNER & FAREWELL PARTY				

LIITE 6: Ryhmätapaamisen ohjelma ja aikataulu 2007

THE SCHEDULE FOR THE GROUP ENCOUNTER IN JYVÄSKYLÄ 6.-12.8.2007

	Sunday Aug 5 th	Monday Aug 6 th	Tuesday Aug 7 th	Wednesday Aug 8 th	Thursday Aug 9 th	Friday Aug 10 th	Saturday Aug 11 th	Sunday Aug 12 th
9.30-13.00			Introducing local radio stations. Visiting radio station YLE Radio Keski-Suomi 12.00-13.00	Visiting Radio Jyväskylä 12.00	The day in Helsinki. Departure 07.00 from Kortepohja.	Workshop 2: Write an article	The day in the "country side". Leaving 12.00 from Kortepohja.	Common breakfast.
13.00-14.00			Lunch in the center.	Lunch.	Lunch.	Lunch.	Lunch.	Departure of the Italian group 11.00.
14.00-17.00		Ice breaking games. Presentation of the weekly programme together. Getting to know the youth information agency Laturi and youth center Sepänkeskus.	Workshop 1: Make a movie!	Halfway evaluation.	Visiting a newspaper office Helsingin Sanomat 14.00. Sightseeing in the city of Helsinki.	Workshop 2 continues.	Workshop 3: Critical eye on mass media Debate in teams about different topics. Final evaluation.	
17.00-18.00		Time to relax.	Time to relax.	Time to relax.	Going to the theme park Linnanmäki.	Preparing the international evening.	Sauna and swimming for girls.	
18.00-19.00		Time dedicated for collecting and organising materials for www-page	Time dedicated for collecting and organising materials for www-page	Time dedicated for collecting and organising materials for www-page	Time dedicated for collecting and organising materials for www-page	Time dedicated for collecting and organising materials for www-page	Sauna and swimming for boys.	
19.00-21.30	Arrival of the Italian group at night.	A tour in the center and dinner.	A picnic at the lakeside.	Evening in Kortepohja: Sauna and barbequing.	Back to Jyväskylä (Kortepohja) 20.00-24.00.	International evening with families and friends.	Farewell party. Accommodation in a camping center.	

LIITE 7: Hankeraportin kysymykset toteutuneen toiminnan arvioimiseksi (2006)

OSA IV. Toteutunut toiminta

Alla olevat kohdat on tarkoitettu ohjeeksi kuvattessanne Nuoriso-ohjelmaan kuuluvaa ryhmätapaamista ja yhteistyökumppanienne kanssa toteuttamaanne toimintaa. Kerokaa myös kohtaamistanne vaikeuksista ja ongelmista sekä muista seikoista, joista saattaisi mielestänne olla hyötyä vastaavaa toimintaa tulevaisuudessa järjestäville ryhmille ja organisaatioille.

Liittäkää raporttiin hankkeessa tuotetut aineistot (videot, valokuvat, websivut jne.) ja tiedot niiden levityksestä sekä yhteistyökumppanienne ja osallistujien omat raportit hankkeesta.

A. Toiminnan kuvaus

Antakaa yleiskuvaus ryhmätapaamisesta. Mainitkaa, mitkä toiminnot olivat hyödyllisimpiä kulttuurienvälisessä oppimisessa ja/tai osallistujien henkilökohtaisessa kehityksessä. Liittäkää mukaan toteutunut päivittäinen ohjelma.

B. Valmistelu

Kuvaillkaa hankkeen valmistelua:

- omassa ryhmässänne ja yhdessä kumppaniennekanssa (kokoukset, toiminta jne.)
- kumppaniorganisaatioiden kanssa (aikaisemmat hankkeet, yhteydenpito, valmistelupaaminen jne.)
- mahdollisen valmistelutapaamisen päivämäärä ja paikka sekä sen vaikutus toiminnan järjestämiseen. Liittäkää mukaan myös valmistelutapaamisen toteutunut ohjelma.

C. Nuorten osallistuminen

Miten osallistujat valittiin ja ryhmät muodostettiin? Miten nuoret osallistuivat hankkeen eri vaiheisiin: valmisteluun, toteutukseen, seurantaan/jatkoon ja arviointiin? Miten osallistujien odotukset ja/tai erityistarpeet otettiin huomioon ohjelmassa? Jos hankkeeseen osallistui nuoria, joilla on erityistarpeita (esim. liikuntavaikkeudet, erityisruokavaliot), selvittäkää miten näistä erityistarpeista huolehdittiin.

D. Käytännön järjestelyt

Kertokaa, miten käytännön järjestelyt hoidettiin:

- kuvaillkaa toteuttamianne käytännön järjestelyjä (kuljetukset, majoitus jne.)
- selvittäkää mitä kieliä käytettiin eniten ryhmätapaamisen aikataulun mukaisessa toiminnassa ja vapaa-aikana ja kertokaa, minkälaista kielitukea tapaamisen aikana oli saatavana
- miten parantaisitte käytännön järjestelyjä, jos toteuttaisitte hankkeen uudelleen?

E. Saavutukset

Kertokaa, mitä ryhmätapaamisessa saavutettiin esimerkiksi seuraavien asioiden osalta:

- hankkeelle asettamanne tavoitteet
- osallistujien henkilökohtainen kehitys
- Nuoriso-ohjelman painopisteet (ks. Käyttöoppaan luku A.2).

F. Vaikutus paikallisella tasolla

Kertokaa, osallistuivatko paikalliset ihmiset hankkeeseen; miten?

Kenelle muille hankkeesta oli hyötyä kuin hankkeeseen suoraan osallistuneille?

G. Kulttuurienvälisyys

Kertokaa, miten seuraavat tekijät toteutuivat hankkeessa:

- osallistujien välinen kommunikaatio (miten mahdolliset kieliongelmat hoidettiin)
- kulttuurienväläinen oppiminen
- molemminpuolisen ymmärryksen, suvaitsevaisuuden ja rasisminvastaisuuden kehittyminen.

H. Jatko ja arviointi

Miten toteutitte hankkeen arvioinnin yhteistyökumppanienne kanssa ja kussakin ryhmässä hankkeen aikana ja sen jälkeen? Oletteko suunnitelleet toiminnalle jatkoa (esim. uusia Nuoriso-ohjelmaan kuuluvia hankkeita, jatkuvaa yhteydenpitoa yhteistyökumppanienne kanssa tms.)?

I. Tiedotus ja tuotokset

Kuvaillkaa tapaamisen tiedotusta (liittäkää mukaan lehtileikkeitä, tiedotusmateriaalia jne.). Kertokaa myös mahdollisista tuotoksista (esitteet, julkaisut, videot, websivut, valokuvat jne.) ja kuvaillkaa miten ja kenelle niitä levitettiin.

J. Taloudelliset tekijät

Kertokaa hankkeen muusta rahoituksesta (Nuoriso-ohjelman rahoituksen lisäksi), myös mahdollisista ongelmista tämän rahoituksen järjestämisessä.

K. Johtopäätökset

Miten osallistujat arvioivat hanketta? Liittäkää mukaan 2–3 osallistujan henkilökohtainen arviointi ryhmätapaamisesta. Kertokaa hankkeen toteutuksessa ilmenneistä ongelmista. Kertokaa myös kaikki mahdolliset tiedot, huomiot, kommentit tai suositukset, jotka mielestänne voisivat olla hyödyllisiä vastaaville hankkeille, kansalliselle toimistolle (CIMO) tai Euroopan Komissiolle.